
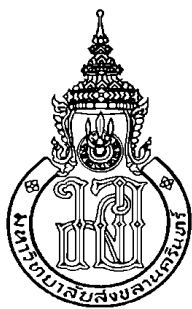

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

“ด้วยพระนามแห่งอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

สภาพ ปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะสังกัด
สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล
Problems, Expectations, and Guidelines for Educational Management
Development of Pondok Institutes under the Office of the Private
Education Commission, Satun Province

สุรียา หะยีเหย็บ
Suriya Hayeeyep

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Education in Islamic Educational Administration and Management
Prince of Songkhla University

2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	สภาพ ปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา
	สถาบันศึกษาพอเหมาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล
ผู้เขียน	นายสุรียา หะยีเหย็บ
สาขาวิชา	การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	คณะกรรมการสอบ
.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลฮากีม เอ็งปียา)
กรรมการ
	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซิมซู สาอุ)
กรรมการ
	(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อะห์มัด ยี่สุนทรง)
กรรมการ
	(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุเซ็ง)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ
การจัดการการศึกษาอิสลาม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้ารุ่งสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวอุซัง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นายสุริยา หะยีเหย็บ)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน
และไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายสุริยา ทยะยีเหี้ยบ)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	สภาพ ปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล
ผู้เขียน	นายสุรียา หะยีเหย็บ
สาขาวิชา	การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม
ปีการศึกษา	2564

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล 2) เพื่อศึกษาความคาดหวัง การจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 600 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยโดยเทียบจากตารางของ (เครจซี่และมอร์แกน) ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้ช่วยโต๊ะครู จำนวน 18 คน ครูผู้สอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 45 คน คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 75 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 75 คน รวมจำนวนทั้งหมด 213 คน และ 2) กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความคาดหวังจากแบบสอบถามโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลมี 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษาและด้านผลผลิต พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ส่วนมากมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากไล่เลี่ยกัน เรียงตามลำดับสภาพปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกระบวนการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดอยู่ในลำดับที่ 4 รองลงมาด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในลำดับที่ 3 ด้านผลผลิตอยู่ในลำดับที่ 2 และด้านสภาพแวดล้อม มีสภาพปัญหาอยู่ในลำดับที่ 1 ถือว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลมี 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษาและด้านผลผลิต พบว่า ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ส่วนมากมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับสภาพปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านผลผลิต ด้านสภาพแวดล้อม และปัญหาด้านกระบวนการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุดตามลำดับจากมากไปหาน้อย

3) แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล พบว่า มีแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ ดังนี้

ด้านสภาพแวดล้อม จัดที่พักรักษาและให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน จัดอาคารเรียนที่เพียงพอต่อผู้เรียน สร้างระบบสาธารณูปโภคให้มีคุณภาพ จัดห้องน้ำ ห้องสุขา ให้มีความเพียงพอ จำเป็นที่ภาครัฐจะต้องเอาใจใส่ให้เท่าเทียมเสมอภาคกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาและโรงเรียนรัฐบาลในการจัดการบริหารทุกด้าน สถาบันศึกษาปอเนาะควรวางแผนการจัดตั้งอาคาร สถานที่ และตำแหน่งจุดบริการต่างๆ เช่น กำแพงขอบเขตเนื้อที่ ห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร สำนักงาน และห้องปฏิบัติการ เป็นต้น และการเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปจัดการเรียนการสอน โดยอำนวยความสะดวก กับเจ้าหน้าที่ด้วยการจัดห้องทำงาน หรือสถานที่ปฏิบัติงานแต่ละองค์กร และเห็นควรเป็นอย่างยิ่งกับโต๊ะครูในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ ด้วยการให้ความสะดวก ในการทำโครงการแต่ละโครงการ ประสานงาน จัดเตรียมความพร้อมตามโครงการ

ด้านปัจจัยนำเข้า โต๊ะครู และกรรมการควรกำหนดทิศทางการพัฒนาให้ชัดเจนและสอดคล้องตามนโยบายรัฐบาล ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณ รัฐบาลควรจัดบุคลากรครูที่มีความสามารถมาสมทบกับบุคลากรครูของสถาบันศึกษาปอเนาะให้เพียงพอกับผู้เรียน สถาบันศึกษาปอเนาะจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางแล้วนำสื่อการจัดการเรียนรู้ให้ทันกับสถานการณ์โลกปัจจุบัน และสร้างเครือข่ายกับภาครัฐ กับหน่วยงานเอกชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ และยกระดับการบริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ

ด้านกระบวนการจัดการศึกษา ส่งเสริมให้โต๊ะครู และผู้ช่วยโต๊ะครูศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี สนับสนุนให้บุคลากรครูผู้สอนเข้าร่วมการอบรมเชิงวิชาการและทักษะการสอน ควรมีการประชุมการบริหารสถาบันศึกษา ปอเนาะเช่นเดียวกับประชุมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา พัฒนาระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน จัดทำหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้อาเซียนควบคู่กับวิชาชีพ ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ

ด้านผลผลิต เทียบโอนความรู้สายสามัญให้กับผู้เรียนที่สำเร็จวิชาศาสนาจากสถาบัน
ศึกษาปอเนาะ เพื่อการศึกษาต่อสายสามัญในระดับที่สูงขึ้น และจัดกิจกรรมโครงการเสริมสร้างทักษะ
อาชีพให้กับผู้เรียนเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพในอนาคตได้

Thesis Title	Problems, Expectations, and Guidelines for Educational Management Development of Pondok Institutes under the Office of the Private Education Commission, Satun Province
Author	Mr. Suriya Hayeeyep
Major Program	Islamic Educational Administration and Management
Academic Year	2021

ABSTRACT

This research has the following objectives: 1) to study problems of education management at Pondok Institute Under the Office of the Private Education Promotion Commission, Satun Province 2) To study the expectations of education management at Pondok Institutes. Under the Office of the Private Education Promotion Commission, Satun Province. and 3) to study the guidelines for the development of education management at Pondok Institutes. Under the Office of the Private Education Promotion Commission, Satun Province.

The researcher determined the sample groups and target groups in this research, consisting of 2 groups: 1) The survey samples were 18 teacher desk assistants, 45 Pondok teachers and 75 Pondok academies 75 representatives of parents, total 213 people, and 2) The target groups interviewed were Pondok academy administrators. Using a specific method of selecting 9 people the research instruments were questionnaires, valuation scales, and questionnaires. And the interview from using open-ended questions. Analysis of data on problem conditions and expectations from questionnaires by searching for percentage, mean, and standard deviation. And data analysis on educational development guidelines at Pondok Institutes. Using content analysis methods.

The research results were found that

1) Problems of the Pondok Institute under the Office of the Private Education Commission, Satun Province, there are 4 aspects as follows: environment Inputs In education management process and productivity Found that the problem of the Pondok institute Under the Office of the Private Education Promotion

Commission, Satun Province. In general, the problem condition is at a high level. When considering each aspect, it was found that Most of them had the problem at a high level. Sorting the problem level from descending order as follows: The educational management process was at a high level. Followed by the input factor was at a high level. And productivity was at a high level, respectively the environment. The problem is at a moderate level.

2) Expectations of the Pondok Institute Under the Office of the Private Education Promotion Commission, Satun, there are 4 aspects as follows: environment Inputs In education management process and productivity Found that the expectations of the Pondok Institute Under the Office of the Private Education Promotion Commission, Satun Province. Overall, expectations were at a high level. When considering each aspect, it was found that Most of them had expectations at a high level the order of expectation in descending order is as follows: Inputs are highest. Followed by productivity environment and the educational management process was at a high level, respectively

3) Guidelines for the development of education management at Pondok Institute under the Office of the Private Education Promotion Commission, Satun, it was found that there were guidelines for the development of education management at Pondok Institutes as follows:

Environment provide accommodation suitable for living and adequate to meet the needs of the learners. Provide school buildings that are sufficient for students Build quality utilities, provide adequate bathrooms and toilets. It is imperative that the public sector takes equal care with private, religious and government schools in all aspects of administration. Pondok institutions should plan the establishment of buildings and locations of various service points. Such as walls, boundaries, classrooms, bathrooms, cafeterias, offices and laboratories, etc. And providing opportunities for government agencies to manage and teach by facilitating with staff by setting up a working room or work locations for each organization and strongly agreed with the teachers' table in cooperation with the State Department By providing convenience In conducting each project, coordinating and preparing for the preparation according to the project.

Inputs Teachers and directors' desks should set a clear direction for development and comply with government policy. Government or related agencies should support the budget the government should arrange for talented teacher personnel to join with the Pondok teachers' personnel to be sufficient for the learners. Pondok Institute of Education provides curriculum in accordance with the core curriculum and brings learning management materials to keep up with the current world situation and create a network with the government sector with even more private agencies to build relationships and upgrade the administration of Pondok educational institutes.

Educational management process Encourage the teacher desk and an assistant teacher at the bachelor's degree level Encourage teacher personnel to participate in academic training and teaching skills. The administration of Pondok institutions should be assessed as well as religious private schools. Develop an information system to be up to date. Create curriculum and learning standards for religious subjects along with professional Promote and support the use of technology in teaching and learning for students in Pondok educational institutes.

Productivity Compare the transfer of general knowledge to learners who have completed religious courses from the Pondok Institute of Education to study in the general line at the higher level and organizing a project to enhance vocational skills for learners to be able to pursue a career in the future.

عنوان الرسالة : واقع مشكلات وطموحات وسبل تطوير المعهد تحت اشراف ادارة التعليم الاهلية
بولاية ساتول

الباحث سؤريا حأجي جيب .

القسم : الإدارة والإقتصاد في التربية الإسلامية.

العام الجامعي : 1442 هـ.

مستخلص البحث

هذا البحث يقصد به على ما يذكر ما يلي :

1- دراسة أحوال الدراسة ومشاكلها في المدرسة الإسلامية التابعة لهيئة لجنة النهوض بالتعليم الخاص بولاية ستول .

2- دراسة توقعات الدراسة في المدرسة الإسلامية التابعة لهيئة لجنة النهوض بالتعليم الخاص بولاية

ستول

3- دراسة طرق تطوير الإدارة التعليمية في المدرسة الإسلامية التابعة لهيئة لجنة النهوض بالتعليم

الخاص بولاية ستول .

والباحث يحدد المجموعات العينة و المستهدفة في مجموعتين :

الأولى : المجموعة العينة التي تتمثل في الاستفسارات والاستبيان من مساعدي الأساتذة 18

فردا ، ومعلمين في المدارس الإسلامية 45 فردا ، وأعضاء هيئة التدريس في المدارس الإسلامية 75 فردا ،

و ممثلي أولياء الأمور 75 فردا ، فيبلغ مجموع عددهم 213 فردا .

الثانية : المجموعة المستهدفة التي تمت مقابلتها وهم تسعة مدراء من المدارس الإسلامية ، وكانت

أداة البحث هي عبارة عن استبيان مقياس التقدير، والمقابلة عن طريق الأسئلة المطروحة ، وتحليل حالات

المشكلة والتوقعات وتحليل طرق لتطوير الإدارة التعليمية

نتائج البحث :

1- أحوال مشكلة المدارس الإسلامية التابعة لهيئة لجنة النهوض بالتعليم الخاص بولاية ستول

تتلخص في أربع جهات : جهة البيئات وجهة القدرة المبذولة وجهة نظام الإدارة التعليمية وجهة الإنتاج

ومن خلال البحث وجد أن معظم مشاكلها كانت على المستوى العالي ويمكن أن نذكرها على الترتيب

التنازلي : جانب عملية الإدارة التعليمية في المستوى الرابع وتلاه عامل المدخلات كان على المستوى

الثالث وتلاه جانب الإنتاج على المستوى الثاني وأما جانب البيئة فكان على المستوى الاول .

2- توقعات المدارس الإسلامية التابعة لهيئة لجنة النهوض بالتعليم الخاص بولاية ستول تتمثل في أربع جوانب على النحو الآتي : جانب البيئات وجانب عامل المدخلات وجانب عملية الإدارة التعليمية وجانب الإنتاجية ومن خلال البحث وجد أن توقعاتها كانت على المستوى العالي ويمكن أن نذكرها على الترتيب التالي : جانب عامل المدخلات كان على المستوى الرابع وتلاه جانب الإنتاج على المستوى الثالث وجانب البيئات على المستوى الثاني وجانب عملية الإدارة التعليمية على المستوى الأول بالترتيب .

3- طرق تطوير الإدارة التعليمية للمدارس الإسلامية التابعة لهيئة لجنة النهوض بالتعليم الخاص بولاية ستول ووجد أن طرق تطويرها على النحو التالي :

جانب البيئات :

توفير السكن المناسب للمعيشة والكافي لاحتياجات المتعلمين وتوفير مبنى الدراسة الكافي وبناء أدوات مساعدة عالية الجودة وتوفير حمامات مناسبة وكافية ، ومن الضروري أن تحظى الحكومة الرعاية للمدارس الحكومية والخاصة متساويا في تعزيز التطوير الإداري التعليمي من كل الجوانب ، وكذلك تخطط المدارس الدينية الخاصة في إنشاء المباني والمواقع ونقاط الخدمة مثل الجدران والفصول الدراسية والحمامات .و. المطعم والمكتب والمختبر ،. وإتاحة الفرصة للوكالات الحكومية أن تنظم التدريس والتعلم ومع ذلك تسهيل الموظفين من خلال توفير غرف العمل ، ومن المستحسن أن يتعاون المعلمون الدينيون مع الوكالات الحكومية تسهيلا لهم في القيام بإجراء كل مشروع .

جانب عامل المدخلات :

وينبغي للمعلمين أن يحددوا اتجاه التنمية والتطوير بوضوح وفقا لسياسة الحكومة، وكذلك ينبغي للحكومة أو السلطات المختصة أن تدعم الميزانية ،. على الحكومة أن توفر ما يكفي من المعلمين المهووبين لدعم معلمي المدارس الدينية ، وتقوم المدارس الدينية بوضع المناهج التي تتماشى مع المناهج الدراسية الأساسية ،. وتجلب مواد التعلم لمواكبة الوضع العالمي الحالي. ويبني شبكات مع الوكالات الحكومية والخاصة ، وذلك لبناء العلاقات وتعزيز إدارة التطوير التعليمية.

وفي العملية التعليمية :

تشجيع المعلمين ومساعدتهم على المشاركة في التدريب الأكاديمي ومهارات التدريس في مرحلة بكالوريوس ،. وينبغي للمعلمين أن يشاركوا في الدورة العلمية والمناهج التعليمية ،. و تقييم الإدارة التعليمية للمدارس الدينية ، وتطوير نظم المعلومات، ووضع المناهج والمعايير لتعلم المواد الدينية جنبا إلى جنب مع المهنة ، و تشجيع استخدام التكنولوجيا في التدريس والتعلم للطلاب في المدارس الدينية .

وجانب الإنتاجية :

وبالنسبة لنقل المعرفة الدنيوية للطلاب الذين أكملوا المواد الدينية من المدارس الدينية ليكملوا في الدراسة الدنيوية في المستوى العالي، وتنظيم مشاريع المهارات المهنية للطلاب ليكونوا قادرين على المهنة في المستقبل.

กิตติกรรมประกาศ

การสรรเสริญทั้งหมดเป็นเอกสิทธิ์แห่งอัลลอฮ์ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลจักรวาล ผู้ทรงประทานความโปรดปรานให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอการประสพพร และความสันติจงประสบแด่ท่านศาสดามุฮัมมัด ผู้ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะสู่แนวทางที่เที่ยงตรงและเป็นแบบฉบับอันดีงามแก่มวลมนุษยชาติ

อัลหัมดุลิลลาฮ์ ด้วยความช่วยเหลือและความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวกูเซ็ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ให้ความรู้ คำแนะนำ และเทคนิคต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ขอขอบคุณ ดร.มุชกกีต ฮีมพินิจ ดร.อิสมาอีล ราโอบ อาจารย์มะลิ นาคสง่า อาจารย์อามีนะ เต็นหมาน และอาจารย์มารีเย เจียะห์ปา ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ และผู้ให้คำแนะนำและพิจารณาการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิเลาะ แวกูเซ็ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับลฮาแกม เอ็งเปีย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ซัมซู สาอู และ ผศ.ดร.อะห์มัด ยี่สุนทรทง ที่ได้ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ คณาจารย์สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลามที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ตลอดหลักสูตรการศึกษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษาที่ได้อำนวยความสะดวกและให้การช่วยเหลือในการติดต่อประสานงานเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ สถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ที่ให้ความร่วมมือและอนุเคราะห์ข้อมูลในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบคุณ นายอาสัน หะยีเหย็บ (บิดา) นางอาอิฉะ หะยีเหย็บ (มารดา) และญาติพี่น้อง เหล่ามิตรสหาย ที่คอยเป็นกำลังใจ จนกระทั่งทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นในการทำวิทยานิพนธ์สามารถเผชิญอุปสรรคและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอพรจากต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ทรงโปรดประทานความดีงามให้กับบุคคลเหล่านี้ และผู้วิจัยทั้งในโลกนี้ และโลกหน้าด้วยเทอญ อามีน

สุรียา หะยีเหย็บ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(6)
ABSTRACT.....	(9)
مستخلص البحث.....	(12)
กิตติกรรมประกาศ.....	(15)
สารบัญ.....	(16)
รายนาม.....	(18)
รายการภาพประกอบ.....	(19)
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย.....	(20)
ตารางปริวรรตอักษรอาหรับ-อังกฤษ.....	(22)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 คำถามการวิจัย.....	5
1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	6
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	6
1.6 นิยามคำศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1. แนวคิดสถาบันศึกษาปอเนาะ.....	9
2.2 ความหมายสถาบันศึกษาปอเนาะ.....	9
2.3 วิวัฒนาการของสถาบันศึกษาปอเนาะ.....	10
2.4 การจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ/รูปแบบการจัดการเรียนการสอน.....	12
2.5 ความสำคัญของการจัดการศึกษากับอิสลาม.....	36
2.6 ทฤษฎีระบบ.....	41
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 การออกแบบการวิจัย.....	64
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	64
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	65
3.4 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	67
3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
3.7 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล.....	70
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	71
4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	83
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	98
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	104
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	112
ภาคผนวก ก รายงานผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	113
ภาคผนวก ข แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	115
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	118
ภาคผนวก ง เครื่องมือวิจัย.....	122
ภาคผนวก จ รายงานผู้ให้สัมภาษณ์.....	131
ภาคผนวก ฉ การนำเสนอตีพิมพ์งานวิจัย.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	135

รายการตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	กิจวัตรประจำวัน : สถาบันศึกษาปอเนาะอัลกุรอานอิสลามสตูล.....	31
ตารางที่ 2	ตารางกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan).....	65
ตารางที่ 3	ความถี่และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม(n = 213).....	71
ตารางที่ 4	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล.....	74
ตารางที่ 5	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก.....	75
ตารางที่ 6	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านปัจจัยนำเข้า.....	76
ตารางที่ 7	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านกระบวนการจัดการศึกษา.....	77
ตารางที่ 8	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านผลผลิต.....	78
ตารางที่ 9	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล.....	79
ตารางที่ 10	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก.....	80
ตารางที่ 11	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านปัจจัยนำเข้า.....	81
ตารางที่ 12	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านกระบวนการจัดการศึกษา.....	82
ตารางที่ 13	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันปอเนาะ สังกัดสช.จ.สตูล ด้านผลผลิต.....	83

รายการภาพประกอบ

		หน้า
ภาพประกอบที่ 1	แผนภาพการส่งผ่านของระบบองค์การและความสัมพันธ์กับ สภาพแวดล้อม.....	43
ภาพประกอบที่ 2	แผนภาพ ระบบองค์การ ที่มา Kast and Rosenzweig (1985).....	45
ภาพประกอบที่ 3	แผนภาพ โมเดลระบบสังคมโรงเรียนสิ่งแวดล้อม ที่มา Hoy and Miskel (2001)	46

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-ไทย

คณะวิทยาการอิสลาม

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ا	อลีฟ	อ
ب	บ่า	บ
ء	ฮัมซะฮฺ	อ. (อ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย)
ت	ต่า	ต
ث	ซ่า	ซ
ج	ญีม	ญ (จัญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ห่า	ห มีข้อยกเว้น เช่น มุฮัมมัด รอฮีม
خ	คอฮ์	ค
د	ดาล	ด
ذ	ซาล	ซ
ر	รอฮ์	ร
ز	ซาย	ซ
س	สีน	ส มีข้อยกเว้น เช่น มูซา อีซา
ش	ชีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏอฮ์	ฏ
ظ	ซอฮ์	ซ
ع	อัยน	อ
غ	ฆอยน	ฆ
ف	ฟาฮ์	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ل	ลาม	ล
م	มีม	ม
ن	นูน	น
هـ	ฮาอู	ฮ (ในกรณีเป็นตัวสะกดใช้ ฮ)
و	วาอ	ว
ي	ยาอ์	ย
(الفتحة)		ั (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาดัม ๗) ะ , -าะ (อ์ ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระ ในบางกรณี เช่น อลี บนี ๗
(الكسرة)		ِ
(الضمة)		ُ
(الفتحة الممدودة)		า (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา ร็อบ ๗)
(الكسرة الممدودة)		ะ
(الضمة الممدودة)		อ
ال-الشمسية		อั-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัตตีน อัจฉิน๗
ال-القمرية		อัล ตามด้วยคำต่อไป โดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกุรอาน อัลลอฮ อัลอิสลาม๗

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ

คณะวิทยาการอิสลาม

พยัญชนะอาหรับ		คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا		อลีฟ	A
ب		บ่า	B
ء		ฮัมซะฮ์	'a, 'i, 'u
ت		ต่า	T
ث		ซ่า	Th
ج		จีม	J
ح		ฮ่า	h
خ		คอ	Kh
د		ดาล	D
ذ		ซาล	Dh
ر		รอ	r
ز		ซาย	Z
س		ซีน	S
ش		ชีน	Sh
ص		ศอด	s
ض		ฎอด	d
ط		ฏอ	t
ظ		ซอ	z
ع		อัยน	'a, 'i, 'u
غ		ฆอยน	Gh
ف		ฟา	F
ق		กอ	Q
ك		กา	K

พยัญชนะอาหรับ		คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ل		ลาม	L
م		มีม	M
ن		นูน	N
هـ		ฮ่าฮ์	H
و		วาว	W
ي		ย่าฮ์	Y

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันปอเนาะ พ.ศ. 2547 ด้วยรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อสร้างสันติสุขและยกระดับพื้นฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส กระทรวงศึกษาธิการจึงเห็นสมควรส่งเสริมสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นสถาบันสังคมเพื่อการสอนตามหลักศาสนาอิสลามให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามและความต้องการของชุมชนในการศึกษาอย่างเหมาะสม โดยสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นสถาบันสังคมของชุมชนอิสลามที่เสริมสร้างการเรียนรู้ในศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และความประพฤติที่ดีงามในการดำรงชีพอย่างสันติสุขและมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมและประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2547)

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 มาตราที่ 3 ได้กล่าวถึงโรงเรียนนอกระบบ ไว้ว่า เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษาและให้หมายรวมถึงศูนย์การศึกษาอิสลามประมุขียัต (ตาดีกา) และสถาบันศึกษาปอเนาะ (ราชกิจจานุเบกษา, 2554) ซึ่งสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นโรงเรียนนอกระบบที่จัดการศึกษาโดยมีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบการจัดการศึกษา ระยะเวลาการศึกษา การวัดผลและประเมินผลจนกลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ถูกมองว่าเป็นระบบการศึกษาที่ล้ำหลัง ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลงและได้กลายเป็นศูนย์กลางของความสนใจ มีความพยายามของหน่วยงานภาครัฐที่จะพัฒนาปอเนาะให้มีความทันสมัยให้เกิดขึ้นกับสถาบันศึกษาปอเนาะที่เป็นการศึกษาตามจารีตประเพณีที่ได้ใช้การบูรณาการระหว่างศาสนากับสังคมเข้าด้วยกัน สร้างเสริมความรู้ในทางศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อให้มุสลิมมีความรู้และมีความประพฤติที่ดีงามในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งประกอบด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูลและสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษมากกว่าท้องถิ่นอื่น ๆ ทั้งในแง่ของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ ในฐานะเป็นรัฐหนึ่งในแหลมมลายูก่อนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งภายใต้การปกครองของอาณาจักรไทย เป็นดินแดนที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอิสลามที่สำคัญและเป็นที่ยึด และเป็นที่ที่มีประชากรหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่ง

ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะและมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากพื้นที่ส่วนอื่นของประเทศโดยเฉพาะเรื่องการจัดการศึกษา ที่มีการจัดการศึกษาทั้งวิชาการสายสามัญและศาสนา ทั้งหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐและเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาดังกล่าว ได้แก่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำนวนนักเรียนมากกว่าร้อยละ 80 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นนักเรียนซึ่งเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบัน มีวิวัฒนาการมาจากปอเนาะ ซึ่งจังหวัดสตูลก็มีการจัดการศึกษาในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน

จังหวัดสตูล เป็นจังหวัดใต้สุดของประเทศไทยด้านฝั่งอันดามัน ห่างจากกรุงเทพฯ 973 กิโลเมตร โดยมีเนื้อที่ประมาณ 2,807.522 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,754,701 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดตรัง จังหวัดสงขลา รัฐเปอร์ลิส และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย มีประชากรรวมทั้งสิ้น 318,427 คน ชาย 158,213 คน หญิง 160,214 คน จำนวนครัวเรือน 100,832 ครัวเรือน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 76.82 ศาสนาพุทธร้อยละ 22.97 และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.21 มีมัสยิด 230 แห่ง วัด 41 วัด สำนักสงฆ์ 31 แห่ง โบสถ์คริสต์ 3 แห่ง ศาลเจ้า 3 แห่ง และศูนย์อบรมศาสนาอิสลามและจริยธรรมประจำมัสยิด 208 ศูนย์มีพระภิกษุ 392 รูป สามเณร 53 รูป มีอิหม่าม 230 คน จากการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสังคมและความมั่นคงจังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ประชาชนในพื้นที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสงบไม่มีเหตุการณ์ความรุนแรงเหมือนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้อื่น ๆ (สำนักงานจังหวัดสตูล, 2561)

สำหรับการศึกษาในจังหวัดสตูลมีความคล้ายคลึงกับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย คือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยการศึกษาในจังหวัดสตูลมีความหลากหลาย ทั้งสถาบันศึกษาของภาครัฐ และเอกชน ซึ่งเป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการจัดการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ได้แบ่งเป็นสองส่วน คือ โรงเรียนเอกชนในระบบ ได้แก่โรงเรียนที่สอนสามัญและสอนศาสนาควบคู่วิชาสามัญ และโรงเรียนเอกชนนอกระบบ ได้แก่โรงเรียน สถาบันศึกษาปอเนาะ และศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด โดยสถาบันศึกษาปอเนาะซึ่งเป็นสถาบันศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ซึ่งในปัจจุบันจังหวัดสตูลมีจำนวนสถาบันศึกษาปอเนาะเพิ่มขึ้นอย่างมากจากเดิมในปี พ.ศ. 2558 ที่มีเพียง 2 สถาบัน เพิ่มการจดทะเบียนในปี พ.ศ. 2562 เป็น 9 สถาบัน (สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล, 2562) และยังมีสถาบันศึกษาปอเนาะที่ไม่จดทะเบียนอีกหลายปอเนาะ จะเห็นได้ว่าความต้องการในการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสถาบันศึกษาปอเนาะสามารถตอบสนองความ

ต้องการประชาชนด้านศาสนาได้ดีกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและประชาชนเห็น
ความสำคัญในการปลูกฝังความรู้ทางด้านศาสนาเพิ่มมากขึ้น ดังที่อัลลอฮ์ ซุบฮานะฮูตะอาลาตรัสว่า

(وَمَا أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ إِلَّا رِجَالًا نُوْحِي إِلَيْهِمْ ۖ فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ)¹

ความว่า “และเรามีได้ส่งผู้ใดมาก่อนหน้าเจ้า นอกจากเป็นผู้ชายที่เราได้วะฮียีแก่พวกเขา ดังนั้น พวกเจ้าจงถามบรรดาผู้รู้ หากพวกเจ้าไม่รู้”

(อัลกุรอานซูเราะฮ์อัน-นะหฺล 16:43)

ดังที่ อัลลอฮ์ ซุบฮานะฮูตะอาลา ตรัสว่า

قال الله تعالى : اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ * خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ * اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ * الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ * عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ)²

ความว่า “จงอ่านด้วยพระนามแห่งผู้อภิบาลของเจ้าผู้ทรงให้บังเกิด ทรงให้บังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านเถิดและผู้อภิบาลของเจ้านั้นผู้ทรงใจบุญยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้”

(อัลกุรอาน ซูเราะฮ์ อัล-อะลัก 96:1-5)

การศึกษาหาความรู้เพื่อใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนา จึงนับว่าเป็นหน้าที่สำหรับมุสลิมทุกคน เช่นที่ท่าน รอซูล ค็อลลัลลอฮ์ อะลัยฮิ วะซัลลัม ได้กล่าวไว้ มีความว่า

قال رسول الله طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ (رواه ابن ماجه)³
صلى الله عليه وسلم

“การศึกษาหาความรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน”

(รายงานโดย อิบน์ มาญะฮ)

¹ (القرآن الكريم في سورة النحل 43:16)

² القرآن الكريم في سورة العلق 1-96-5

³ هذا الحديث صححه الألباني

ท่านญารบิร ร่อฎีลลลอฮูอันฮุ เล่าว่า ท่านรَسُولลลอฮ์คือลัลลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม กล่าวว่่า “ทำไมพวกท่านจึงไม่ถาม ในเมื่อพวกท่านไม่มีความรู้ ที่จริงยาแก้ความไม่รู้คือการถาม” (บันทึกหะดีษโดยอบูดาวูด เลขที่ 336 เป็นหะดีษหะซัน)

จากการศึกษางานวิจัยที่ได้กล่าวถึงบทบาท สภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาของสถาบันศึกษาปอเนาะ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังที่ สะมะอูน และคณะ (2549) ศึกษาเรื่อง พหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาปอเนาะ ได้สะท้อนประเด็นเกี่ยวกับมิติของความหลากหลายแนวทางการแก้ปัญหาไว้อย่างน่าสนใจว่า มิติความหลากหลายอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐมองว่า ปอเนาะเป็น “ความหลากหลาย” ที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริง ปอเนาะถือเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาแก่บุคคลในชาติ การพัฒนาปอเนาะก็เท่ากับเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีค่า ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น แทนที่รัฐจะถือเอาปอเนาะว่าเป็นความหลากหลายที่เป็นภัยและเข้าไปจัดการในลักษณะแทรกแซงจนกระทบอัตลักษณ์ของมุสลิม รัฐน่าจะหาทาง “พัฒนา” และส่งเสริมปอเนาะในส่วนที่เป็นความต้องการที่แท้จริง นอกจากรัฐจะรับรู้ความเป็นไปของปอเนาะอย่างไม่ต้องคอยหวาดระแวงแล้ว ยังทำให้ปอเนาะคงอยู่ในลักษณะที่เป็นสถาบันศึกษาหนึ่งของคนมุสลิมต่อไป นิเลาะ แวอุเซ็งและคณะ (2551) ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาของสถาบันปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลจากงานวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาของสถาบันปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนใต้ มี 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษา และด้านผลผลิตทางการศึกษา และซอฟีเยาะหวังหลี (2555) ได้ศึกษาเรื่องการค้าเงินงานวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล พบว่า ปัญหาการใช้กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล คือ ขาดการวางแผน ไม่มีปฏิทินในการปฏิบัติงาน ไม่มีประสบการณ์ ไม่มีความเป็นมืออาชีพ ขาดความพร้อมเพียงในการทำงานเป็นทีมและไม่มีการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง

สถาบันศึกษาปอเนาะเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการศาสนา มีการสอนตั้งแต่การเรียนรู้พื้นฐานทางด้านศาสนาจนถึงการเรียนรู้เชิงลึกในการปฏิบัติต่าง ๆ นอกจากให้ความรู้ทางด้านศาสนาแล้วสถาบันศึกษาปอเนาะยังเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งผลิตผู้รู้ ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมมุสลิมอย่างยิ่ง สถาบันศึกษาปอเนาะเป็นสถาบันเพื่อการศึกษาเรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามเพื่อเสริมสร้างให้คนในชุมชนมีความรู้และความประพฤติที่ดีงามในการดำรงชีพอย่างสันติสุขและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

การบริหารจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะจึงมีความสำคัญหรือเป็นหัวใจหลักในการพัฒนางานการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้นการบริหารงานสถาบันศึกษาปอเนาะจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการสถาบันศึกษาปอเนาะเพื่อให้การจัดการศึกษาปอเนาะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคนให้มีความรู้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา การดำรงชีวิตประจำวัน การอยู่ร่วมกันในสังคมและมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็น มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคมและมีความพร้อมที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ ย่อมมีอุปสรรคและปัญหาต้องหาแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้สถาบันศึกษาปอเนาะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน และช่วยพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ ผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ มีความสนใจศึกษาว่า สภาพปัญหาและความคาดหวังในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล อยู่ในระดับใด และแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูลควรเป็นอย่างไร เพื่อที่จะทราบถึงสภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนในจังหวัดสตูลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

1.3 คำถามการวิจัย

1. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล อยู่ในระดับใด

2. ความคาดหวังการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงาน การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล อยู่ในระดับใด

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันปอเนาะ สังกัดสำนักงาน การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลควรเป็นอย่างไร?

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา ความคาดหวัง และ แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัด สตูล มีดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ ครู และผู้เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันได้

2. สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะจังหวัดสตูล และสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริม สนับสนุนสถาบันศึกษาปอเนาะ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความคาดหวังที่แท้จริง รวมถึงเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน จังหวัดสตูลได้รับทราบ เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนตามบทบาทที่เหมาะสม

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1.5.1 ด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะ กำหนด 4 ด้าน ดังนี้

1.5.1.1 ด้านสภาพแวดล้อม

1.5.1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า

1.5.1.3 ด้านกระบวนการจัดการศึกษา

1.5.1.4 ด้านผลผลิต

1.5.2 ด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

1.5.2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดสตูล ที่จดทะเบียน จำนวน 9 สถาบัน ที่เปิดทำการเรียนการสอน (ข้อมูลพื้นฐานสถาบันศึกษาปอเนาะ ปีการศึกษา 2562 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล) โดยมีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ช่วยโต๊ะโต๊ะครู ครูผู้สอน คณะกรรมการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ ผู้ปกครอง จำนวนทั้งหมด 600 คน

1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 213 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยเป็นผู้ช่วยโต๊ะครู จำนวน 18 คน ครูผู้สอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 45 คน คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 75 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 75 คน

1.5.2.3 กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 9 คน

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

สถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จำนวน 9 แห่งในจังหวัดสตูล หมายถึง สถาบันการศึกษาของชุมชนมุสลิมที่เสริมสร้างการเรียนรู้ ในทางศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อเสริมสร้างให้คนในชุมชนมีความรู้และความประพฤติที่ดีงาม ในการดำรงชีพอย่างสันติสุขและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

สภาพปัญหา หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

ความคาดหวัง หมายถึง การปฏิบัติงานที่คาดหวังในการจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

สภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมของอาคารเรียน อาคารที่พัก ห้องน้ำห้องส้วม ระบบสาธารณูปโภค รั้วรอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ ที่มีความเพียงพอ น่าอยู่ และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร ผู้ช่วยโต๊ะครูและครูผู้สอน ความเพียงพอของครูผู้สอน ความร่วมมือของผู้ปกครอง และการได้รับงบประมาณ

กระบวนการจัดการศึกษา หมายถึง การจัดหลักสูตร/โปรแกรมของสถาบันศึกษาปอเนาะ การสอนของผู้สอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ความเพียงพอและการใช้สื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนที่เป็นระบบ

ผลผลิต หมายถึง ผู้เรียนที่จบการศึกษาจาก สถาบันศึกษาปอเนาะสามารถศึกษาต่อระดับสูง ประกอบอาชีพได้ และมีความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง สภาพ ปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่างๆ หลักการ ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดสถาบันศึกษาปอเนาะ
- 2.2 ความหมายของปอเนาะ
- 2.3 วิวัฒนาการของสถาบันศึกษาปอเนาะ
- 2.4 การจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ/รูปแบบการจัดการเรียนการสอน
- 2.5 ความสำคัญของการจัดการศึกษากับอิสลาม
- 2.6 ทฤษฎีระบบ
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดสถาบันศึกษาปอเนาะ

สถาบันศึกษาปอเนาะนับได้ว่าเป็นสถานศึกษาอีกช่องทางหนึ่งที่เน้นหนักถึงองค์ความรู้ความเข้าใจที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ฉะนั้น ผู้วิจัยได้วางขอบเขตแนวคิดเนื้อหาการนำเสนอได้อย่างรัดกุมเกี่ยวกับสถาบันศึกษาปอเนาะไว้ดังนี้ ความหมายของสถาบันศึกษาปอเนาะ วิวัฒนาการของสถาบันปอเนาะ การจัดการศึกษาในสถาบัน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในรูปแบบอิสลาม

2.2 ความหมายของปอเนาะ

สถาบันศึกษาปอเนาะ หมายความว่า สถาบันสังคมของชุมชนอิสลามที่เสริมสร้างการเรียนรู้ในศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลาม เพื่อเสริมสร้างให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และความประพฤติที่ดีงามในการดำรงชีพอย่างสันติสุขและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา, 2547)

บัณฑิตย สมะฮุน และคณะ (2549 : 15) ได้ให้ความหมายของ ปอเนาะว่า เป็นสถานที่เรียนศาสนาของชาวมลายู โดยไม่มีการจำกัดอายุ ลักษณะที่เป็นกระท่อมใต้ถุนสูง ถูกเรียงรายกันเป็นแถว แต่บางแห่งปลูกแบบกระจัดกระจาย ใช้เป็นที่พักของนักเรียน แต่หลังมีนักเรียนพักอยู่ 1-5 คน โดยมีอาคารสำหรับสอนต่างหาก ปอเนาะใดมีกระท่อมผู้เรียนมากแสดงว่าปอเนาะนั้นมีชื่อเสียง โต๊ะครูมีความรู้ความสามารถ ได้รับความศรัทธาจากประชาชนมาก โดยมีหลักการสำคัญของปอเนาะ คือสนองเจตนารมณ์ของพระเจ้าที่ประสงค์ให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและปฏิบัติศาสนกิจต่อพระองค์จึงได้รับการจัดตั้งขึ้นด้วยจิตวิญญูณที่จะสืบทอดเจตนารมณ์ของพระเจ้าคือเพื่อให้มนุษย์ศรัทธาต่อพระองค์ ด้วยเหตุหลักศรัทธาเป็นสำคัญ จึงทำให้รูปแบบหลักสูตรและเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่ชัดเจน ไม่ตายตัว การวัดความรู้อาศัยการถามตอบหรือความเข้าใจอย่างแท้จริงเป็นสำคัญ

สมเชาว์ กาญจนจรัส (2557 : 16) สรุปความหมายของปอเนาะ ไว้ว่า ปอเนาะ หมายถึงสำนักเล่าเรียนวิชาการศาสนาเป็นทั้งที่พักและที่เรียน โดยเป็นการศึกษาเพื่อชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง มีการจัดการเรียนการสอนทางศาสนาเพียงอย่างเดียว

สถาบันศึกษาปอเนาะ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2547 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547: 1) สรุปใจความสำคัญได้ว่า เป็นสถาบันชุมชนอิสลามที่เสริมสร้างการเรียนรู้ในทางศาสนาอิสลามและวัฒนธรรมอิสลาม และอาจเปิดสอนด้านวิชาสามัญและด้านอาชีพได้ แต่ทั้งนี้จะต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของโต๊ะครูและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้เปลี่ยนจากคำว่า “ปอเนาะ” โดยใช้ชื่อใหม่ว่า “สถาบันศึกษาปอเนาะ” ซึ่งเป็นปอเนาะที่มาจดทะเบียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2547

จากเอกสารข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ปอเนาะ หมายถึง สถาบันการศึกษาอิสลามที่ให้ความรู้ทั้งด้านศาสนาและวัฒนธรรมอิสลาม โดยมี โต๊ะครู ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและได้รับการยอมรับจากประชาชนคอยดูแลและให้การอบรมสั่งสอนแก่เยาวชนเพื่อให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจให้ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม และเสริมสร้างให้คนในชุมชนมีความรู้และความประพฤตินี่ดีงามในการดำรงชีพอย่างสันติสุขและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

2.3 วิวัฒนาการของสถาบันศึกษาปอเนาะ

ปอเนาะ เป็นภาษามลายูตามสำเนียงของชาวไทยมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในประเทศมาเลเซียเรียกสถาบันลักษณะนี้ว่า “Pondok” ในอินโดนีเซีย เรียกว่า

“Persantrain” ซึ่งทั้งหมดมาจากรากศัพท์ของภาษาอาหรับ คือ Pondok ซึ่งมีความหมายว่า ที่พักคนเดินทาง สำหรับความหมายหรือความเข้าใจของผู้คนในแถบแหลมมลายู ทั้งในประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ รวมทั้งไทยและกัมพูชา จะหมายความถึงกระท่อมหรือที่พักเล็กๆ

การเรียนรู้ในลักษณะเดียวกันกับปอเนาะ สันนิษฐานว่ามีมาแล้วกว่า 1,000 ปี และไม่ได้มีเฉพาะในแหลมมลายูเท่านั้น ในแถบเอเชียใต้ คือประเทศอินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ ก็มีลักษณะการเรียนรู้แบบนี้ แต่จะถูกเรียกว่า มัตรอซฮะฮ์ หรือ ดารูลอูลูม ซึ่งมีเป็นหมื่นๆ แห่ง ถึงแม้ว่าจะมีสถาบันที่ให้การศึกษาในลักษณะนี้อยู่ทุกแห่งที่มีมุสลิม มีการเรียนการสอนในวิชาความรู้ หลักการศาสนาเหมือนกัน แต่สิ่งที่ผู้เรียนได้รับนั้นจะมีความแตกต่างกันตรงแนวทางของวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ (ไพศาล พรหมยงค์. 2547 : 39)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นที่ยอมรับกันว่า ปอเนาะจัดขึ้นครั้งแรกที่จังหวัดปัตตานี และเป็นสถานศึกษาที่เก่าแก่ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้นำทางศาสนาและนักศึกษาศาสนาคนสำคัญส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาศาสนาอิสลามจากผู้รู้ชาวปัตตานี นอกจากได้ศึกษาหาความรู้แล้วบุคคลเหล่านั้นได้จัดทำตำรา แนวทางในการสอนและการเผยแพร่ ซึ่งผลิตและคิดค้นโดยผู้รู้ชาวปัตตานี การจัดการศึกษาในลักษณะปอเนาะได้ดำเนินการสืบทอดเจตนารมณ์ของศาสนา และระบบการศึกษาเรื่อยมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน บางช่วงผู้สอนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดของเนื้อหาหลักสูตรและวิธีการไปบ้าง แต่ไม่ได้แตกต่างไปจากเดิมมากนัก กล่าวคือยังคงรักษาระบบการศึกษาไว้เช่นเดิม เพียงแต่การเน้นหนักในเนื้อหาวิชา ซึ่งต้องเน้นหนักไปตามความถนัดของผู้สอน

ปอเนาะเป็นสถาบันการศึกษาที่มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่มีชุมชนมุสลิมเกิดขึ้น สถาบันศึกษาปอเนาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีชื่อเสียงในอดีตมี 2 แห่ง คือ ปัตตานีดารุสลาม และเมืองอาเจห์ บนเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซียปัจจุบัน

ปอเนาะคือ ระบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดคุณธรรมทางศาสนา ที่ยังคงดำรงอยู่อย่างมั่นคงในสังคมมุสลิม อาจจะสามารถกล่าวได้ว่ามีลักษณะรูปแบบบางอย่างที่คล้ายกับสำนักดักศิลา ในวิถีทางฮินดู พราหมณ์ หรือพุทธศาสนา เป็นกระบวนการเรียนรู้ในเชิงลึกในสาขาใดสาขาหนึ่ง คือ เมื่อใดมีผู้รู้ในสังคม ผู้คนในและนอกชุมชนจะมาขอสมัครเป็นลูกศิษย์ (ดอเลาะ เจ๊ะแต. 2547 : 60-61)

สมเชาว์ กาญจนจรัส (2557 : 16-17) ได้สรุปสาระการวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของปอเนาะ ดังนี้ การจดทะเบียนปอเนาะ เริ่มตั้งแต่ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปรับปรุง

ส่งเสริมปอเนาะในภาคการศึกษา 2 พ.ศ.2504 เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ.2504 การจดทะเบียน เริ่มตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา การจดทะเบียนตามระเบียบนี้กำหนดให้ปอเนาะที่จะได้รับการส่งเสริมหรือช่วยเหลือจากทางราชการ ต้องจดทะเบียนเป็นสถานศึกษาวิชาศาสนาถูกต้อง แต่ไม่บังคับให้ปอเนาะที่ตั้งอยู่ก่อนใช้ระเบียบนี้ต้องมาขอจดทะเบียน แต่ให้เป็นไปตามความสมัครใจของโต๊ะครูปอเนาะ ในปี พ.ศ.2526 โรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเปลี่ยนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ.2525 อย่างไรก็ตามยังมีปอเนาะที่ยังคงสภาพการเป็นปอเนาะตามความสมัครใจของโต๊ะครูอยู่จำนวนหนึ่งในปี พ.ศ.2547

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย สถาบันศึกษา ปอเนาะ พ.ศ.2547 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 3) โดยเปิดโอกาสให้ปอเนาะต่าง ๆ จดทะเบียน ขึ้นเป็น “สถาบันศึกษาปอเนาะ” ที่ถูกต้องตามกฎหมายได้ให้ปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้รับอนุมัติให้จดทะเบียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย สถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ.2547 จนถึง พ.ศ.2549 จำนวนทั้งสิ้น 357 แห่ง และคาดว่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีก ศูนย์ประสานงานและ บริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ผ่านมามีปอเนาะจำนวนมากแปรสภาพเป็นโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม 15 (1) คือ สอนทั้งศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กันไป ทำให้เกิดกระแสความ ห่วงใยของผู้นำศาสนาที่เกรงว่า สถาบันศึกษาปอเนาะจะเปลี่ยนสภาพไปหมด เป็นที่น่ายินดีเมื่อมีการ จดทะเบียนสถาบันศึกษาปอเนาะในปี พ.ศ.2547 กรณีที่ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นเด็กที่ต้อง เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2542 ให้โต๊ะครูและ ผู้ปกครองต้องจัดให้เด็กได้เข้าเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ หรืออาจจะพัฒนาร่วมกับสถานศึกษา อื่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิชาสามัญในระดับสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ และให้สถาบันศึกษา ปอเนาะอาจจะพัฒนาผู้เรียนได้ฝึกอบรมวิชาชีพพร้อมกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาให้มีอาชีพ และสามารถดำรงชีพได้อย่างมีความสุข

2.4 การจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ/รูปแบบการจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมี 3 ลักษณะดังนี้

1. มีการสอนศาสนาเพียงอย่าง (กิตาบ)
2. มีการสอนสามัญ กศน. ศาสนาควบคู่
3. มีการสอนอาชีพ (ท่องจำ)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2559 : 31-35) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ ดังนี้ การจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะประกอบด้วย การเรียนด้านศาสนา ซึ่งดำเนินการโดยโต๊ะครู การเรียนสายสามัญและอาชีพ โดยสำนักงาน กศน. และการเรียนอาชีพ โดยสถาบันการศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา การเรียนด้านศาสนา สถาบันศึกษาปอเนาะไม่ได้กำหนดหลักสูตรที่แน่นอนตายตัว การเรียนการสอนดำเนินการโดยโต๊ะครู ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทางศาสนา สอนเป็นภาษามลายูและภาษาอาหรับ ระยะเวลาในการเรียนของแต่ละคนไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับความสมัครใจ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 2-6 ปี แต่ก็มีผู้ศึกษาจนถึง 10-15 จากการสัมภาษณ์โต๊ะครูปอเนาะ, 2558 กล่าวว่า สถาบันปอเนาะแต่ละแห่งจะมีกฎระเบียบของปอเนาะไว้เพื่อ

1. นักเรียนใหม่จะต้องรายงานตัวและลงทะเบียนก่อน
2. นักเรียนทุกคนต้องขึ้นเรียนในเวลาที่กำหนดไว้
3. นักเรียนทุกคนต้องขึ้นละหมาดรวม (ญามาอะฮ) ทุกเวลา
4. ห้ามนักเรียนทุกคนนำสิ่งเสพติดทุกชนิดเข้ามาในบริเวณปอเนาะโดยเด็ดขาดและห้ามเสพโดยเด็ดขาด
5. ห้ามนักเรียนนำ หรือพกพาโทรศัพท์และเครื่องสื่อสารทุกชนิด หากจับได้จะมีการยึด
6. ห้ามนักเรียนกลับบ้านโดยไม่ได้รับอนุญาต
7. ห้ามนำเด็กที่ไม่ใช่ นักเรียนปอเนาะเข้ามาในบริเวณปอเนาะเด็ดขาด
8. ห้ามนักเรียนทะเลาะกันและส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
9. นักเรียนต้องทำความสะอาดปอเนาะทุก ๆ วัน
10. นักเรียนต้องแต่งกายด้วยการใส่หมวกสีขาว เสื้อสีขาว และผ้าพันศีรษะ (สะราบัน) สีขาวเมื่อขึ้นละหมาด และห้ามใส่เสื้อแขนสั้นขณะเรียน

จากการให้ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันศึกษาปอเนาะ สรุปได้ว่า การเรียนการสอนในปอเนาะนั้นจะมีการแบ่งลักษณะการสอน การส่งเสริมให้ศึกษาเฉพาะทาง โดยมีการแบ่งระดับออกเป็น 4 ประเภท สอดคล้องกับที่อับดุลรอซิด เจมมะ (2556 : 110-111) กล่าวไว้ดังนี้

1. สอนนักเรียนทั่วไปมีทั้งนักเรียนประจำในปอเนาะ และชาวบ้าน ที่มีความสนใจทั้งชายและหญิง โดยไม่จำกัดอายุ โดยมีการจัดการเรียนการสอนเป็นรายสัปดาห์ใน สาขาที่โต๊ะครูมี

ความเชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะ เช่น หลักศรัทธา ศาสนบัญญัติ จริยธรรมอักษรวิธี วากยสัมพันธ์เป็นต้น โดยจัดการเรียนการสอนเป็นประจำในทุกคำคืนหลังละหมาดมัฆริบ

2. สอนนักเรียนประจำที่เรียนอยู่ในปอเนาะ ทั้งที่เรียนในปอเนาะตนเองและที่มาจากปอเนาะอื่น ที่มีความสนใจ ต้องการจะมาศึกษาในวิชาที่โต๊ะครูมีความเชี่ยวชาญ โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ในระดับที่เป็นผู้ช่วยโต๊ะครู เช่น การจัดการเรียนการสอนวิชาหลักศรัทธา รายสัปดาห์ ในทุก ๆ วันอังคารและวันศุกร์

3. สอนนักเรียนประจำในปอเนาะที่มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการอยู่แล้ว และทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยโต๊ะครู ซึ่งใช้โอกาสที่โต๊ะครูมีเวลาว่าง ก็จะเรียกเข้าสถานที่เรียน(บาลัย)เป็นประจำ โดยไม่ได้กำหนดเวลาที่แน่นอน

4. การต่อยอดและการเสริมความรู้เฉพาะทางให้แก่ นักเรียนใน ปอเนาะ โดยที่โต๊ะครูจะแนะนำให้ไปศึกษากับโต๊ะครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในวิชานั้นๆในปอเนาะอื่นที่เป็นที่ยอมรับทางวิชาการในสังคมแบบปอเนาะ เช่น โต๊ะครูจะแนะนำให้นักเรียนไปเรียนวิชา อักษรวิธีวากยสัมพันธ์จากปอเนาะแห่งนี้ ในขณะที่วิชาหลักศรัทธา หรือ ศาสนบัญญัติจากปอเนาะ อีกแห่งหนึ่ง

สถาบันปอเนาะมีรูปแบบการจัดการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ที่สามารถศึกษาได้ทุกระดับอายุ สามารถแบ่งการจัดการเรียนการสอน ออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ อับบัส ยีรัน (2559 : 77)

4.1 ระดับต้น

1) เน้นการอ่านออกเขียนได้โดยจัดกลุ่มนักเรียนตาม พื้นฐานความสามารถโดยมีรุ่นพี่ช่วยดูแลรุ่นน้องและช่วยสอน

2) พี่สอนน้อง คือ ก่อนที่จะเข้าเรียนร่วมกับโต๊ะครู นักเรียน จำเป็นต้องอ่านตำราเรียนก่อน โดยการอ่านทีละคำหรือทีละประโยค โดยรุ่นพี่ ช่วยสอนให้อ่านหรือสะกดคำต่าง ๆ หรือบทต่าง ๆ ในวิชา และตำราเรียนที่ใช้สำหรับการเรียนการสอน

3) เพื่อนช่วยเพื่อน คือ มีการทบทวนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยที่นักเรียนมีการถาม ตอบ ประเด็นข้อสงสัย ซึ่งเป็นการทบทวนหรือแลกเปลี่ยนจากเนื้อหาที่โต๊ะ ครูได้สอนกับเพื่อน

4.2 ระดับกลาง

1) เรียนด้วยตนเอง โดยการอ่านตำราเรียน ก่อนที่จะเข้าไปเรียนกับโต๊ะครู หรือการท่องจำบทต่าง ๆ ต่อหน้าโต๊ะครูตามที่กำหนด

2) เรียนกับผู้ช่วยโตะครูหรือผู้มีอาวุโสกว่า ที่มีความเชี่ยวชาญ ในบางรายวิชา ซึ่งได้รับความไว้วางใจจากโตะครูเป็นผู้สอนรุ่นน้องในบางวิชา เช่น วิชาอัลกุรอาน วิชา หลักศรัทธา เป็นต้น

3) เรียนกับโตะครูในบางวิชาที่เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะของโตะครู

4.3 ระดับสูง

1) เรียนกับโตะครูในปอเนาะตนเองและไปเรียนเพิ่มเติมกับโตะครูในสถาบันศึกษาปอเนาะอื่น ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

2) ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง นักเรียนด้วยกัน โดยจัดกลุ่มเสวนาทางวิชาการ

3) นำเสนอทางวิชาการโดยการสอนรุ่นน้องในรายวิชาที่ตนเอง มีความเชี่ยวชาญ

4) นำเสนอทางวิชาการโดยการสอนในชุมชน ในรายวิชาที่ ตนเองมีความเชี่ยวชาญ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ สามารถ แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้ อับบัส ยีร์น (2559 : 78)

1. ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดการเรียนการสอนตามพื้นฐาน ความสามารถของผู้เรียน

2. มีความยืดหยุ่น โดยยึดความสามารถของผู้เรียนในรายวิชาต่าง ๆ

3. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชา กับหลักการใช้ภาษาอาหรับ โดยเน้นรายวิชาที่สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของผู้โตะครูและความต้องการของนักเรียน

4. จัดการเรียนการสอนโดยใช้ความสัมพันธ์ของรายวิชาและความต่อเนื่องของเนื้อหา เช่น วิชาฟิกฮ์กับวิชาอศุลฟิฮ์ วิชาตัฟซีร์กับวิชาอศุลฟิฮ์ วิชาอัลหะดีษกับวิชาอศุลหะดีษ เป็นต้น

5. จัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา และคุณลักษณะของวิชา ตลอดจนความสามารถและความสนใจของผู้เรียนในวิชาต่าง ๆ

รูปแบบการประเมินผล การเรียนการสอนของสถาบันศึกษาปอเนาะ สามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ อับบัส ยีร์น (2559 : 78)

1. ระดับต้น ประเมินการอ่านและอธิบายความรู้ที่ได้เรียนมา โดยที่ โต๊ะครู มอบหมายให้ผู้ช่วยโต๊ะครู (ก๊อปลาอมูตอลาอะห์) ที่ทำหน้าที่สอนรายวิชานั้นแทนโต๊ะครู ทำหน้าที่ในการวัดและประเมินผลรายวิชานั้น

2. ระดับกลาง ประเมินโดยการสอนรายวิชาที่ได้เรียนรู้มา โดยการ ประมวลความรู้แบบองค์รวมในแต่ละรายวิชา โดยที่โต๊ะครูจะเป็นผู้ประเมิน เช่น การถามตอบ การปฏิบัติ

3. ระดับสูง ประเมินโดยการสอนแทนโต๊ะครูในรายวิชาที่ได้รับมอบหมายโดยทำการสอนนักเรียนรุ่นเดียวกันหรือรุ่นน้อง ๆ และบุคคลทั่วไปจากชุมชน โดยโต๊ะครูจะเป็นผู้ประเมินภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนในปอเนาะนั้นส่วนใหญ่จะใช้ภาษามลายูถิ่นและภาษาอาหรับและมีบางปอเนาะใช้ภาษาไทยด้วย นอกเหนือจากการเรียนศาสนาแล้ว บางปอเนาะยังได้สอนวิชาชีวะและเรียนสายสามัญควบคู่ไปด้วย โดยปัจจุบันมีหลายปอเนาะได้ติดต่อให้ครูจากศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของอำเภอเข้ามาจัดการศึกษาให้แก่ นักเรียนของสถาบันศึกษาปอเนาะ ทั้งวิชาสามัญและอาชีพ เพื่อช่วยให้นักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้วมีวิชาชีพติดตัวหรือสามารถไปประกอบอาชีพอย่างอื่นได้ ระบบปอเนาะจะมีการเรียนการสอนที่ครอบคลุมไปตลอดทั้งวัน จะเข้มข้นทั้งภาคเนื้อหาและภาคปฏิบัติ นักเรียนจะได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีพร้อมทั้งได้ปฏิบัติจริง ลักษณะอย่างนี้ทำให้นักเรียนคลุกคลีอยู่กับศาสนาวินละหลาย ๆ ชั่วโมง ปรับเปลี่ยนตัวเองด้วยความรู้ หล่อหลอมจนกลายเป็นผู้ที่มีจรรยาบรรณที่ดีงาม

สถาบันศึกษาปอเนาะตะห์ฟิซอัลกุรอาน (ห้องจำคัมภีร์อัลกุรอาน) จากการให้ข้อมูลของเจ้าของสถาบันศึกษาปอเนาะตะห์ฟิซ อัลกุรอาน และจากการให้ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันศึกษาปอเนาะหนึ่ง อับบัส ยีร์น (2559 : 79)

สามารถสรุปได้ดังนี้ การเกิดขึ้นของสถาบันศึกษาปอเนาะตะห์ฟิซอัลกุรอาน และมีการจัดการเรียนการสอนก็ตบบแบบปอเนาะนั้นสืบเนื่องจากในอดีตระบบการศึกษาปอเนาะ จะไม่เน้นให้นักเรียนท่องจำอัลกุรอาน เนื่องจากมีทัศนคติว่า ผู้ใดที่ท่องจำอัลกุรอานแล้วลืมจะถือว่าบาป ดังนั้นจึงมีการให้นักเรียนมีการท่องจำอัลกุรอานในซูเราะฮ์สั้นๆที่มีการใช้ในละหมาดเป็นประจำเท่านั้นเพื่อป้องกันจากการหลงลืม จึงส่งผลให้ไม่มีการท่องจำอัลกุรอานทั้งเล่ม อย่างไรก็ตามในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาได้มีการนำรูปแบบการเผยแพร่ อิสลามในรูปของญามาอะฮ์ระดับลิฆ ซึ่งเป็นองค์รแห่งการเผยแพร่อิสลามที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศ อินเดียเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้และได้รับการยอมรับจากมุสลิม จำนวนไม่น้อย โดยมีนโยบายหนึ่งขององค์กร คือ ส่งเสริมการ

ห้องจำอัลกุรอาน โดยได้กำหนดเป็นหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมและเป็นที่ยอมรับของมุสลิม เนื่องจากว่ามุสลิมได้ เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการจำอัลกุรอาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อทำหน้าที่นำละหมาดในช่วงเดือนรอมฎอน ดังนั้น จึงได้มีการนำระบบดังกล่าวมาใช้ในการสอนบุตรให้มี การ จำอัลกุรอาน โดยในช่วงเริ่มต้นได้ใช้บ้านของโต๊ะครูสอนอัลกุรอาน แล้วขยายไปสอนที่มัสยิด และพัฒนาเป็นโรงเรียนสอนตะห์ฟิซอัลกุรอาน และมีการจัดการเรียนการสอนก็ตาบแบบปอเนาะอีกด้วย โดยการเรียนการสอนดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผล ให้มีการนำระบบดังกล่าวไปสอนในปอเนาะทั้งที่เป็นปอเนาะสร้างใหม่หรือปอเนาะดั้งเดิมที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ แต่ยังไม่ได้มีการจดทะเบียนกับภาครัฐอย่างเป็นทางการ เมื่อรัฐบาลได้ออกระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับการจดทะเบียนปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้กำหนดประเภทชื่อใหม่ว่า “สถาบันศึกษาปอเนาะ” และได้กำหนดให้มีสถาบันศึกษาปอเนาะตะห์ฟิซอัลกุรอาน และมีการจัดการเรียนการสอนก็ตาบด้วย

จากการให้ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันศึกษาปอเนาะตะห์ฟิซอัลกุรอาน และมีการจัดการเรียนการสอนก็ตาบแบบปอเนาะ อับบัส ยีร์น (2559 : 80)

สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ระบบการผลิตนักท่องจำอัลกุรอานและนักฮาดิซ ระบบการเรียนการสอนนักเรียนโดยใช้หลักสูตร ตะห์ฟิซอัลกุรอาน คือ การเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้อ่านให้ถูกต้องตามหลักการอ่านออกเสียงภาษาอาหรับ แล้วสอนให้นักเรียนท่องจำตัวบทอัลกุรอาน ซึ่งระบบการเรียนการสอนประเภทนี้ ได้มีการแบ่งการเรียน การสอนออกเป็นระดับต่าง ๆ 3 ระดับ คือ

ก. ระดับตะห์ฟิซอัลกุรอาน (ท่องจำ) 30 ยุซ (ภาค)

ข. ระดับอาเล็ม เป็นการศึกษาในระดับที่ต่อยอดจากระดับฮาดิซที่ใช้ระยะเวลาเรียน 8 ปี โดยลักษณะการเรียนการสอนเน้นแบบขั้นเรียนแต่เนื้อหาเรียนแบบปอเนาะ โดยศึกษาวิชาการเกี่ยวกับหะดีษทั้ง 6 เล่ม เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เदारุลหะดีษ

ค. ระดับมุกตี ซึ่งระดับนี้เป็นการศึกษาประเด็นปัญหาทางวิชาการ ศาสนาโดยมีการยกกรณีศึกษามาศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้กรณีศึกษาจากปัญหาประเด็นหลักแล้วให้นักเรียนวินิจฉัยเพื่อหาข้อสรุปตามแนวทางทั้ง 4 มัชฮับ (สำนักคิดมุมมองความเห็น) คือ มัชฮับหะนาฟีย์ มาลิกีย์ อัซฮาฟีอี และฮัมบาลีย์ โดยลักษณะการจัดการเรียนการสอนนั้นได้นำรูปแบบมาจากสถาบันอูลูมดิวบัน ประเทศอินเดีย และมีการที่ใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยดารุลอูลูมบรรดาหนังสือสุนันทั้งหก ประกอบด้วย เศาะเหียฮอัลบุคอรี, เศาะเหียฮมุสลิม, สุนัน อิบีดาวูด,

สุนัน อัด-ติรมิซีย์, สุนัน อัน-นะสาอีย์ และ สุนัน อิบนิ มาญะฮฺ) หนังสือหะดีษทั้งหกสมบูรณ์จนกลายเป็นตำราแม่บทของหนังสือหะดีษที่ใช้สำหรับอ้างอิง 81 ประเทศปาเกีสถาน เช่นเดียวกัน โดยที่ปัจจุบันมีการใช้ในสองระดับเท่านั้นคือ ระดับตะห์ฟิซอัลกุรอาน 30 ยุซ และระดับอาเล็ม ส่วนระดับมุฟตีนั้นเป็นโครงการที่จะนำมาใช้ในอนาคต สำหรับเวลาเรียนนั้น สมัยก่อนจะยึดเวลาหลังละหมาดทั้งห้าเวลาเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันจะเรียนตามเวลาราชการในห้องเรียน (เฉพาะนักเรียน) แต่จะเสริมการเรียนอัลกุรอานหลังละหมาดซุฮฺ (ตอนเช้าตรู่) และ เรียนก็ตาบหลังละหมาดมัฆริบ(หลังดวงอาทิตย์ตก) โดยมีการเรียนการสอนอัลกุรอานและเรียนก็ตาบตั้งแต่หลังละหมาดซุฮฺ จนถึงเวลาประมาณ 7.00 น. จากนั้นจะปล่อยให้เด็กนักเรียนพักผ่อนตามอัธยาศัยหรือ ไปศึกษาด้วยตัวเอง

รูปแบบการประเมินผลการสอนตะห์ฟิซอัลกุรอาน จากการให้ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นเจ้าของสถาบันศึกษาปอเนาะตะห์ฟิซอัลกุรอานท่านหนึ่ง สรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินผลการสอนตะห์ฟิซอัลกุรอานนั้น นักเรียนจะต้องท่องจำอัลกุรอานโดยการท่องจำต่อหน้าคณะกรรมการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย ครูผู้สอน 2-3 คน โดยนักเรียนต้องท่องจำปากเปล่าอย่างต่อเนื่องตามที่โต๊ะครูกำหนด ตั้งแต่เช้าหลัง ละหมาดซุฮฺ ถึงหลังละหมาดอีซา จนจบอย่างไม่ติดขัด โดยมีเวลาพัก 2 ช่วง คือ เวลารับประทานอาหาร และเวลาละหมาด จึงจะถือว่าสอบผ่าน ซึ่งนักเรียนที่เข้ามาศึกษาใหม่ จะต้องท่องจำตามที่โต๊ะครูได้กำหนด เช่น ซูเราะฮฺยาซีน อัซซัจญ์ดะฮฺ อัด-ดุคอน อัล-มุลก์ เป็นต้น ปัจจุบันนักฮาฟิซอัลกุรอานได้รับการยอมรับและเป็นที่ต้องการทั้งในระดับสังคมท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับต่างประเทศจนกระทั่งขาดแคลน ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนรอมฎอน สถาบันศึกษาปอเนาะสอนอัลกุรอานระบบกีรออาตีฮฺ การเกิดขึ้นของสถาบันศึกษาปอเนาะ สอนอัลกุรอานระบบกีรออาตีฮฺและมีการจัดการเรียนการสอนก็ตาบแบบปอเนาะนั้น สืบเนื่องจากการเรียนการสอนอัลกุรอานให้บุตรหลานในอดีตนั้นใช้ระบบ บัฆดาดีฮฺ ซึ่งเป็นระบบที่สืบทอดมาจากระบบการสอนอัลกุรอานในสมัยราชวงศ์มุสลิมอับบาซียะฮฺที่มีศูนย์กลางปกครองประเทศ ณ นครแบกแดด ในยุคกลาง ส่งผลให้การเรียนการสอนต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน จากปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้มุสลิมส่วนหนึ่งมีการศึกษาเกี่ยวกับการสอนอัลกุรอานระบบใหม่ และสร้างเป็นหลักสูตรพร้อมตำราการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและได้ผลภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งระบบใหม่นี้มีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ระบบอิกเราะะ ระบบกีรออาตีฮฺ ปัจจุบันมีการสื่อสารในระดับกว้างขึ้นโดยใช้เครื่องมือสื่อสารที่เป็น เทคโนโลยี ส่งผลให้ระบบดังกล่าวได้ถูกนำมาเผยแพร่อย่างรวดเร็วและกระจายไปทั่วโลก จึงเป็นโอกาส สำหรับมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการที่จะได้รับข้อมูลดังกล่าว ดังนั้น จึงมีการนำหลักสูตร และคู่มือการสอน อัลกุรอานข้างต้นมาใช้สอนตามบ้าน มัสยิด โรงเรียน ตาดีกา และปอเนาะต่าง ๆ ที่ มีการเรียนการสอนศาสนา แต่ยังไม่ได้มีการจัด

ทะเบียนกับภาครัฐอย่างเป็นทางการ เมื่อรัฐบาลได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ 2547 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ สำหรับการจดทะเบียนปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และได้กำหนดประเภทชื่อใหม่ว่า “สถาบันศึกษาปอเนาะ” และได้กำหนดให้มีสถาบันศึกษาปอเนาะประเภทสอนอัลกุรอานระบบกีรออาตี้อย่างเป็นทางการ และมีการจัดการเรียนการสอนที่แบบปอเนาะจากการให้ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นเจ้าของสถาบันศึกษาปอเนาะแบบกีรออาตี้อย่างเป็นทางการ สรุปได้ว่าระบบการเรียนการสอนอัลกุรอาน รูปแบบใหม่ มีหลากหลาย เช่น ระบบกีรออาตี้อย่างเป็นทางการ ระบบอิกเราะฮ์ ซึ่งเดิมนั้น การสอนอ่านคัมภีร์อัลกุรอานในพื้นที่แถบนี้ เป็นการสอนแบบเดิมที่เรียก “บัฆดาดี” เป็นระบบเก่าที่ส่งผลสัมฤทธิ์ต่ำ เด็กที่เรียนในระบบนี้แม้ใช้เวลา 6 ปี จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ก็ยังอ่านคัมภีร์อัลกุรอานไม่ได้ ถ้าอ่านได้ก็จะอ่านแบบได้หน้าลืมหลัง

วิธีการอ่านแบบ “กีรออาตี” ซึ่งเป็นหลักสูตรการอ่านที่นำเข้ามาจากประเทศอินโดนีเซีย มีต้นแบบมาจากอุสตาสฮัจยี ดะฮฺลัน ซาลิม ซาร์กาซี (Ustaz Haji Dahlan Salim Zarkasyi) ที่ริเริ่มการสอนแบบกีรออาตี้อย่างเป็นทางการในประเทศอินโดนีเซีย มาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2509 ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาตำรา แบบฝึกหัดการเรียนอัลกุรอานอย่างคึกคัก วิธีการเรียนอัลกุรอานแบบกีรออาตี้อย่างเป็นทางการเข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 จากความพยายามของ สุนทร ปิยะวสันต์ หลังจากที่พยายามอบรมครูและวิทยากรมุสลิมในพื้นที่มานานหลายปี และพยายามเปิดโรงเรียนสอนอ่านอัลกุรอาน ด้วยวิธีนี้โดยเฉพาะ ฉะนั้นหลักสูตร นี้ก็เริ่มเห็นผลในปี พ.ศ. 2551 “การเรียนแบบกีรออาตี” เริ่มจากเด็กต้องรู้จักพยัญชนะอาหรับ 28 ตัว มีการเปรียบเทียบพยัญชนะแต่ละตัวกับสิ่งของเพื่อช่วยให้จำง่ายขึ้น เช่น ‘อาลีฟ’ ที่มีลักษณะ เหมือนกับเลข 1 ก็จะนำไปเปรียบกับเสาธง ส่วนสระ ตัวอย่างคือ ฟิตฮะ หรือ ‘สระบน’ ก็จะเทียบได้ กับสระอาในภาษาไทย ระหว่างสอนพบว่าวิธีนี้ทำให้เด็กสนใจเรียนมากกว่าวิธีการแบบเดิม (การพัฒนากระบวนการสอนอัลกุรอานระบบกีรออาตี, 2553. ออนไลน์)

การอ่านแบบกีรออาตีเป็นวิธีที่ต่างจากเดิมที่ให้นักเรียนจำเป็นประโยคซึ่งยากกว่ามาก และจะใช้ ครู 1 คนต่อเด็ก 15 คน ซึ่งการเรียนเป็นกลุ่มทำให้สังเกตและสอน เด็กแต่ละคนได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น การสอนแบบนี้เป็นการอ่านเป็นประโยค มีทั้งหมด 5 เล่ม จบหลักสูตรก็ใช้เวลาประมาณ 2 ปี แต่หากว่าเด็กบางคน ไม่สามารถมาเรียนอย่างต่อเนื่องก็อาจจะใช้เวลานานกว่านั้น สุนทร ปิยะวสันต์, 2553:14 กล่าวว่า ระบบกีรออาตีเป็นระบบจัดการเรียนรู้การอ่านอัลกุรอาน เป็นคำโดยไม่มีการสะกดคำ เป็นการฝึกอ่านอัลกุรอานเพื่อความคล่องแคล่ว พร้อมกับอ่านได้อ่านถูกต้อง และชัดเจนตามหลักตัจญวีด

การจัดการเรียนรู้ระบบกีรออาตีนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ อับบัส ยีรัน (2559 : 83)

1. นักเรียนมีความสามารถในการอ่านอัลกุรอานมีความถูกต้อง และชัดเจนตามหลักตั้งญวีด

2. นักเรียนจะได้เรียนรู้การอ่านอัลกุรอานด้วยความเพลิดเพลิน

3. สามารถขยายผลเรื่ององค์ความรู้เกี่ยวกับอัลกุรอาน

4. สามารถพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้

การอ่านอัลกุรอานของครูผู้สอนอัลกุรอานทั้งหลาย สามารถสรุปได้ว่า การเกิดขึ้นของสถาบันศึกษาปอเนาะทั้ง 2 ประเภท คือ สถาบันศึกษาปอเนาะตะห์ฟีซอัลกุรอาน และสถาบันศึกษาปอเนาะสอนอัลกุรอานระบบ กีรออาตียั้นมีลักษณะผสมผสานทางภูมิปัญญาและทุนเดิมระหว่างการเรียนการสอนการท่องจำอัลกุรอาน กับระบบการเรียนการสอนแบบปอเนาะดั้งเดิมซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการสืบทอด และการสร้างขึ้นใหม่

กระบวนการเรียนรู้ของระบบปอเนาะ โต๊ะครูได้ปฏิบัติในการเรียน การสอนแก่นักเรียนในสถาบันศึกษา หรือผู้ที่สนใจนั้นมี 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. Ta Lim (Connitive Domain) คือ การสั่งสอน การอบรม ซึ่งโต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครูจะอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องศาสนาอิสลาม โดยการเน้นหลักคุณธรรม จริยธรรมในทุก ๆ วัน เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามตามคำสั่งใช้ของอัลลอฮ์ และละเว้นจากสิ่งที่ชั่วร้าย หรือสิ่งที่ศาสนาห้ามเมื่อกลับไปยังมาตุภูมิ

2. Tarbiyah (Psycho - Motor Domain) คือ การฝึกอบรม การนำสิ่งที่เรียนไปปฏิบัติ ซึ่งโต๊ะครูบางท่านจะมีการฝึกฝนให้นักเรียนเป็นผู้นำในศาสนพิธีเช่น เป็น อีหม่ามนำละหมาด การอ่านคุตบะฮ์ (บรรยายธรรม) ในมัสยิดทุกวันศุกร์ และส่งผู้ช่วยโต๊ะครูเพื่อสอน หลักการศาสนาอิสลามตามมัสยิด หรือ สอนฟิรดูอิน (ตาดีกา) ในชุมชน

3. Ta dib (Effective Domain) คือ การขัดเกลานิสัย จรรยา มารยาท โต๊ะครูได้สั่งสอนและขัดเกลาจิตใจของนักเรียนให้ปฏิบัติหรือดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม เช่น การแต่งกายถูกต้องตามหลักศาสนา การตรงต่อเวลา การเคารพผู้ใหญ่ ตลอดจนเคารพครูบาอาจารย์เป็นต้น และให้สำนึกในโลภหน้าที่ดำรงชีวิตอย่างถาวรด้วยการกระทำสิ่งที่ดีที่ศาสนาอนุญาตเท่านั้น ปอเนาะเป็นสถานที่พอกคนให้เป็นคนดี สร้างคนไม่ตีให้กลับตัวกลับใจมาสู่ศาสนา เน้นการปฏิบัติและอุทิศตนเพื่อศาสนาและสังคมซึ่งปอเนาะนั้นเป็นการจำลอง สังคมมุสลิมในอุดมคติ การอยู่ในปอเนาะฝึกการเป็นผู้นำที่ดี ผู้ตามที่ดี การให้การเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ รักใคร่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน อยู่กันอย่างฉันทน์พี่น้อง ใช้ชีวิตอยู่ในครรลองศาสนา ห่างไกลจาก อบายมุข ปอเนาะเป็นสถาบันศึกษาที่รวมนักศึกษาทุกระดับชั้นการศึกษาตั้งแต่คนที่มีการศึกษาน้อย จนถึงผู้ที่มีการศึกษาสูงทางโลก โดยมาอยู่

รวมกัน อาศัยชายคาปอเนาะอยู่อย่างฉันทันหนึ่ง สิ่งเหล่านี้จะขาดหายไปจากสถาบันศึกษาทั่ว ๆ ไป มีสถาบันปอเนาะบางแห่งได้เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนปอเนาะออกเผยแพร่ศาสนา ยิ่งทำให้นักเรียนนั้นฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามได้อีกทางหนึ่ง ปอเนาะเป็นสถาบันที่จัดการศึกษาอบรมสั่งสอนนักเรียนครบถ้วนและครอบคลุมความหมายของการศึกษาในอิสลามทุกประการ กล่าวคือ เป็นการจัดการศึกษา เพื่อถ่ายทอดความรู้ อบรม ชัดเกล้าจิตใจ ทางศาสนารวมทั้งอบรมบ่มเพาะนิสัยนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม เมื่อเทียบกับการจัดการศึกษาปัจจุบันที่บ่มเพาะผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพควบคู่กัน ผู้วิจัยมองเห็นถึงสิ่งที่ควรเติมเต็มในการจัดการศึกษาในปอเนาะ ให้มีการเรียนการสอนด้วยการผนวกการสอนด้านวิชาชีพ หรือ วิชาสามัญควบคู่กับด้านศาสนาอิสลามด้วยการเรียนการสอนในปอเนาะมีความสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาในปัจจุบันที่แบ่งจุดประสงค์การเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)
2. ด้านจิตพิสัย (Affective Domain)
3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) การเรียนรู้ใน ด้านพุทธิพิสัย นั้นได้

เน้นในเรื่องของการท่องจำ กฎเกณฑ์ต่างๆทั้งทางด้านศาสนา และภาษาอาหรับ เป็นต้น ด้านจิตพิสัย โดยการฝึกอ่านอัลกุรอานแบบทำนองเสนาะ อ่านบทวรรณกรรมสำหรับการเฉลิมฉลองเนื่องในวันประสูติของท่านศาสดามุฮัมมัด ซึ่งมีการจัดขึ้นในชุมชนทุก ๆ ปี เป็นต้น และ ด้านทักษะพิสัย โดยสอนให้นักเรียนฝึกปฏิบัติการอ่านอัลกุรอาน

การเป็นผู้นำในการปฏิบัติศาสนกิจ การละหมาด การถือศีลอด ตลอดจนทักษะในการบริการสังคม เช่น การร่วมละหมาดให้ผู้ที่ไม่เสียชีวิตในชุมชนโดยรอบบริเวณปอเนาะ เป็นต้น ปอเนาะจะมีความพิเศษอีกอย่างหนึ่ง คือ เป็นสถาบันที่เข้าเรียนได้ง่าย ไม่มีเงื่อนไขมาก การจัดการเรียนการสอนปอเนาะจะเน้นความต้องการและความสนใจของนักเรียนแต่ละคน (Individual Needs and Interest Curriculum) เช่น การเน้นที่ผู้เรียน การเน้นประสบการณ์ โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นตามความรู้ และความสนใจของผู้เรียนที่มีความยืดหยุ่นสูงในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลา การวัดและประเมินผล ที่มีรูปแบบเฉพาะเป็นของตนเองที่แตกต่างจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2547 กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่ง ที่ สป 956/2557 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงานพิเศษในการส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันศึกษาปอเนาะ 2 คณะ คือ คณะกรรมการระบบโครงสร้างและการพัฒนาทางกายภาพ มีหน้าที่เสนอแนะประสานงานและเสริมสร้างความเข้าใจต่อภาครัฐในการสนับสนุน

งบประมาณพัฒนาโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันศึกษาปอเนาะ ดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบแนวปฏิบัติ ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุน และการอุดหนุนในรูปแบบต่าง ๆ ทัวไป และคณะกรรมการอีก 1 คณะ คือ คณะกรรมการประมวลการใช้หลักสูตรในสถาบันศึกษาปอเนาะ มีหน้าที่ในการศึกษาวิเคราะห์การเรียนการสอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละรายวิชา(กระทรวงศึกษาธิการ. 2548)

สำหรับหลักสูตรเนื้อหาที่ใช้สอนในสถาบันศึกษาปอเนาะนั้น เนื่องจากโต๊ะครูแต่ละแห่งสามารถกำหนดได้เองว่าจะสอนเนื้อหาอะไรอย่างไร กระทรวงศึกษาธิการโดยศูนย์พัฒนาอิสลามศึกษาจึงทำการสำรวจและประมวลการจัดการเรียนรู้ของสถาบันศึกษาปอเนาะต่าง ๆ เพื่อจัดให้เป็นหมวดหมู่ โดยได้ร่วมมือกับนายกสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ประธานชมรมสถาบันศึกษาปอเนาะ โต๊ะครู ผู้นำศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิ จนกระทั่งได้ออกหนังสือ ประมวลการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2548 ซึ่งสรุปได้ว่า วิชาที่ใช้สอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ มีจำนวน 16 รายวิชา ประกอบด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548)

1. รายวิชาอัล-กุรอาน
2. รายวิชาอัล-หะดีษ (วจนะ)
3. รายวิชาหลักการศรัทธา (เตาฮีด)
4. รายวิชาศาสนบัญญัติ (ฟิกห์)
5. รายวิชาจริยธรรม (อัลอัคลาฟ หรือตะเซาอูฟ)
6. รายวิชาอักขรวิธี (นะฮู)
7. รายวิชาวากยสัมพันธ์ (ซอร์ฟ)
8. รายวิชาอรรถาธิบายอัล-กุรอาน (ตัฟซีร)
9. รายวิชาหลักการอ่านอัล-กุรอาน (ตัจวีด)
10. รายวิชาหลักการอรรถาธิบายอัล-กุรอาน (อูศูลตัฟซีร)
11. รายวิชาหลักการวจนะ (อูศูลหะดีษ)
12. รายวิชาหลักการศาสนบัญญัติ (อูศูลฟิกห์)
13. รายวิชาแบ่งมรดก (พะรออิฎฏ)
14. รายวิชาศาสนประวัติ (ตารีค)
15. รายวิชาสำนวนโวหาร (อัล/บะลาฆะฮ์)
16. รายวิชาตรรกวิทยา (มันฎิก)

นอกจากประมวลการจัดการเรียนรู้แล้ว สำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ยังได้ร่วมกับ สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำเอกสาร ประกอบเป็นคู่มือการจัดการเรียนรู้ 3 เล่ม โดยจำแนกสาระการเรียนรู้ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (กระทรวงศึกษาธิการ.2560)

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศาสนา 10 รายวิชา
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา จริยธรรม 2 รายวิชา
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษา 4 รายวิชา

โดยในแต่ละรายวิชาได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ย่อย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และคำอธิบายรายวิชา รวมทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ การเรียนการสอนที่ปฏิบัติจริง ในสถาบันศึกษาปอเนาะนั้น โต๊ะครูเป็นผู้กำหนดเอง โดยทั่วไปจะมีการเรียนการสอนตั้งแต่เช้าถึงค่ำ หยุดวันศุกร์ และเดือนถือศีลอด (รอมฎอน) การเรียนรู้ใช้วิธีท่องจำ อ่านหนังสือ(กิตาบ) ไม่มีการประเมินผลที่เป็นรูปแบบ ไม่มีการออกวุฒิบัตรว่าสำเร็จการศึกษา โดยยังถือว่าการเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นการเรียนตามอัธยาศัยและเรียนตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการได้ อำนวยความสะดวก โดยจัดให้มีการสอบเทียบความรู้อิสลามศึกษาและเทียบโอนความรู้และ ประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนอิสลามศึกษาสามารถได้รับการรับรองวุฒิ สำหรับการสอบเทียบความรู้ อิสลามศึกษานั้น ผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันศึกษาปอเนาะและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อรับใบรับรองวุฒิ ซึ่งออกให้โดยสำนักงานศึกษาธิการภาค 12 โดยดำเนินการสอบเทียบความรู้ อิสลามศึกษาตามหลักสูตรอิสลามศึกษา พุทธศักราช 2546 ใน 3 ระดับ คือ ระดับอิสลามศึกษา ตอนต้น(อิบตีดาอียะฮฺ) ระดับอิสลามศึกษาตอนกลาง(มุตะวัชชีฎาะฮฺ) และระดับอิสลามศึกษาตอน ปลาย(ชานาวียะฮฺ)

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนความรู้และ ประสบการณ์ให้แก่ผู้ที่เรียนศาสนาอย่างเดี่ยว และให้เรียนวิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม ให้ครบตามโครงสร้าง หลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้ได้รับวุฒิทางสามัญศึกษาและเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ โดยมีขอบเขตพื้นที่ ดำเนินการในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา 4 อำเภอ คือ อำเภอจะนะ เทพา นำ ทวี และสะบ้าย้อย และมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำศาสนา ผู้สอนและผู้เรียนอิสลามศึกษา การเทียบ โอนผลการเรียนอิสลามศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย(กศน.) ซึ่งนับเป็นการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการและสอดคล้อง กับวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว โดยในการเทียบโอนความรู้อิสลามศึกษา กำหนดไว้ ว่า ระดับประถมศึกษาเทียบโอนรายวิชาบังคับ 7 รายวิชา 14 หน่วยกิต รายวิชาเลือก 9 หน่วยกิต

รวม 23 หน่วยกิต ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เทียบโอนรายวิชาบังคับ 7 รายวิชา 14 หน่วยกิต รายวิชาเลือก 13 หน่วยกิต รวม 27 หน่วยกิต ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เทียบโอนรายวิชาบังคับ 7 รายวิชา 14 หน่วยกิต รายวิชาเลือก 22 หน่วยกิต รวม 36 หน่วยกิต การเทียบโอนผลการเรียน อิสลามศึกษาดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนได้รับวุฒิทางสามัญและเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้

รูปแบบการจัดการบริหารและการจัดการเรียนการสอนของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในจังหวัดสตูล มีหลากหลายเป็นไปตามความประสงค์ของบাবอ และกรรมการสถานศึกษาที่จะนำหลักสูตรมา จัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและ เกิดความสมดุลกับพื้นที่นั้น ๆ สำหรับรูปแบบการบริหารก็หลากหลาย เพราะเนื่องจากการบริหาร ของสถาบันปอเนาะไม่ได้อิงการบริหารจัดการตามโรงเรียนเอกชน เพียงแต่สำนักงานส่งเสริม การศึกษาเอกชน (สช.) ได้ให้การรับรองใบอนุญาต เปิดสถาบันเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม การ จัดการทุกอย่าง จะสิ้นสุดที่เจ้าของปอเนาะเพียงผู้เดียวโดยตามหลักกฎหมาย แต่ยังมีสถาบันส่วน หนึ่งที่จะใช้กระบวนการจัดตั้งกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ในการจัดการบริหาร เนื่องจากมีแบบสภาชุรอฮฺ เข้ามามีกรอบ ในการจัดการบริหาร ฉะนั้นด้วยเหตุนี้เองที่ สถาบันศึกษา ปอเนาะ ในจังหวัดสตูล ได้มีการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามสภาพที่เหมาะสมแก่การจัดตั้ง สถาบัน สำหรับผู้วิจัยได้มองเห็นถึงความสำคัญของสภาพ ปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการ พัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันปอเนาะตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นอยู่ เพื่อได้ตระหนักถึงสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสถาบันปอเนาะในปัจจุบัน แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ เพื่อไปพัฒนา 4 ด้าน ด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการศึกษา และผลผลิต ผู้วิจัยจึงขอบรรยายสภาพ การบริหารจัดการและการเรียนการสอนของปอเนาะ 9 แห่ง สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล เป็นไปตามลำดับตามปัจจัย ขั้นตอนดังต่อไปนี้ พอสังเขป (สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล:2562) สถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในจังหวัดสตูล 9 สถาบัน

1. สถาบันศึกษาปอเนาะอุมมุฮายาซานาต ตั้งอยู่เลขที่ 79 หมู่ที่ 10 ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายเจ๊ะอับดุลรอศักดิ์ ยาหลี มีกรรมการ สถานศึกษา 12 คน บุคลากรครู 7 คน และจำนวนนักเรียน 86 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนประเภทหญิงล้วน อยู่หอพัก เป็นการจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นผู้หญิง (มุสลิมะฮฺ) เป็นหลัก การจัดการบริหารมีการ จัดตั้งกรรมการ 12 คน หลักสูตรที่นำมาใช้ระบบท่องจำด้วยอัลกุรอาน หลักสูตรเสริมมัธยม และ อิสลามศึกษาพื้นฐาน (ระดับอิมติดาอียฺ, มุตาวัชชีร) รูปแบบการจัดการเรียนการสอน แบ่ง ออกเป็น 2 แผนก คือ การท่องจำอัลกุรอานเพียงอย่างเดียวจนหมดเล่ม โดยมีระยะเวลาการท่องจำ เป็นเวลา 3 – 4 ปี และการเรียนอาเล็ม (เรียนกิตาบบตามสาระวิชา)

การเรียนอาเล็มส่วนมากจะไม่มีกำหนดเวลาที่แน่ชัด เพราะเป็นการเรียนจากตำราอิสลามไปเรื่อย ๆ ระดับนี้จะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของบาบอ ซึ่งปัญหาที่สถาบันประสบ ด้านนักเรียน คือ นักเรียนที่มาเข้าเรียนท่องจำจุดอ่อนคือ การต่อยอดไม่ได้ทั้ง ๆ ที่นักเรียนผ่านการเรียนในระบบมาแล้วก็ตาม ไม่ว่าจะเป็น ทางด้านภาษาก็ตามและพื้นฐานอิสลามเบื้องต้น เช่น การอ่านอัลกุรอาน เป็นต้น ส่วนด้านอาคารสถานที่ สืบเนื่องจากนักเรียนมีจำนวนมากและต้องแยกห้องที่จะเรียนรายวิชา จึงจำเป็นต้องขยายพื้นที่เพื่อจัดการเรียนการสอน ด้านทุนงบประมาณเงินทุนที่จะมาดูแลการจัดการบริหารได้มาจากการบริจาคชาวบ้านทั่วไปที่มีจิตศรัทธา และส่วนหนึ่งก็ได้มาจากเก็บค่าบริการรายเดือนของนักเรียนที่มาเรียนประจำ เพราะสถาบันไม่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐโดยตรงตามรายหัวนักเรียนเหมือนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา จึงจำเป็นค่าใช้จ่ายในรายเดือนที่ได้มาต้องนำมาจัดการแบ่งปันให้กับบุคคลากรด้วย แล้วซ่อมแซมอาคารสถานที่ด้วย ส่วนความต้องการของสถาบันที่ต้องการ คือ ให้นำหน่วยงานรัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ค่าใช้จ่าย หรือลดภาระค่าใช้จ่ายบางส่วน เช่น ค่าตอบแทนครู ค่าน้ำค่าไฟ ปรับภูมิทัศน์ เป็นต้น สำหรับความต้องการด้านหลักสูตรอยากให้สถาบันปอเนาะในจังหวัดสตูล กำหนดทิศทางไปในทางเดียวกันทั้งระบบ

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันอุมมุนฮาซานาต จะมุ่งถึงความสำเร็จ หรือคุณภาพในตัวนักเรียน เมื่อจบการศึกษาแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถต่อยอดในสังคมได้ โดยการนำการจัดการเรียนที่ใช้ระบบ ICT เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ โดยสถาบันปอเนาะอุมมุนฮาซานาต ปัจจุบันยังไม่มีการใช้ ICT แต่แนวโน้มจะพยายามปรับการจัดการเรียนการสอนให้ก้าวทันกับการศึกษายุคปัจจุบัน และสถาบันแห่งนี้ก็จะมีหน่วยงานภาครัฐ การศึกษานอกระบบ (กศน.) เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนอยู่ด้วย ทำให้แต่ละสัปดาห์จะมีครูอาสาหรือครูประจำสถาบันปอเนาะเข้ามาสอน และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนสอนในสถาบันทั้งในระดับ ประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย (อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายเจ๊ะอับดุลรอศักดิ์ ยาหลี : สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

2. สถาบันศึกษาปอเนาะดาร์กุลกุรอาน อปีบักรินณ์ ตั้งอยู่เลขที่ 100 หมู่ที่ 7 ตำบลสาคร อำเภอกาบัง จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายมุซาร์ อปีบักรินณ์ มีบุคลากรครู 1 คน ครูผู้ช่วยอีก 6 คน รวม 7 คน และจำนวนนักเรียน 160 คน โดยสถาบันมีกลุ่มเป้าหมายทั้งชายและหญิง ซึ่งเป็นสถาบันที่มีขนาดใหญ่ และนักเรียนอยู่ประจำ แยกชายและหญิงชัดเจนในการจัดการบริหาร สำหรับสถาบันแห่งนี้ไม่มีการจัดตั้งกรรมการในการบริหาร ภารกิจทั้งหมดจะสิ้นสุดที่ผู้รับใบอนุญาตเพียงคนเดียว เป็นไปตาม พรบ. กฎหมายที่ว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันปอเนาะ และการจัดการเรียนการสอนในสถาบันมีการแบ่งแยกชายกับหญิงออกจากกันโดยมีการเรียนการสอนจะมี

ระดับชั้น 1-8 แต่ละชั้นจะมีรายวิชาเหมือนกันมีบ้างที่มีเนื้อหาเพิ่มเติมในแต่ละชั้นที่สูงขึ้นไป จะมีเนื้อหาที่ต่างออกไปบ้าง ซึ่งหลักสูตรของสถาบันจะใช้อัลกุรอานในการท่องจำเป็นหลักแต่ละช่วงชั้น 1-8 รวมถึงสถาบันแห่งนี้ จัดระดับการศึกษาจะเทียบเท่ากับระดับอับตีดาอียะและมุตาวัซซียะ และมีการเรียนกีตาบ (หลักการดำเนินชีวิต) ในแต่ละวันควบคู่ไปด้วย โดยนักเรียนสามารถจบการศึกษาได้ในระยะเวลา 4-5 ปี

โดยปัญหาของสถาบัน คือ การจัดระบบนักเรียนที่เข้า ๆ ออก ๆ สืบเนื่องมาจากผู้ปกครองกับตัวนักเรียนเองไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน เช่น เมื่อมีการปล่อยตัวนักเรียนกลับในเดือนหรือกำหนดปล่อยกลับ เมื่อนักเรียนกลับถึงบ้านแล้ว ครบกำหนดที่จะต้องมาเรียนนักเรียนก็ไม่มาเรียนเลย เมื่อเกิดปัญหาแบบนี้ขึ้น มันก็ยากที่จะจัดการเรียนให้เป็นระบบ ส่วนปัญหาด้านบุคลากรครูที่สอนเป็นประจำก็ส่งผลกระทบต่อในการดำเนินการสอนเช่นกัน สืบเนื่องมาจากงบประมาณที่จะนำมาให้เป็นค่าดำเนินการสอนก็ไม่เป็นไปตามเป้าที่ทางสถาบันกำหนดไว้ เมื่อนักเรียนมีจำนวนไม่คงที่ สำหรับความต้องการและความคาดหวังของสถาบันปอเนาะ คือ ให้หน่วยงานรัฐเข้ามามีส่วนร่วมและรับแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย ไม่ว่าจะ เรื่องอาหารกลางวัน และสวัสดิการบุคลากรครู เป็นต้น เพราะเนื่องจากงบประมาณหลักที่จะมาดูแลนักเรียนและการจัดการสถาบันไม่เพียงพอ มีเพียงแต่ได้จากจำนวนนักเรียนที่เข้ามาสมัครเรียนแต่ละภาคเรียน ส่วนที่เหลือขอรับบริจาคจากผู้จิตศรัทธาในชุมชน

การพัฒนาการศึกษาในอนาคต สถาบันมองเห็นการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย ใช้ เครื่องมือสื่อสารที่ทันต่อโลกสังคม โดยการนำ ICT มาปรับใช้ในสถาบัน เพื่อให้นักเรียนได้มีแนวทางหรือองค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ และสถาบันแห่งนี้จะมีหน่วยงานภาครัฐการศึกษาอนุเคราะห์ (กศน.) เข้ามา มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนอยู่ด้วยในแต่ละสัปดาห์ก็จะมีครูอาสาหรือครูประจำสถาบันปอเนาะเข้ามาสอน และเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันด้วยผ่านสำนักงาน กศน. ในระดับ ประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย (อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายมุฮารร์ อปีบกรินณ: สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 63)

3. สถาบันศึกษาปอเนาะฮาฟิซอัลฟุรกอน ตั้งอยู่เลขที่ 199 หมู่ที่ 5 ตำบลควนสตอ อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายฮาบีบูลลอฮ์ ลาไฮด มีบุคลากรครู 5 คน มีกรรมการสถานศึกษา 15 คน และจำนวนนักเรียน 19 คน ซึ่งสถาบันปอเนาะมีกลุ่มเป้าหมายนักเรียนประจำชายล้วนที่การจัดการศึกษาผ่านการท่องจำที่มีระเบียบการจัดการอีกรูปแบบหนึ่งที่ต่างไปจากสถาบันอื่น โดยรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จะมี 3 วิธีการ ได้แก่ หลักสูตรอิกราะฮ์ นักเรียนแรกเข้าจะต้องอ่านหนังสือ ซึ่งมีหลักสูตรอิกราะฮ์ ฝึกอ่าน เมื่อนักเรียนอ่านได้หมดเล่มก็จะ

ข้ามชั้นไปอีกระดับหนึ่ง ใช้เวลาในการเรียน 5-6 เดือน (หลักสูตรนาซีเราะฮฺ) หลังจากนักเรียนอ่านได้แล้วจะมีการตรวจความถูกต้อง ว่านักเรียนอ่านคล่อง พอที่จะเข้าไปสู่การท่องจำ วิธีการตรวจความถูกต้อง ใช้เวลา ประมาณ 2-3 เดือน และหลักสูตรฮาฟซันนักเรียนใช้ความคล่องใช้การท่องจำ อัลกุรอาน ให้หมดเล่มภายใน เวลา 3-4 ปี

และสถาบันปอเนาะยังได้นำหลักสูตรที่จะเข้ามาเสริมความรู้ให้กับนักเรียนนั้นจะเป็นการสอนอิสลามพื้นฐาน (กิตาบ) ควบคู่ไปด้วย โดยปัญหาที่มีในการจัดการก็จะเป็นด้านนักเรียนที่เข้ามาเรียนแล้ว สักระยะหนึ่งก็ออก เนื่องจากนักเรียนส่วนนี้ไม่ถนัดกับบทท่องจำ ด้านบุคลากรก็จะเป็นค่าครองชีพที่ไม่แน่นอนในการสอน ทำให้เกิดความอ่อนแอไปบ้างแต่แล้วก็ยังสู้ทนเพื่อให้นักเรียนให้มีการศึกษา สำหรับความต้องการของสถาบัน คือ เรื่องงบประมาณที่จะมาสนับสนุนบุคลากรครู และค่าใช้จ่ายในการบริหารสถานศึกษา รวมถึงแนวทางการพัฒนาสถาบันต้องการพัฒนาหลักสูตรเพื่อรองรับความเชื่อถือจากหน่วยงานรัฐ ในการจบการศึกษาของนักเรียน ต้องมีวุฒิการศึกษาเมื่อเรียนจบโดยหลักสูตรเทียบเท่ากับระดับการศึกษา ตามภาครัฐ เพื่อที่จะได้นำความสำเร็จไปต่อยอดกับหน่วยงานภาครัฐได้ เช่น ต้องการให้การเรียนการสอน กศน. หรือศูนย์ฝึกอาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียน มีอาชีพติดตัวเมื่อจบการศึกษา

(อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายฮาบีบูลลอห์ ลาโฮยด : สัมภาษณ์ 11 ม.ค. 64)

4. สถาบันศึกษาปอเนาะศรีปะดุกานูรุดดีน ตั้งอยู่เลขที่ 184 หมู่ที่ 7 ตำบลควนโดน อำเภอกวนโดน จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายยะโกบ ปะดุกา มีบุคลากรครู 8 คน จำนวนนักเรียน 18 คน ที่เป็นผู้สูงอายุและเยาวชน 250 คน รวมเป็น 268 คน เป็นสถาบันที่เน้นหนักตามหลักการศาสนา โดยกลุ่มเป้าหมายจะเป็นการผสมผสานทั้งชายและหญิง และผู้สูงอายุ เป็นรูปแบบหอพัก และไปกลับสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะใช้เรียนเชิงปฏิบัติและควบคู่ไปด้วยการเรียนอิสลามศึกษา (กิตาบ)ไปด้วย

สำหรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอน จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ เรียนการอ่านพื้นฐานโดยใช้การเรียนเชิงปฏิบัติ เตรียมความพร้อมสู่การประกอบอาชีพ นักเรียนเรียนจะเรียนวิชาการ (กิตาบ) ระดับการเรียนของสถาบันจะเทียบเท่าชานาวิ เมื่อจบการศึกษา ส่วนปัญหาที่มีนั้นจะเกิดจากด้านนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานมาจากอื่นมากนักเมื่อมาเข้าเรียนสถาบันปอเนาะก็ต้องเริ่มฝึกการอ่านกันใหม่ นั้นหมายรวมว่าต้องปรับพื้นฐานนักเรียนสถาบันแห่งนี้ยังมีการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ ในชุมชน ในแต่ละวัน ซึ่งเป็นการสอนและอิสลามที่เน้นการปฏิบัติได้เลยในชีวิตประจำวัน นักเรียนผู้สูงอายุก็จะมีทั้งชายและหญิงที่วนเวียนมาเรียนกันเป็นกิจวัตรอย่างต่อเนื่อง ด้านงบประมาณก็เป็นเรื่องหลักที่ทางสถาบันประสบปัญหา เพราะไม่ได้มีค่าอุดหนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

เหมือนๆ กับสถาบันอื่นๆ ที่เป็นรูปแบบสถาบันปอเนาะ การจัดการค่าใช้จ่ายก็อาศัยค่าเล่าเรียนนักเรียน รายเดือนและเงินบริจาคของพี่น้องในชุมชน

ความคาดหวังและความต้องการที่จะให้การจัดการและบริหารของสถาบันปอเนาะมีคุณภาพ โดยให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาดูแลเอาใจใส่ทางด้าน งบประมาณแก่บุคลากรครูและการจัดการอาคารสถานที่ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้เรียน รวมถึงแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้นักเรียนสถาบันปอเนาะมีประสิทธิภาพและสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้ โดยการนำ การจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์หรือการใช้ ICT เข้ามาเสริมในการศึกษา เพื่อให้นักเรียนก้าวทันเหตุการณ์ เช่นเดียวสถาบันแห่งนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาจัดการเรียนการสอน เช่น ศูนย์การเรียนนอกระบบ (กศน.) หรือหน่วยงานฝึกอาชีพ (อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายยะโกบ ปะดุกา: สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 63)

5. สถาบันศึกษาปอเนาะตะฮูฟีซุอับาดิรเราะฮูมาน หมู่ที่ 9 ตำบลนาทอน อำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายอดิศักดิ์ สนติวงศ์ มีบุคลากรครู 2 คน และจำนวนนักเรียน 10 คน เป็นสถาบันศึกษามุ่งเน้นการท่องจำเป็นหลัก จะมีนักเรียนหอพัก ชายล้วน สำหรับการจัดการเรียนการสอนจะใช้การท่องจำอัลกุรอานเป็นหลัก สำหรับนักเรียนที่ประสงค์จะเรียนส่วนมากเป็นนักเรียนที่อ่านได้แล้ว ซึ่งเป็นนักเรียนในชุมชนใกล้เคียง สำหรับหลักสูตรที่ใช้การจัดการเรียนการสอน คือ อัลกุรอาน และควบคุมการเรียนตามหลักสูตรฟัรฎูฮ์อื่นไปด้วย โดยไม่มีระดับชั้นเรียน เพียงแค่ให้นักเรียนท่องจำแล้วเรียนรู้วิถีชีวิตแบบอิสลาม ปัญหาของการสถาบันศึกษาปอเนาะ ยังไม่มีมากนัก เพราะเป็นสถาบันปอเนาะ ที่มีนักเรียนจำนวนน้อย และง่ายในการดูแลนักเรียนและควบคุมสำหรับความต้องการและความคาดหวัง คงเป็นการขยายพื้นที่เพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่จะเข้ามาเรียนในอนาคต และให้หน่วยงานรัฐมาดูแลแบ่งเบาภาระเรื่องงบประมาณ และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อที่จะให้นักเรียนได้รับการเรียนแบบทันสมัย และมีสื่อการเรียนที่มาเสริมให้เกิดสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอน หรือสร้างแรงกระตุ้นในการเรียน เช่น การเรียนผ่าน สื่ออินเทอร์เน็ต หรือใช้สื่อการฟัง ใช้เทคโนโลยี (ICT) มาช่วยเสริมการอ่านหรือท่องจำ (อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายอดิศักดิ์ สนติวงศ์: สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

6. สถาบันศึกษาปอเนาะเราะฮูอตุลญันนะห์ ตั้งอยู่เลขที่ 13 หมู่ที่ 3 ตำบลย่านซื่อ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นางสาวชากีรา อาลีสกุล (بابออาบีดีน อาลีสกุล) มีบุคลากรครู 2 คน และจำนวนนักเรียน 10 คน เป็นสถาบันศึกษาที่มุ่งเน้นจริยธรรม คุณธรรม บนพื้นฐานการท่องจำอัลกุรอานเฉพาะนักเรียนหอพักชายเป็นหลัก ระยะเวลาทำการเปิดสอนมา ก็ประมาณ 15 ปีแล้ว แรกเริ่มเปิดเรียน นักเรียนจะอยู่ประมาณจำนวน 50-60 คน นับวันเข้านักเรียน

ได้จบการศึกษาตามหลักสูตรที่สถาบันกำหนดบ้าง บางส่วนก็อึมกับความรู้ที่ได้รับจนกระทั่งปัจจุบัน เหลือนักเรียน หลักสิบ โดยการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นเรื่องวิชาการเป็นหลัก ซึ่งการเรียนการสอนของสถาบันจะมีผู้คนในชุมชนก็จะมาเรียนรู้อิสลามด้วย ฉะนั้นการเรียนการสอนไม่ได้จำกัด เฉพาะนักเรียนที่มาอยู่ประจำในรอบสัปดาห์จะมีเรียนของพี่น้องมุสลิมผู้สูงอายุจะมาเรียนตามวันและ เวลาที่บาบกำหนดไว้ และจะมีการเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษาด้วยระบบกีตาบยาวิแบบดั้งเดิม หลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ คำภีร์อัลกุรอาน หนังสือยาวิที่เรียกกันว่า “กีตาบ ยาวิ” นั้นเอง รายวิชาที่นำมาทำหลักสูตรก็มีบ้างที่อิงหลักสูตรแกนกลาง แต่ก็เชื่อว่าทั้งหมด เป็นบาง วิชา ระดับการศึกษาของสถาบันเป็นการเรียนแบบไม่มีระดับขึ้นตามปกติทั่วไป จุดประสงค์เพื่อเรียน ให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม และเน้นหนักเรื่องวิชาการ เพื่อให้ให้นักเรียนนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้ และ ต่อยอดเป็นครูบาอาจารย์สืบสานมรดกของบาบได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรง คือการจัดระบบที่ยังไม่ ลงตัว เนื่องจากนักเรียนเข้า ๆ ออก ๆ ตามวัยอายุนักเรียนที่มาอยู่ รวมไปถึงไม่มีข้อยึดเหนี่ยวที่ สอดคล้องกับการจัดการตาม พรบ. ในด้านหลักสูตรและสิ่งทีนักเรียนคาดหวังหรือไม่สามารถให้ความ มั่นคงกับนักเรียนได้เมื่อนักเรียนต้องการที่จะไปต่อยอดการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพนั้น ๆ ที่ตัวเอง ถนัด ส่วนด้านงบประมาณที่คอยสนับสนุนสถานศึกษายังไปกว่านั้นกำลังใจของเจ้าหน้าที่บุคคลากรครู ในการประคับประคองการเรียนการสอน คือ เงินเดือน งบประมาณหลักในการจัดการบริหาร ได้มา จากการบริจาคจากพี่น้องในชุมชนที่บริจาคเข้ามา เป็นข่าวสารบ้างน้ำตาบ้าง เป็นต้น ส่วนความ ต้องการที่จะได้รับจากหน่วยงานภายนอกยิ่งไปกว่านั้นจากหน่วยงานภาครัฐที่จะเข้ามาเยียวยา การ จัดการบริหารสถาบัน ไม่ว่าจะด้านบุคลากร ด้านสถานศึกษา สวัสดิการ ที่พอจะมาแบ่งเบาภาระได้บ้าง อาจจะไม่เต็มรูปแบบก็อย่างน้อย ๆ ได้มีเครือข่ายในการจัดตั้งสถานศึกษา ทางสถาบันพอเนาะเคยคิด ว่า การศึกษาแบบดั้งเดิมสามารถจะนำผลผลิตได้คุณภาพที่ดีได้ แต่เอาเข้าจริงสถาบันพอเนาะจะต้อง อาศัยสภาเครือข่าย หน่วยงานรัฐ ที่จะมาเป็นแรงผลักดันให้เกิดขวัญและกำลังใจกับสถาบันพอเนาะ แนวทางการพัฒนา ทางสถาบันต้องการ คือ การเรียนรู้เนื้อหาที่ทันต่อเวลาและสถานการณ์โลก ปัจจุบัน หรือพัฒนาการศึกษาด้วยสื่อเทคโนโลยีที่เข้ามาเสริมให้เกิดความประสงค์หรือบรรยากาศการ เรียนการสอน ที่จะส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนบ้าง เช่น เรียนผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ด้วยการฟังผ่าน เทคโนโลยี สิ่งเหล่านี้สามารถสร้างแรงกระตุ้นให้การจำได้บ้างไม่มากก็น้อย โดยเฉพาะอีกด้านหนึ่ง ของการพัฒนาการเรียนของการศึกษา นั้น หน่วยงานที่เป็นภาครัฐ เช่น ศูนย์การเรียนนอกระบบ กศน. หรือศูนย์ฝึกอาชีพ จะเป็นของเอกชนหรือรัฐก็ตาม สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสร้าง อนาคตของนักเรียนได้ ในขณะที่จบการศึกษาวันต่อไปข้างหน้า (อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต บา บออาปิติน อาลีสกุล: สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

7. สถาบันศึกษาปอเนาะอัลกรุอานอัสสลามสตูล ตั้งอยู่เลขที่ 335 หมู่ที่ 10 ตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายสามารถ อาเก็ม มีบุคลากรครู 4 คน จำนวนนักเรียน 18 คนเป็นสถาบัน แห่งหนึ่งที่มีรูปแบบการจัดการที่ต่างไปจากสถาบันอื่น เนื่องจากนักเรียนที่อยู่เรียนเป็นประจำซึ่งเป็นนักเรียน อยู่ในระบบการเรียนสามัญอยู่แล้ว แต่นักเรียนจำนวนส่วนนี้เป็นนักเรียนที่เข้าโปรแกรม ท่องจำอัลกรุอานเป็นหลัก และอย่างไรก็ตามนักเรียนจำนวนนี้ก็ยังได้เรียนสามัญ ควบคู่ไปด้วย 5 วิชาหลักที่ใช้ในการสอบ O-net สำหรับนักเรียนจำนวนนี้ต้องแยกออกจากกันนั้นหมายรวมว่า อยู่อีกสถานที่ๆ ทางโรงเรียนจัดเตรียมไว้ให้ ก็คือ สถาบันปอเนาะอัลกรุอานอัสสลามสตูล ซึ่งนักเรียนจะเป็นเวลาที่จะเรียนอัลกรุอาน ระยะเวลาช่วงอยู่มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี เมื่อจบ มัธยมต้นนักเรียนก็จะกลับไปสู่การเรียนสามัญปกติ ภายหลังจากนั้นนักเรียนก็กลับไปเรียนในระบบ ช่วงมัธยมศึกษาตอนปลายเหมือนเดิม แล้วทางสถาบันก็รับนักเรียนชุดใหม่เข้ามาอีก โดยการจัดการเรียนการสอนเป็นการมุ่งเน้นการท่องจำเป็นหลัก แต่ก็มีอิสลามพื้นฐานเข้ามาเสริมเป็นบางวิชา แต่วิชาสามัญ นักเรียนจะได้เรียน 5 วิชาหลัก เพื่อสอบ O-net นักเรียนจำนวนนี้จะเป็นนักเรียนชายอยู่ประจำที่หอพัก การดำเนินชีวิตเป็นเด็กปอเนาะไปโดยปริยาย ซึ่งหลักสูตรของสถาบันจะใช้อัลกรุอานมาเป็นตัวแปรหลักในการจัดการเรียนการสอน เพราะเน้นท่องจำเป็นหลัก ปัญหาที่เกิดกับสถาบันก็จะมีน้อยไม่มากนัก เพราะเป็นสถาบันที่คัดนักเรียนมาจากโรงเรียนในระบบอยู่แล้ว นักเรียนส่วนนี้ก็เป็นนักเรียนที่ตั้งใจด้วยตนเองเพื่อที่จะเข้ามาเรียนโปรแกรมนี้ และความต้องการความคาดหวังของสถาบัน ซึ่งเป็นปัจจัยหลัก คือ อุปกรณ์การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และ ICT เป็นต้น เนื่องจากนำมาเก็บบันทึกข้อมูลและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐสำหรับผลที่คาดหวัง ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1) จำนวน 5 ยุซ (ยุซ 30 29 28 27 26) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.2) จำนวน 10 ยุซ (ยุซ 30 29 28 27 26 1 2 3 4 5) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) จำนวน 15 ยุซ (ยุซ 30 29 28 27 26 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4) จำนวน 20 ยุซ (ยุซ 30 29 28 27 26 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.5) จำนวน 25 ยุซ (ยุซ 30 29 28 27 26 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20) และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6) จำนวน 30 ยุซ (ยุซ 30 29 28 27 26 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25)หมายเหตุ (แต่ละภาคเรียนนักเรียนจะต้องท่องจำอัลกรุอานให้ได้จำนวนครึ่งหนึ่งจากทั้งหมดที่กำหนดไว้)

ส่วนรูปแบบการเรียน ได้แก่ จำนวนการท่องจำในแต่ละวัน ม.1 จำนวน 7บรรทัด (ตามความสามารถของนักเรียน) ม.2 จำนวน 10 บรรทัด (ตามความสามารถของนักเรียน) ม.3

จำนวน 15 บรรทัด (ตามความสามารถของนักเรียน) และม.4-ม.6 จำนวน 15 บรรทัด (ตามความสามารถของนักเรียน) จำนวนวันเรียน วันเรียนทั้งหมด จำนวน 6 วัน (อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์) ท่องจำของใหม่ จำนวน 4 วัน (อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ) ทดสอบของเก่า(1ยุช) จำนวน 2 วัน(พฤหัสบดี ศุกร์) หยุดเรียนจำนวน 1 วัน (วันเสาร์) นักเรียนจะกลับบ้านเดือนละ 1 ครั้ง ทุกๆปลายเดือน จำนวน 3วัน (กลับเย็นวันศุกร์มาวันจันทร์ตอนเย็น) ปิดภาคเรียนที่ 1 จำนวน 2 สัปดาห์ และปิดภาคเรียนที่ 2 จำนวน 2 สัปดาห์ ชูเราะห์ที่จำเป็นต้องอ่านให้คล่องและจำให้ได้ *السجدة الملك الواقعة يس الكهف* เวลาในการท่องจำกรอ่านของใหม่ หลังมักริบ(อ่านให้คล่อง 40 นาที) ท่องจำก่อนศุบฮ 30 นาที ท่องจำหลังศุบฮ. 60 นาที (รวม 2 ชม.)เวลาในการทบทวนของเก่า ทบทวนยุชที่กำลังท่องจำ เวลา 09.00 – 10.00 น. (รวม 1 ชม.) และทบทวนยุชที่ผ่านมาแล้ว จำนวน 1 ยุช เวลา 10.15 – 11.15 น. (รวม 1 ชม.) การทดสอบกรอ่าน (ของเก่า) รอบสัปดาห์ ทดสอบจำนวน 2 วัน (พฤหัสบดี ศุกร์) วันพฤหัสบดี จำนวน 10 หน้า และวันศุกร์ จำนวน 10 หน้า การทดสอบกรอ่าน (ของเก่า) รอบเดือน ทดสอบจำนวน 6 วัน (อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์) จำนวน 3 ยุช วันอาทิตย์ที่ 10 หน้า วันจันทร์ 10 หน้า วันอังคาร10 หน้า วันพุธ10 หน้า วันพฤหัสบดี 10 หน้า และวันศุกร์10 หน้า การทดสอบกรอ่าน (ของเก่า) รอบภาคเรียน เป็นการทดสอบกรอ่านที่จำทั้งหมดและใช้ระยะเวลา จำนวน 30 วัน ก่อนปิดภาคเรียน การทบทวนกรอ่านขณะอยู่บ้าน ปิดประจำเดือน/ปิดเทอม โดยนักเรียนต้องทบทวนวันละ 2 ยุช (จะมีสมุดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน) และแบบบันทึกการทำความดี (พฤติกรรม) (จะมีเอกสารในการบันทึกข้อมูล) ทักษะการอ่าน โดยการเรียนตัวจิ๋วก่อนเวลาละหมาดมักริบ 20 นาที นักเรียนใหม่ที่ยังไม่สามารถอ่านกรอ่านได้ จำเป็นต้องอ่านกรออาตียให้ได้ก่อนพร้อมกับท่องจำกรอ่านชูเราะห์สั้น ๆ ไปก่อน กิจวัตรประจำวันของสถาบันศึกษาปอเนาะอัลกรอ่านอัลลามสตูล

ที่	เวลา	กิจกรรม
1.	04.00 – 04.15	ตื่นนอน / อาบน้ำละหมาด
2.	04.15 – 04.45	ละหมาดตะฮัจญุด /ละหมาดวิตร
3.	04.45 – 05.15	ท่องจำอัลกรอ่าน(ของใหม่)
4.	05.15 – 05.20	อะซานละหมาดศุบฮิ
5.	05.20 – 05.25	ละหมาดซุนนะ
6.	05.25 – 05.35	ละหมาดศุบฮิ
7.	05.35 – 05.40	อ่านดุอาหลังละหมาด
8.	05.40 – 06.15	อ่านอัชกาซ

ที่	เวลา	กิจกรรม
9.	06.15 – 07.15	ท่องจำอัลกุรอาน(ของใหม่)
10.	07.15 – 07.25	ละหมาดดุฮา
11.	07.25 – 08.15	ออกกำลังกาย
12.	08.15 – 08.30	รับประทานอาหารเช้า
13.	08.30 – 09.00	ทำความสะอาด / ซักผ้า / อาบน้ำ
14.	09.00 -09.10	เข้าแถว
15.	09.10 – 10.00	ทบทวนอัลกุรอาน(ยุคที่กำลังท่องจำ)
16.	10.00 – 10.15	รับประทานอาหารว่าง / พักผ่อนตามอัธยาศัย
17.	10.15 – 11.15	ทบทวนอัลกุรอาน(ของเก่า) 1 ยุซ
18.	11.15 – 11.30	รับประทานอาหารว่าง
19.	11.30 – 12.30	นอนหลับ
20.	12.30 – 12.35	อะซานละหมาดซุฮ์รี
21.	12.35 – 12.40	ละหมาดซุนนะ
22.	12.40 – 12.45	ละหมาดซุฮ์รี
23.	12.45 – 12.50	อ่านดุอาหลังละหมาด
24.	12.50 – 13.00	ละหมาดซุนนะ
25.	13.00 – 13.30	รับประทานอาหารเช้า
26.	13.30 – 14.00	เรียนวิชานะฮ์ / สันทนาการ
27.	14.00 – 15.30	เรียนเสริม(วิชาศาสนา/วิชาสามัญ)
28.	15.30 – 15.45	ท่องจำคำศัพท์อาหรับ / ท่องจำหะดีษ
29.	15.45 – 15.50	อะซานละหมาดอัศรี
30.	15.50 – 15.55	ละหมาดอัศรี
31.	15.55 – 16.00	อ่านดุอาหลังละหมาด
32.	16.00 – 16.30	อ่านอัชกาสยามเย็น
33.	16.30 – 17.30	ออกกำลังกาย
34.	17.30 – 17.50	ซักผ้า / อาบน้ำ
35.	17.50 – 18.15	รับประทานอาหารเย็น
36.	18.15 – 18.35	ตัจวีด
37.	18.35 – 18.40	อะซานละหมาดมักริบ

ที่	เวลา	กิจกรรม
38.	18.40 – 18.45	ละหมาดมักริบ
39.	18.45 – 18.50	อ่านดุอาหลังละหมาด
40.	18.50 – 18.55	ละหมาดซุนนะ
42.	18.55 – 19.35	ฝึกอ่านกุรอาน(ของใหม่)ให้คล่อง
43.	19.35 – 19.45	อ่านซูเราะฮ์ที่สำคัญ
44.	19.45 – 19.50	อะซานละหมาดอีซา
45.	19.50 – 19.55	ละหมาดอีซา
46.	19.55 – 20.00	ละหมาดซุนนะ
47.	20.00 – 20.30	รีดผ้า / รับประทานอาหารว่าง
48.	20.30 – 20.45	อ่านหนังสือทั่วไป / ดูโทรทัศน์
49.	20.45 – 21.00	แปรงฟัน / อาบน้ำละหมาด
50.	21.00 – 04.00	อ่านดูอนอน / นอนหลับ

(อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายสามารถ อาเก็ม: สัมภาษณ์ 12 ม.ค. 63)

8. สถาบันศึกษาปอเนาะท่องจำอัลกุรอานนุลมาญิด ตั้งอยู่เลขที่ 8 หมู่ที่10 ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายยะฟาด ดาแลหมัน มีบุคลากรครู 4 คน และจำนวนนักเรียน 16 คน สถาบันแห่งนี้เป็นสถาบันที่มีจำนวนนักเรียนอายุน้อย ๆ เนื่องจากเป้าหมายในการจัดตั้งเพื่อให้ลูกหลานในชุมชนได้เรียนอัลกุรอาน ภาคค่ำเป็นหลัก นักเรียนจะใช้เวลาในการเรียน ในแต่ละวัน ช่วงเวลาประมาณ 17.00 – 20.00 น. นักเรียนเสร็จจากการเรียนในโรงเรียนแล้วก็จะมาเรียน อัลกุรอาน ภาคค่ำ โดยการจัดการเรียนการสอนก็เป็นรูปแบบดั้งเดิม ที่มุ่งหมายให้นักเรียนอ่านอัลกุรอานให้ได้ นั่นคือ เป้าหมายหลัก ส่วนหลักสูตรที่ใช้จะเป็นหนังสืออัลกุรอานและหนังสือวิธีการอ่านมาเสริมในการอ่านอัลกุรอานให้เกิดความถูกต้องมากยิ่งขึ้นปัญหาที่เกิดขึ้นไม่เจอมากนักเพราะไม่ใช่ นักเรียนรุ่นโต ๆ หรือนักเรียนประจำ ส่วนความคาดหวังและความต้องการในการมีส่วนร่วมขององค์กร และหน่วยงานภาครัฐเพื่อขยายสถานศึกษา และขบวนการจัดการเรียนการสอนให้เกิดความเชื่อมั่นกับชุมชนในการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองผู้คนในชุมชนและจะได้รองรับลูกหลานที่ไม่สามารถออกไปเรียนนอกชุมชนได้ (อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายยะฟาด ดาแลหมัน: สัมภาษณ์ 30 ม.ค.63)

9. สถาบันศึกษาปอเนาะดาร์ลุลกุรอานวัลอูลูมิลอิสลามียะห์ ตั้งอยู่เลขที่ 527 หมู่ที่ 3 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู จังหวัด สตูล โดยผู้รับใบอนุญาต คือ นายสุรียา หะยีเหย็บ มีบุคลากรครู 7

คน จำนวนนักเรียน 450 คน แบ่งเป็น นักเรียน 2 รุ่น ได้แก่ จำนวนนักเรียนเยาวชน 150 คน และ ผู้สูงอายุ ชาย/หญิง 300 คน ซึ่งสถาบันเน้นกลุ่มเป้าหมายประเภทผสมผสาน หญิง/ชาย โดยไปกลับ สถานที่ตั้งสถาบันปอเนาะ ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอละงู ก่อนหน้านั้นเป็นสถาบันศึกษาปอเนาะที่ไม่ได้จดทะเบียน เป็นเพียงศูนย์การเรียนอิสลาม (สอนกิตาบ) ที่มีโต๊ะครูมาจากประเทศมาเลเซียหรือบางส่วน ก็จะเป็นโต๊ะครูมาจากสามจังหวัดชายแดนใต้อาศัยที่นี้แล้วแต่งงานกับคนอำเภอละงู ภายหลังจากนั้น ได้มีการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมขึ้น หลายสิบปีผ่านไป จึงได้จัดตั้งสถาบันศึกษาปอเนาะดารุลกุรอานวัลอูลุมิลอิสลามียะห์ ขึ้นในปี พ.ศ. 2557 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 8 ปี ซึ่งสถาบันแห่งนี้มีรูปแบบการบริหารและการจัดการที่แตกต่างไปจากสถาบันอื่นในจังหวัดสตูล โดยสถาบันทั่วไปจะเป็นรูปแบบนักเรียนประจำไม่ว่าจะชายหรือหญิง

โครงสร้างของการบริหารและการจัดการของสถาบัน มีกรรมการสถานศึกษา 15 คน โดยผู้รับใบอนุญาต นายสุรียา หะยีเหย็บ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขากฎหมายอิสลาม ประเทศอียิปต์ มีเป้าหมายในการก่อตั้งสถาบัน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในเรื่องอิสลามและพยายามให้อิสลามเกิดขึ้นในชุมชนให้เสมอเท่ากับจำนวนมุสลิมที่มีอยู่ สถาบันตั้งอยู่ในใจกลางตำบลเขาขาว ซึ่งมีตำบลเขาขาวมี 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านบ่อหิน หมู่บ้านทุ่งเกาะปาบ หมู่บ้านนาข่าเหนือ หมู่บ้านนาข่าใต้ หมู่บ้านสันติสุข หมู่บ้านหาญ และหมู่บ้านดาหลา ซึ่งหมู่บ้านจำนวนนี้มีนักเรียนที่มาใช้บริการ ทุกคำคืน และนอกจากนี้สถาบันยังมีเครือข่ายในการจัดการเรียนการสอนนอกพื้นที่ตามมัสยิดต่าง ๆ ในอำเภอละงู โดยการจัดการเรียนของผู้สูงอายุ ตามวันเวลาที่بابอกำหนดตารางเรียน และมีผู้สูงอายุอีกกลุ่มหนึ่งที่สามารถรวมตัวกันมาเรียนที่สถาบันศึกษาปอเนาะโดยตรงตามตารางเรียนเช่นกัน การจัดการเรียนการสอนของสถาบันปอเนาะ แบ่งออกได้ 2 รูปแบบ ได้แก่ จัดการเรียนการสอน ผู้สูงอายุ และจัดการเรียนการสอนอนุชนและเยาวชน ซึ่งจะอธิบายให้เห็นภาพในรูปแบบผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงว่า ทุกๆ วันبابอจะลงพื้นที่เพื่อทำการสอนแต่ละหมู่บ้านที่อยู่ในอำเภอละงูตามมัสยิดต่าง ๆ ประมาณ 7 มัสยิด ที่จดทะเบียน รวมนักเรียนทั้งหมดที่เป็นผู้สูงอายุ ประมาณ 300 คน สำหรับอนุชนและเยาวชนจะสอนเรียนเป็นประจำทุกวัน ยกเว้นวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ นักเรียนไปกลับ ชาย/หญิง จำนวน ประมาณ 200 คน สถาบันปอเนาะศึกษาดารุลกุรอานวัลอูลุมิลอิสลามียะห์ ยังมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอน 3 เรื่องหลัก ๆ คืออัลกุรอานและภาษาอาหรับ โดยหลักสูตรการเรียนการสอนก็จะใช้อัลกุรอานและหลักสูตรกิริออาตีมาเสริมในการสอนเรียน สำหรับทางด้านภาษาอาหรับจะเป็นหลักสูตรหนังสือภาษาอาหรับตะวันออกกลางและอิสลามศึกษา ตั้งแต่ระดับอิบตีดาอี มุทวัชชีร และชานาวี

ส่วนปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะดารุลกุรอานวัลอูลุมิลอิสลามียะห์ จะมีสภาพแตกต่างกันไป โดยด้านการบริหารจัดการ จะมีจุดอ่อนของการมีส่วนร่วมและแนวทางการพัฒนาที่มีมุมมองต่างกัน ในบางจุด จึงทำให้การเปลี่ยนคณะกรรมการสถานศึกษาใหม่ทุก ๆ ปี สืบเนื่องมาจากกรรมการสถานศึกษาไม่ได้มีวุฒิการศึกษาที่ตรงไปตามหน้าที่หรือตำแหน่งนั้นที่ถูกมอบหมาย ก็เลยมีปัญหาในหน้าที่ ๆ ถูกมอบหมายเอาไว้ ด้านบุคลากรก็มีสภาพปัญหาที่คล้าย ๆ กัน เนื่องจากบุคลากรครูที่ทำหน้าที่ก็ไม่ได้มาจากการคัดกรองตามวุฒิการศึกษา เช่นระดับชานาวิ หรือระดับปริญญาตรี ซึ่งบุคลากรก็ทำหน้าที่ได้ตามความสามารถที่มีอยู่ ประสมประสานกับประสบการณ์ ที่พอจะนำมาสอนให้กับนักเรียน สภาพปัญหานักเรียน ก็จะมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองที่ส่งลูกหลานมาเรียนในความเข้าใจพื้นฐานอิสลามที่มีภาคปฏิบัติ อาจจะไม่สอดคล้องกันบาง ๆ เรื่องที่เป็นปัญหาเรื่องความเข้าใจในมุมมองที่ต่างกันของบรรดานักปราชญ์ จึงส่งผลต่อการเรียนของนักเรียนเองในบางจุดตามที่เข้าใจ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มาขัดขวาง การเข้าถึงความผูกพันต่อผู้บริหาร และการจัดการเรียนการสอนในสถาบันปอเนาะที่เกิดความไม่มั่นใจในการส่งลูกมาเรียน สำหรับด้านงบประมาณก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งผลต่อการจัดการบริหาร เนื่องจากไม่ได้มีงบประมาณที่ตายตัวในการจ่ายสวัสดิการให้กับบุคลากรในรอบเดือน สถาบันก็ได้การสนับสนุนจากผู้ปกครอง และพี่น้องในชุมชน ที่หยิบยื่นเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจให้กับสถาบันปอเนาะ

สำหรับการ ใช้ ICT ในสถาบันปอเนาะได้นำสื่อการเรียนการสอนแบบใช้ดีจิทัล และอินเทอร์เน็ตเข้ามาเสริมเพื่อเปิดโลกกว้างให้กับนักเรียนทุกๆ รุ่น ไม่ว่าจะ อนุชน เยาวชน รวมถึงผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยขอสรุปรูปแบบของการบริหารจัดการสถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล ไว้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบห้องจำอัลกุรอาน ชาย/หญิง รูปแบบอิสลามศึกษา (กีตาบ) ชาย/หญิง และรูปแบบการเรียนอัลกุรอานและภาษาอาหรับ ซึ่งการบริหารและการจัดการของสถาบันศึกษาปอเนาะแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ก่อตั้งหรือบ่าบอที่ไม่ได้มีรูปแบบตายตัว และมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสมและตามพื้นที่นั้น ๆ สืบเนื่องมาจากไม่ได้มีการอุดหนุนจากหน่วยงานรัฐ ก็เลยไม่มีการสอดคล้องในทุก ๆ ด้าน เพราะทุกอย่างบ่าบอเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมดในการบริหารจัดการ ส่วนแนวทางการพัฒนาของสถาบันศึกษาปอเนาะ จะมุ่งเน้นถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับและนำไปปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนได้ นำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิตกับสังคม ทางสถาบันจะยกระดับการศึกษาด้วยการหาเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ หรือเอกชนก็ตาม เข้ามามีบทบาทในการรับรู้แลกเปลี่ยน เพื่อเสริมสร้างจุดที่อ่อน ให้เข้มแข็งขึ้นต่อไป โดยเฉพาะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ สื่อ เทคโนโลยี หรือ สื่อต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่นเดียวกัน สถาบันจะยังคงไว้

การจัดการเรียนการสอน ที่เป็นเอกลักษณ์ของสถาบันไว้ นั้น ก็คือการสอนเรียนที่อิงกับการสอนแบบดั้งเดิม แต่ก็จะมีการบูรณาการกับหลักสูตรแกนกลาง เพื่อต้องการยกระดับการศึกษาที่ใหม่ ๆ ไปด้วย (อ้างอิงข้อมูลจาก ผู้รับใบอนุญาต นายสุรียา หะยีเหย็บ : สัมภาษณ์ 14 ม.ค. 64)

2.5 ความสำคัญของการจัดการศึกษากับอิสลาม

อัลกุรอาน, อัลฮาดิษ, คำพูดของซอฮาบะฮ์ผู้ทรงคุณธรรม, คำพูดนักปราชญ์อิสลาม มุมมองของอัลอิสลามได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่มาตั้งแต่เนิ่นนานโดยมีร่องรอยจากคำสอนของอิสลามตามพระดำรัสของอัลลอฮ์ วจนะของศาสดา ประวัติศาสตร์อิสลาม และมุมมองของนักปราชญ์อิสลาม ฉะนั้น การศึกษาในอิสลามไม่ใช่แค่การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์หรือทักษะจากชนรุ่นหนึ่งไปยังชนอีกรุ่นหนึ่ง แต่ในอิสลามการศึกษามีความหมายที่กว้างและครอบคลุมทุกด้าน การศึกษาเป็นกระบวนการอบรมและบ่มเพาะสติปัญญา ร่างกายและจิตวิญญาณ เพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ พระองค์ก็ทรงเทิดเกียรติผู้มีความรู้และศึกษาไว้ในพระคัมภีร์ของพระองค์ว่า

قال الله تعالى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ)¹

“โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย เมื่อได้มีเสียงกล่าวแก่พวกเจ้าว่า จงหลีกที่ให้ในที่ชุมนุม พวกเจ้าก็จงหลีกที่ให้เขาเพราะอัลลอฮ์จะทรงให้ที่กว้างขวางแก่พวกเจ้า (ในวันกียามะฮ์) และเมื่อมีเสียงกล่าวว่าจงลุกขึ้นยืนจากที่ชุมนุมนั้น พวกเจ้าก็จงลุกขึ้นยืน เพราะอัลลอฮ์จะทรงยกย่องเทิดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่พวกเจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น และอัลลอฮ์ทรงรอบรู้อย่างยิ่งในสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(อัลกุรอาน สูเราะฮ์ อัลมูญาตะละฮ์ 58:11)

ท่านรอซูล คือลลิลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลัม ได้กล่าวใน คำอาขของท่านในตอนหนึ่งมีความว่า “โอ้ อัลลอฮ์ แท้จริงฉันขอจากพระองค์ซึ่งความรู้ที่มีประโยชน์” (รายงานโดย อิบน์ มาญะฮ์)²

¹ سورة المجادلة 58: 11

² رواه ابن ماجه

ท่านรอซูล ค็อลลัลลอฮฺ อะลัยฮิ วะสัลลัม ได้กล่าวไว้ความว่า “พวกท่านมีความรู้เรื่องมากกว่าฉัน เกี่ยวกับกิจการทางโลกของพวกท่าน” (รายงานโดยมุสลิม)¹

จากอายะฮ์อัลกุรอานและวจนะข้างต้นใช้ให้มุสลิมไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเด็ก ผู้ชายหรือผู้หญิง ผู้มีฐานะหรือด้อยฐานะ ผู้มีตำแหน่งหน้าที่หรือประชาชนทั่วไป ได้แสวงหาวิชาความรู้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ ณ สถานที่ใด จะในระบบหรือนอกระบบหรือตามอัธยาศัย อันเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปราชญ์อิสลาม กล่าวว่าการศึกษาในอิสลามมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากอัลลอฮฺเพื่อชีวิตในอนาคต ขจัดความไม่รู้ และพิทักษ์รักษาศาสนา และการคงอยู่ของอิสลาม (บุรฮานุดดีน อัล ชัรนูญี)

ปราชญ์อิสลาม ยังกล่าวอีก ว่าการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อจรรโลงไว้ซึ่งอัลลาก (จริยธรรม)ที่ดี และเพื่อขจัดความไม่รู้ (อัลฆะฆะฮาลี)

ปราชญ์อิสลาม กล่าวว่าการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ให้นักเรียนสามารถวางแผนที่จะตอบสนองความต้องการของสังคม แสวงหาความรู้เพิ่มเติมที่อยู่เหนือความรู้ที่ได้มาจากประสาทสัมผัส พัฒนาบุคลิกนิสัยให้สอดคล้องกับศาสนา เพราะจะทำให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสงบสุขและให้นักเรียนมั่นใจกับวิถีการดำเนินชีวิต (อิบนุ คอลดูน)

ปราชญ์อิสลาม กล่าวว่า "การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกัลญาณชน มนุษย์ที่ดีมีคุณธรรม(ศอลิห) นั่นคือบุคคลที่มีจรรยาบรรณอันงดงาม(อะดบ)" (ซัยยิดนากีบ อัลออตตาส) "การศึกษามีเป้าหมายเพื่อผลิตบ่าวที่เคารพภักดีต่อพระองค์อัลลอฮ์ ในขณะที่เดียวกันแต่ละศาสตร์จะมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ที่ผู้ศึกษาต้องบรรลุให้เกิดความเชี่ยวชาญในศาสตร์นั้น ๆ " (หะสัน ลังกุลง) "เป้าหมายแรกและเป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลามคือการขัดเกลาทางศีลธรรมและการอบรมทางจิตวิญญาณ ท่านมีทัศนะว่าจริยธรรมทางศาสนาเป็นอุดมการณ์ เป็นจริยธรรมที่สมบูรณ์และลักษณะอันสูงส่งนี้เป็นพื้นฐานของการศึกษาในอิสลาม " (มุฮัมมัด อะฎีเยฮ) " ได้กล่าวไว้ในหนังสือ (تربية الأولاد) ว่าการให้การศึกษาต้องครอบคลุมด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความศรัทธา จริยธรรม สรีระสติปัญญา และสังคม สรุปแล้วการศึกษาที่สมบูรณ์ตามทัศนะของอับดุลลอฮ์ นะซิหฺ อุลวาน นั้นต้องครอบคลุม 4 ด้าน คือ ด้านสรีระ จิตใจ สติปัญญา และสังคม " (อับดุลลอฮ์ นะซิหฺ อุลวาน)

นักปราชญ์ท่านหนึ่งได้พูดถึงเป้าหมายของการศึกษา เพื่อ "ให้บุคคลได้ทำอิบาดะฮ์ (เคารพภักดี) ต่ออัลลอฮ์ ดังเป้าหมายของการสร้างมนุษย์และญินดังคำรัสของอัลลอฮ์ ในอัลกุรอาน

¹ رواه مسلم

ความว่า และข้า (อัลลอฮ์) มิได้สร้างญินและมนุษย์เพื่ออื่นใด เว้นแต่ให้เคารพภักดีข้า (อัลกุรอาน 51 : 56) เพื่อสร้างประชาชาติ (อุมมะฮ์) ที่ดี ดังดำรัสของอัลลอฮ์ ความว่า พวกเจ้านั้นเป็นประชาชาติที่ดี ยิ่งซึ่งถูกให้อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติโดยที่พวกเขาใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ (อัลกุรอาน 3 : 110) เพื่อปลูกฝังคุณค่าของอิสลามในตัวมนุษย์ เพื่อชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับมุสลิม และการขอให้อัลลอฮ์ ทรงชี้แนวทางที่ถูกต้องเป็นสิ่งที่มุสลิมวอนขอ อยู่เป็นกิจวัตรในทุกครั้งที่เขาละหมาด" (สะฟิร อาลัม)

เป้าหมายที่ได้เสนอไว้ในการประชุมเกี่ยวกับการศึกษาอิสลามครั้งแรกที่เมืองเจดดาห์ ประเทศซาอุดีอาระเบียในปีค.ศ. 1977 ได้เสนอว่า เพื่อการเจริญเติบโตทางบุคลิกภาพของมนุษย์ที่มีความสมดุล โดยการฝึกฝนทางจิตวิญญาณ สติปัญญา เหตุผล ความรู้สึกและประสาทสัมผัส การศึกษาของประเทศมุสลิมควรมุ่งเน้นให้มนุษย์เจริญเติบโตในทุก ๆ ด้าน เช่น ด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา การเงินธนาคาร สรีระ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ทั้งบุคคลและส่วนรวม พร้อมทั้งโน้มน้าว และชักจูงเข้าสู่พระผู้เป็นเจ้า เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาคือการมอบหมายต่ออัลลอฮ์ ทั้งในระดับบุคคล สังคมและมนุษยชาติ จากความหมายดังกล่าว การให้การศึกษาที่แท้จริงจะต้องทำให้ผู้เรียน เกิดพัฒนาการที่สมดุลในทุกด้าน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเพื่อผลิตมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สังคม จิตใจ วิญญาณ และสติปัญญา

โดยสรุปแล้ว เป้าหมายของการศึกษาในอิสลามนั้นมีมากมาย แต่เป้าหมายสูงสุดของการศึกษาอิสลามคือการสร้างมนุษย์เพื่อการเคารพภักดี (อิบาดะฮ์) และการเป็นผู้แทน(เคาะลีฟะฮ์) ของพระองค์บนผืนแผ่นดิน การที่มนุษย์จะเป็นบ่าวที่เคารพภักดีต่ออัลลอฮ์และเป็นเคาะลีฟะฮ์ได้ ต้องเป็นมนุษย์ที่ศอลิหฺ และสิ่งสำคัญที่จะทำให้มนุษย์เป็นบ่าวที่ดีของพระองค์นั้นคืออิสลาม การที่จะรู้จักและเข้าใจอิสลามต้องอาศัยการศึกษาเท่านั้น ในปัจจุบันประเทศมุสลิมส่วนใหญ่มีระบบการศึกษา อยู่สองระบบที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ทั้งสองระบบวางอยู่บนพื้นฐานปรัชญาที่ต่างกัน เป้าหมายทางการศึกษาจึงแตกต่างกันโดยปริยาย ระบบการศึกษาทั้งสองนี้คือ

1. ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditional System)
2. ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ (Modern System)

ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิม หรืออาจเรียกว่า ระบบการศึกษาศาสนา (Religious System) การศึกษาในระบบนี้จะเน้นหนักในเรื่องศาสนา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจและนำศาสนามาเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิต และยอมรับว่าอะฮฺยู (คำวิวรรณ์) เป็นแหล่งที่มาของสัจธรรม ส่วนระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่เป็นระบบการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาตะวันตกและปรัชญาเซคคิวลาร์ (Secular) ที่แยกศาสนาออกจากการเมือง การศึกษาในระบบ

นี้จะไม่ยอมรับว่าอะฮฺยู (คำวิจารณ์) คือแหล่งที่มาของความรู้ แต่จะยอมรับความรู้ที่เป็นวิทยาศาสตร์ที่มาจากสมมุติฐานต่าง ๆ ที่ได้รับการทดลองทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น

ปัจจุบันการศึกษาทั้งสองระบบดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในประเทศมุสลิม ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากการศึกษาแบบสมัยใหม่มักได้ทำงานกับภาครัฐ และได้ดำรงตำแหน่งที่สูง ส่วนผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากการศึกษาแบบดั้งเดิมจะวนเวียนอยู่กับการเป็นครูสอนศาสนา บางคนอาจจะรับราชการ และได้รับตำแหน่งที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเป็นเช่นนี้ประชาชนส่วนใหญ่จึงมุ่งไปยังสถาบันที่ใช้ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาที่มีโอกาสมักจะเลือกเรียนในสถาบันที่ใช้ระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ ส่วนบรรดานักศึกษาที่ขาดโอกาสจะเลือกศึกษาในสถาบันการศึกษาแบบดั้งเดิม อาจจะเป็นเพราะเหตุนี้ที่ทำให้ผลผลิตทางการศึกษาแบบดั้งเดิมไม่สามารถที่จะเทียบเคียงกับผลผลิตทางการศึกษาแบบสมัยใหม่ ในประเทศไทยก็เช่นกัน การศึกษาอิสลามมีสองระบบ คือการศึกษาแบบดั้งเดิมและระบบการศึกษาแบบสมัยใหม่ บางสถาบันการศึกษามีทั้งสองระบบ แต่จะเป็นอิสระต่อกัน เช่น กรณีโรงเรียนสองระบบ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งในช่วงเช้าจะเป็นการสอนวิชาศาสนาเพียงอย่างเดียว ส่วนในตอนบ่ายจะเป็นระบบการสอนวิชาสามัญ แม้ในปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้ใช้หลักสูตรบูรณาการ แต่ไม่สามารถสรุปได้ว่าผลผลิตของหลักสูตรนี้จะดีกว่าผลผลิตของหลักสูตรเดิมที่แยกวิชาศาสนาและวิชาสามัญออกจากกัน ทั้งนี้เพราะหลักสูตรบูรณาการที่แท้จริงไม่ได้หมายถึงการรวมวิชาศาสนาและวิชาสามัญเข้าด้วยกันเพียงอย่างเดียว แต่หลักสูตรบูรณาการมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่านั้น

ความจริงการศึกษาในทัศนะอิสลาม เป็นการศึกษาแบบบูรณาการ ทั้งวิชาศาสนาและวิชาการเข้าด้วยกัน การกลับสู่ระบบการศึกษาแบบอิสลามที่แท้จริง จำเป็นที่จะต้องสร้างระบบใหม่ขึ้นมา ระบบการศึกษาใหม่ต้องเป็นแบบบูรณาการที่ทั้งสองระบบสามารถศึกษาด้วยกันอย่างมีกฎเกณฑ์ และทั้งสองระบบจะแยกออกจากกันไม่ได้ ไม่ควรมีการแยกวิชาศาสนาออกจากวิชาสามัญหรือแยกวิชาสามัญออกจากวิชาศาสนา เพราะตามทัศนะอิสลามนั้น ไม่ได้หมายถึงการศึกษาวิชาอัลกุรอาน หรือวิชาศาสนบัญญัติเพียงอย่างเดียว แต่หมายถึงการศึกษาทุกสาขาวิชาที่สอนตามทัศนะของอิสลาม ในยุคแรก ๆ ของประวัติศาสตร์อิสลาม นะบีมุฮัมมัด ได้ให้ความสำคัญกับวิชาการสาขาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิชาการทางศาสนาหรือวิชาการทางโลก ดังข้อเขียนของ (อะหมัด ซาลาบี) ว่า เมื่ออะบีมุฮัมมัด ถึงเมืองมะดีนะฮ์ มัสยิดของท่านก็ถูกสร้างขึ้นที่อัลมिरบัฏ (المربط) และในมัสยิดแห่งนี้ นะบีมุฮัมมัด คือลลลลลฮออัลยฮวาลล์ลลล เคยสอนเคาะหาบะฮฺของท่านเกี่ยวกับวิชาศาสนา และวิชาทางโลก

อีกตัวอย่างหนึ่งเราเห็นได้จากเหตุการณ์หลังสงครามบะดร์ ซึ่งชัยชนะในครั้งนั้นเป็นของมุสลิม ชาวกรูโยยซ์หลายคนถูกจับเป็นเชลยศึก นะบีมุฮัมมัด จึงมอบหมายให้เชลยสงครามสอนลูกหลานมุสลิมที่อยู่ในนครมะดีนะฮ์ เพื่อเป็นค่าไถ่สำหรับพวกเขา ทั้งที่เชลยสงครามเหล่านั้นไม่มีความรู้เกี่ยวกับอัลกุรอานเลย แต่ทำไมนะบีมุฮัมมัด ถึงอนุญาตให้พวกเขาสอนบรรดาลูกๆมุสลิม สิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นประจักษ์ว่านะบีมุฮัมมัดได้ให้ความสำคัญกับวิชาการอื่น นอกเหนือไปจากวิชาการทางศาสนา ในยุคต้นของประวัติศาสตร์อิสลามการศึกษาของชาวมุสลิมมีเพียงระบบเดียว มีการเรียนการสอนทั้งวิชาการศาสนาและวิชาการทางโลก ในสมัยอับบาซียะฮ์ก็เช่นเดียวกัน วิชาศาสนาและวิชาสามัญได้รวมอยู่ในหลักสูตรเดียวกัน เมื่อพิจารณาถึงวิชาการต่าง ๆ ของบรรดามุสลิมในยุคต้นประวัติศาสตร์อิสลาม เราจะตระหนักว่าวิชาการศาสนาและวิชาสามัญนั้นไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้ และทั้งสองวิชาได้รับการบรรจุไว้ในหลักสูตรเดียวกัน แม้กระทั่งสมัยที่ชาวมองโกลรุกรานประเทศมุสลิม บรรดาประเทศมุสลิมในขณะนั้นยังคงมีหลักสูตรทั่วไปเพียงหลักสูตรเดียว ไม่มีการแยกวิชาศาสนาและวิชาสามัญ การแยกวิชาศาสนาและวิชาสามัญออกจากกันนั้นเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 19-20 แห่งคริสตกาล เมื่อประเทศมุสลิมตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก ในต้นศตวรรษที่ 21 นี้ถือว่าเป็นสมัยของการฟื้นฟูทางการศึกษา นักการศึกษามุสลิมต่างพยายามที่จะย้อนกลับไปสู่ยุคของนะบีมุฮัมมัด สมัยนั้นการศึกษามีเพียงระบบเดียว แต่การบูรณาการที่แท้จริงเป็นสิ่งที่ยากในทางปฏิบัติ เพราะมีใช้หมายถึงการรวมวิชาการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างไม่มีกฎเกณฑ์ แม้วิชาการจะได้รับการบูรณาการเข้าด้วยกันแล้ว แต่สถานภาพของวิชาการต่าง ๆ จะไม่เท่าเทียมกัน วิชาการศาสนาจะมีสถานภาพที่สูงกว่าวิชาการอื่น ความพยายามในปัจจุบันที่ต้องการทำให้ทุกวิชา มีสถานภาพที่เท่าเทียมกัน เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากปรัชญากลุ่มวัตถุนิยม “ศาสตร์ในสาขาวิชาต่าง ๆ นั้นมีสถานภาพที่แตกต่างกัน ศาสตร์ที่เกี่ยวกับจิตวิญญาณจะมีสถานภาพที่สูงที่สุด ศาสตร์ที่เกี่ยวกับคุณค่าแห่งคุณธรรมจะมีความสำคัญรองลงมา จากนั้นก็จะเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับสติปัญญา หรือศาสตร์ที่จะนำมาซึ่งหลักการของสติปัญญา จากนั้นก็จะเป็นศาสตร์ที่ควบคุมและจัดระเบียบจินตนาการ และตามด้วยศาสตร์ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถควบคุมประสาทสัมผัส”

จากเป้าหมายการศึกษาที่ได้เสนอไว้ในการประชุมเกี่ยวกับการศึกษาอิสลามครั้งแรกที่เมืองเจดตะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เราจะเห็นว่าการศึกษาในทัศนะของอิสลามเป็นการศึกษาแบบบูรณาการที่รวมวิชาสาขาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการทุกด้าน สิ่งเหล่านี้ได้ปรากฏให้เห็นในยุคแรกๆของอิสลาม คำศัพท์ วิชาศาสนาและวิชาสามัญ ยังไม่ปรากฏเพราะทุกสาขาวิชาถูกรวมเข้าด้วยกันภายใต้วิชาศาสนา ที่เป็นเช่นนี้เพราะการศึกษาของชาวมุสลิมในยุคต้นของอิสลามมีเพียงระบบเดียว และหลักสูตรมีเพียงหลักสูตรเดียวเช่นกัน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ปัจจุบัน

นี้วิชาศาสนาและวิชาสามัญถูกแยกออกจากกัน จนทำให้เกิดสองระบบ และระบบการศึกษาทั้งสองก็มีปรัชญาที่ขัดแย้งกัน การที่เราจะบูรณาการทั้งสองระบบการศึกษานี้เข้าด้วยกันจึงเป็นสิ่งที่ยาก ซัยยิด อะลี อัซรอฟ มีทัศนะว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะบูรณาการทั้งสองระบบการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันให้วางอยู่บนปรัชญาเดียวกัน เพราะปรัชญาของทั้งสองระบบนี้มีความขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิง

สรุปว่า การบูรณาการการศึกษาที่สมบูรณ์แบบค่อนข้างที่จะเป็นไปได้ยากในสังคมปัจจุบัน เพราะหลักสูตร หนังสือ แบบเรียน วิธีการสอน ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษาจะต้องวางอยู่บนพื้นฐานของอิสลาม แม้ว่าจะสามารถปฏิบัติได้ในบางระดับ แต่ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างรอบคอบ เพราะการบูรณาการที่หละหลวมจะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี อย่างไรก็ตาม เมื่อเราตระหนักว่าหลักสูตรการศึกษาในอิสลามเป็นหลักสูตรบูรณาการ ความพยายามที่จะต้องบูรณาการการศึกษาจึงควรได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นักปราชญ์มุสลิมและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมืออย่างจริงจังในการแก้ปัญหาการศึกษา และร่วมมือสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับอิสลาม อันจะนำมาซึ่งอารยธรรมและความรุ่งเรืองแก่สังคมมุสลิม (มัสลิน มาหะมะ, ม.ป.ป.)

2.6 ทฤษฎีระบบ

เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดและองค์ประกอบของทฤษฎีระบบ จากนั้นจะนำเสนอกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีระบบที่ใช้เพื่อการวิจัยในครั้งนี้

2.6.1 แนวคิดทฤษฎีระบบ

การนำเอาแนวความคิดเชิงระบบเข้ามาใช้ในการบริหาร เกิดจากการที่ปัจจุบันองค์การมีการขยายตัวซับซ้อนมากขึ้น ดังนั้น การที่จะพิจารณาพฤติกรรมขององค์กรในทุกแง่มุมจึงเป็นสิ่งที่ยาก นักทฤษฎีบริหารสมัยใหม่ จึงหันมาสนใจการศึกษาพฤติกรรมขององค์กร เพราะองค์กรเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม (หลักและกระบวนการบริหาร, ม.ป.ป.)

ฮอยและมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) ได้จำแนกกลุ่มแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาทฤษฎีระบบโดยอาศัยฐานคิดจากสก็อต (Hoy & Miskel, 2001:10-18; อ้างถึงใน พิเชษฐ์ แจ้ทองศรี, 2557: 20) ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทฤษฎีระบบเชิงเหตุผล (Rational System) หรือโมเดลระบบเชิงจักรกล (Machine Model) มีที่มาจากแนวคิดทฤษฎีองค์การยุคดั้งเดิมที่เน้นความเป็นวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์หรือความเป็นเหตุเป็นผล และการปฏิบัติงานที่สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

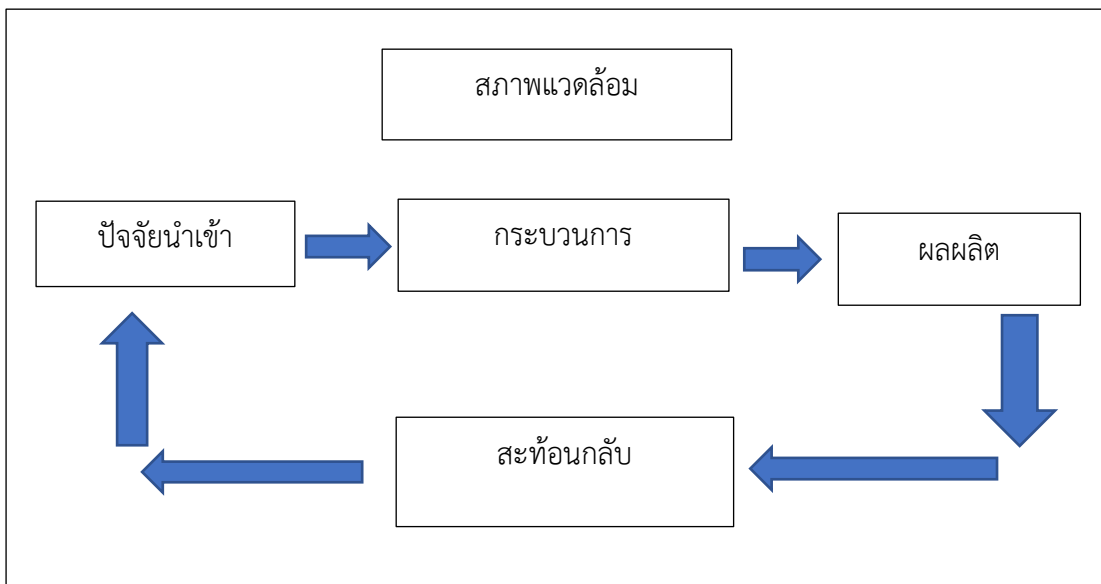
2. กลุ่มทฤษฎีระบบเชิงธรรมชาติ (Natural System) หรือโมเดลระบบเชิงออร์แกนิก (Organic Model) ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของโมเดลระบบเชิงเหตุผล กลุ่มทฤษฎีระบบเชิงธรรมชาติซึ่งมีที่มาจากวิธีการเชิงมนุษยสัมพันธ์มีแนวคิดที่ตรงข้ามกับกลุ่มแรก

3. กลุ่มแนวคิดทฤษฎีระบบเปิด (Open system) หรือโมเดลระบบเชิงบูรณาการ (Integration) มีแนวคิดที่ว่า พฤติกรรมองค์การไม่อาจที่จะแยกจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม การแข่งขันทรัพยากร และความกดดันทางการเมืองจากสภาพแวดล้อมภายนอกมีผลกระทบต่อการดำเนินงานภายในองค์การ กลุ่มทฤษฎีระบบเปิดถือว่า องค์การมีความเป็นระบบเปิด ทั้งนี้เพราะองค์การได้รับตัวป้อนจากสิ่งแวดล้อม ส่งผ่านสู่กระบวนการแปรรูปแล้วให้ผลลัพธ์ออกมา

จากทฤษฎีระบบทั้ง 3 ข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มทฤษฎีระบบเชิงเหตุผลจะไม่ให้ความสำคัญต่อมิติความต้องการของปัจเจกบุคคลและความสัมพันธ์ทางสังคม ในขณะที่กลุ่มทฤษฎีระบบเชิงธรรมชาติหรือมนุษยสัมพันธ์ได้มองข้ามมิติความเป็นทางการ จึงทำให้ทฤษฎีทั้งสองต่างมีข้อจำกัดซึ่งกันและกัน ทฤษฎีระบบเปิด (Open System) จึงถือได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ได้กำหนดแนวทางการศึกษาในลักษณะบูรณาการแนวคิดของทั้งทฤษฎีระบบเชิงเหตุผลและเชิงธรรมชาติ มององค์การทางการศึกษาเป็นระบบที่มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก จึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในการศึกษาระบบการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

กมล รอดคล้าย (2536:90) ได้สังเคราะห์ความหมายของระบบที่นักวิชาการ เช่น (Hicks, 1972; Kindred, 1980; Johnson, 1984; Lucus, 1985; Kast and Rosenzweig, 1985; Longenecker, 1969; อุทัย บุญประเสริฐ, 2526 (อ้างถึงใน กมล รอดคล้าย, 2536:90) แล้วได้นิยามระบบคือ ระบบจะประกอบด้วยส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อกระทำการกิจกรรมบางสิ่งบางอย่างต่อเนื่องให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ระบบจะประกอบด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ หน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ และการดำเนินการตามหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ทั้งนี้ระบบจะมีองค์ประกอบและคุณลักษณะอย่างน้อย 4 อย่าง คือ สภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ตามเป้าหมายที่วางไว้ตามแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 การส่งผ่านของระบบองค์การและความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม

(จาก การวิเคราะห์ระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาล และ เอกชนใน กรุงเทพมหานคร (หน้า90), โดย กมล รอดคล้าย, 2536, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.)

1. ระบบจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกที่ล้อมรอบระบบ
2. ระบบจะต้องมีจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายของระบบการศึกษาคือผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพ
3. ระบบจะต้องมีกฎหรือระเบียบของระบบเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของระบบ คือ ระบบมีแนวโน้มที่จะรักษาไว้ซึ่งสถานภาพอันมั่นคงของระบบเอง ด้วยเหตุนี้ระบบจึงต้องมีรูปแบบที่แน่นอนคงที่สำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ภายในระบบ หรือระบบย่อย ดังนั้นการมีกฎหรือระเบียบจึงเป็นเรื่องภายในระบบ
4. ระบบจะต้องมีกลไกในการแก้ไขปรับปรุงตนเอง (Self Correction) การที่ ระบบปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่ผิดปรกติอาจก่อให้เกิดสภาพการปฏิบัติงานภายในระบบผิดไป ภายใต้สถานการณ์ที่เป็นปกตินี้ ระบบจะทำหน้าที่ปรับตัวระบบเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ใหม่ ความสามารถในการปรับตัวนี้สามารถอธิบายได้โดยใช้ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับผลย้อนกลับ และในขณะที่ระบบสร้างผลออกมา ระบบก็จะรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมที่เรียกว่า ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ซึ่งจะกลับมาเป็นปัจจัยนำเข้าอีกครั้ง

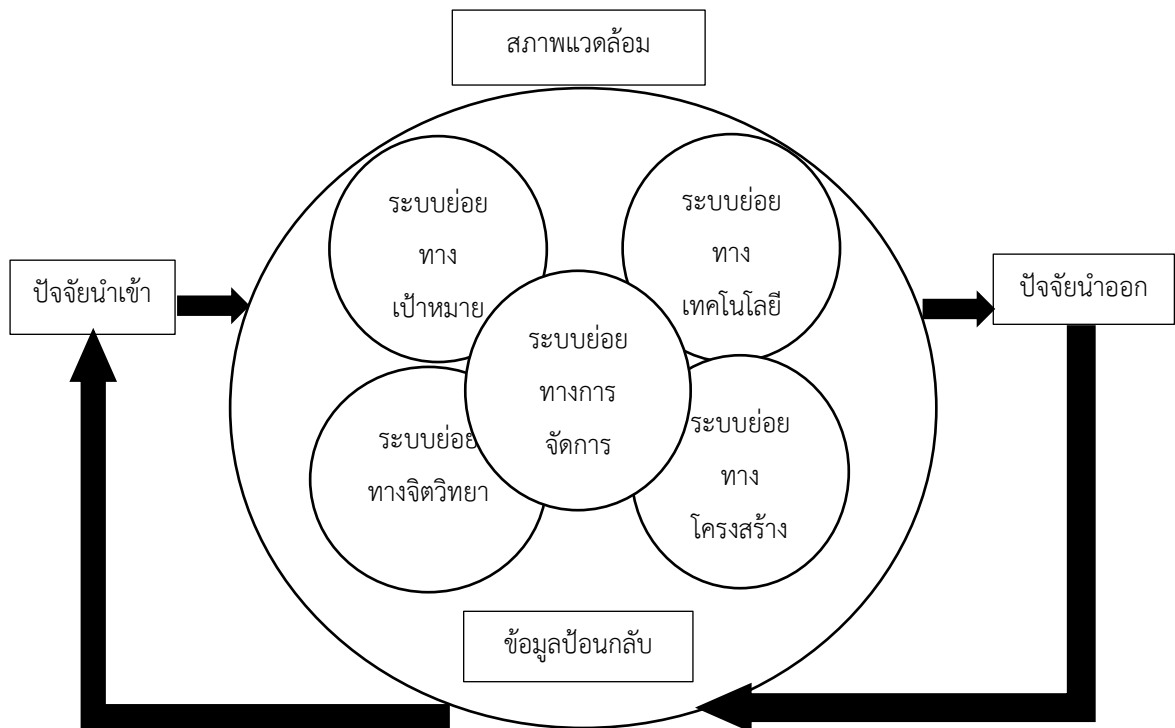
2.6.2 องค์ประกอบของระบบ

จากความคิดระบบข้างต้น ในฐานะที่องค์การเป็นระบบ องค์การจึงประกอบด้วย องค์ประกอบต่างๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงต่อผลรวมขององค์การ ดังนั้น ในการวิเคราะห์ องค์การ โดยใช้ความคิดระบบ จะพิจารณาองค์ประกอบดังกล่าวนี้ที่มีต่อกันภายใต้สภาพแวดล้อมของ องค์การ ตามแนวคิดระบบองค์การของ Kast and Rosenzweig (1985) และแนวคิดระบบสังคมของ Hoy and Miskel (2001) อ้างถึงใน พิเชษฐุ์ แจ้ทองศรี, 2557: 22) และนักวิชาการอื่นๆ ดังนี้

คาสท์ และ โรเสนซ์วิก (Kast and Rosenzweig, 1985) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ระบบองค์การว่า ระบบองค์การจะประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยนำเข้า กระบวนการซึ่ง ประกอบด้วยระบบย่อยทางเป้าหมายขององค์การ ระบบย่อยโครงสร้างขององค์การ ระบบย่อยทางเทคโนโลยี ระบบย่อยทางจิตวิทยา และระบบย่อยทางการจัดการ ปัจจัยนำออก และข้อมูลป้อนกลับ (ดูแผนภาพ 2.5) ส่วน ฮอย และ มิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบบ สังคมโรงเรียน (School Social System) คือ ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายนอก ระบบ ตัวป้อน กระบวนการซึ่งประกอบด้วย ระบบย่อยทางโครงสร้าง ระบบย่อยทางบุคคล ระบบย่อยทาง วัฒนธรรม ระบบย่อยทางการเมือง ระบบย่อยทางการเรียนการสอน ผลลัพธ์ของระบบ และกลไกการ ย้อนกลับทั้งภายในและภายนอกระบบ (ดูแผนภาพ 2.6)

จากแนวคิดเชิงระบบที่นำเสนอโดย Kast and Rosenzweig และ Hoy and Miskel พบว่า หากพิจารณาองค์ประกอบโดยรวมของระบบองค์การทั่วไปและระบบองค์การโรงเรียน จะประกอบด้วย สภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ปัจจัยนำออก และผลย้อนกลับ แต่ เนื่องจากแนวคิดเชิงระบบของ Kast and Rosenzweig ใช้สำหรับองค์การทั่วไป ส่วนของ Hoy and Miskel ใช้สำหรับองค์การทางการศึกษาจึงมีรายละเอียดของระบบย่อยในส่วนของกระบวนการที่ แตกต่างกัน

แผนภาพที่ 2.5 ระบบองค์การ

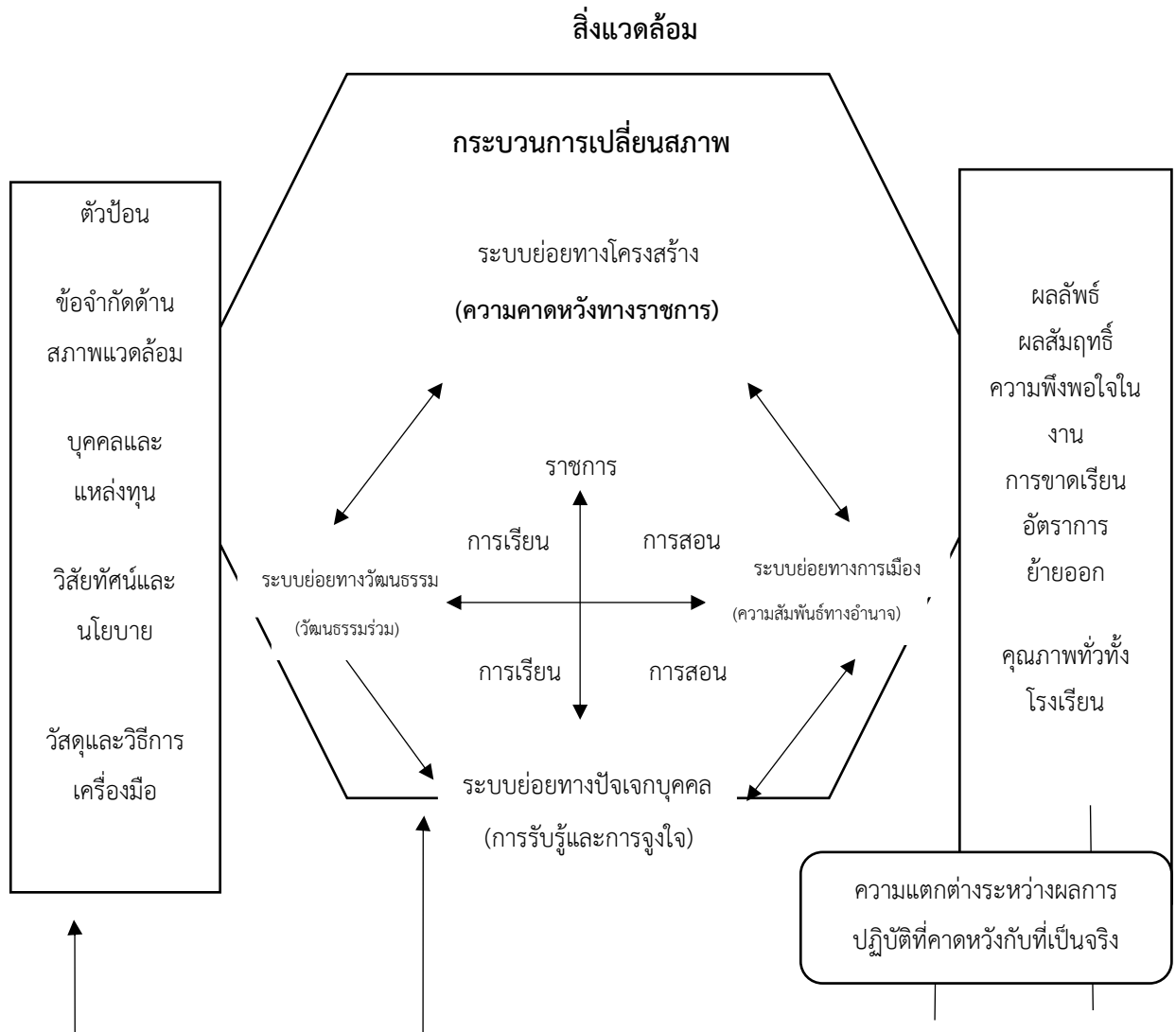

ที่มา Kast and Rosenzweig (1985) (จาก Organizational and Management: A system and Contingency Approach, by Hoy, W.K., Miskel, C.G., 2013, New York: McGraw Hill Book Company. อ้างถึงใน พิเชษฐ์ เจ้ยทองศรี, 2557: 23)

2.6.2.1 สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อม หมายถึงทุกสิ่งที่อยู่ภายนอกอาณาเขตองค์การ อำนาจ ชีระวนิช (2547:65) ได้ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมองค์การว่า เป็นพลังงานและเงื่อนไขทั้งหมดที่มีศักยภาพในการสร้างผลกระทบต่อการทำงานและนำมาซึ่งความสำเร็จและความล้มเหลวในการบรรลุเป้าหมายองค์การ นอกจากนี้ เขายังได้กล่าวอีกว่า สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง กระแสจริยธรรม และทุนทรัพยากรมนุษย์ จะส่งผลกระทบต่อวิธีการปฏิบัติทางการจัดการ ดังนั้น องค์การจำเป็นต้องเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ดังกล่าวนี้

แผนภาพที่ 2.6 โมเดลระบบสังคมโรงเรียนสิ่งแวดล้อม

ที่มาจาก Hoy and Miskel (2001) (จาก *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*, by Kast, Fremost, E. and Resenzweig, 1985, New York: McGraw Hill Book Company. อ้างถึงใน พิเชษฐุ์ เจ้ยทองศรี, 2557: 24)

สภาพแวดล้อมมองการณ์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) โดยองค์การจะนำเอาทรัพยากรทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ และไม่ใช่มนุษย์ (ปัจจัยป้อนเข้า) มาจากระบบที่ใหญ่กว่า (สภาพแวดล้อมภายนอก) จากนั้นจะเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงในองค์การ (สภาพแวดล้อมภายใน) อันจะนำไปสู่ผลผลิตหรือบริการที่ต้องการ (ปัจจัยป้อนออก) ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวผู้บริหารต้อง

ประสานกิจกรรมทั้งหมดภายในองค์กรเพื่อให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ (วิโรจน์ สารัตนะ, 2545)

สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารองค์กรมี 2 ลักษณะคือ สภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและกฎหมาย ด้านวัฒนธรรมและสังคม และด้านความเป็นสากล (Bartol and others, 1998 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารัตนะ, 2545) และสภาพแวดล้อมในงาน ประกอบด้วย ปัจจัยหรือพลังภายนอกองค์กรที่มีผล สำคัญต่อการตัดสินใจทางการบริหาร สภาพแวดล้อมภายนอกจะมีลักษณะและสภาพการณ์แตกต่างกันออกไปในแต่ละเวลาและสถานที่ อิทธิพลของสภาพแวดล้อมเกิดจากข้อจำกัดของสภาพแวดล้อม 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษา หรือด้านเทคโนโลยีด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านกฎหมายและการเมือง และด้านเศรษฐกิจ (Hellriegel and Slocum, 1982 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารัตนะ, 2545)

ทั้งนี้สภาพแวดล้อมดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อกำหนดเป้าหมาย เทคโนโลยี โครงสร้าง องค์กร จิตวิทยาสังคม กระบวนการจัดการ และระบบต่าง ๆ ภายในองค์กรอันจะส่งผล ไปสู่ ประสิทธิภาพขององค์กรในที่สุด (Farmer and Richman, 1970:35 อ้างถึงในกมล รอดคล้าย, 2536)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมองค์กรโรงเรียน ฮอย และ มิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมมีผลต่อโครงสร้างหน้าที่ของโรงเรียน สภาพแวดล้อม เป็นที่มาของแหล่งพลัง ทรัพยากร ค่านิยม เทคโนโลยี ความต้องการ และประวัติศาสตร์ ซึ่งจะเป็นทั้ง ข้อจำกัดและปัจจัยส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียน ในการระบุว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ใดบ้าง ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรทางการศึกษานั้น ฮอย และ มิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) ได้กล่าวว่า นอกเหนือจากตัวแปรสภาพแวดล้อมทางสังคม กฎหมาย เศรษฐกิจ การเมือง ลักษณะ ประชากร และเทคโนโลยีแล้ว ตัวแปรด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครอง ผู้จ่ายภาษี สหภาพ องค์กรทางกฎหมาย วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย กฎหมายชาติ สำนักงานรับรองมาตรฐาน และสมาคม การศึกษา ล้วนมีผลโดยตรงต่อโรงเรียนแม้ผลที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถยืนยันเชิงประจักษ์ได้ ก็ตาม

2.6.2.2 ปัจจัยนำเข้า

ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ เช่นคน วัสดุอุปกรณ์ เงิน ข้อมูล สารสนเทศ ที่จำเป็นต่อกระบวนการผลิตหรือให้บริการ (วิโรจน์ สารัตนะ, 2545) องค์กรจะจัดหา ทรัพยากร เช่นวัตถุดิบ เงินทุน และบุคลากรที่มีทักษะเพื่อการผลิตและบริการ โดยองค์กรจะรวบรวม ทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการแปรสภาพ (อำนาจ ชีระวนิช, 2547)

สำหรับปัจจัยนำเข้าในองค์การศึกษา จะประกอบด้วย บุคคล แหล่งทุน วัสดุทัศน นโยบาย วัสดุอุปกรณ์ วิธีการหรือนวัตกรรม อาคารสถานที่ หลักสูตร (Hoy and Miskel, 2001 และ กมล รอดคล้าย, 2536) ปัจจัยนำเข้าเหล่านี้ถือเป็นส่วนประกอบสำคัญของระบบการจัด การศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการ

2.6.2.3 กระบวนการ

กระบวนการเป็นขั้นตอนของการนำปัจจัยนำเข้ามาทำการเปลี่ยนรูปโดยผ่าน กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลผลิตซึ่งในองค์ทั่วไปได้แก่ ผลิตภัณฑ์หรือสินค้า ส่วนในองค์การ ทางการศึกษา ได้แก่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษา ในขั้นของกระบวนการ จัดการของระบบจะมีระบบย่อยๆ ที่ทำหน้าที่สัมพันธ์ต่อกัน เนื้อหาในส่วนนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับระบบ ย่อยต่างๆ ตามแนวคิดของคาสท์ และ โรเซนซ์วิก (Kast and Rosenzweig, 1985) และ ฮอย และ มิ สเกล (Hoy and Miskel, 2001) ดังนี้

1. กระบวนการระบบของ Kast and Rosenzweig (1985)

กระบวนการของระบบที่เสนอโดย Kast and Rosenzweig (1985) ประกอบด้วย ระบบย่อย ได้แก่ ระบบย่อยเป้าหมายขององค์การ ระบบย่อยของโครงสร้างขององค์การ ระบบย่อย ทางเทคโนโลยี ระบบย่อยทางจิตวิทยา และระบบย่อยทางการจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1.1 ระบบย่อยเป้าหมายขององค์การ

เป้าหมายขององค์การ (Goal) หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ที่องค์การพยายาม ดำเนินการเพื่อให้บรรลุผล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น เป้าหมายองค์การในระดับที่มีความหมาย กว้างๆ ทั่วไป (Official Goal) และเป้าหมายองค์การในระดับเฉพาะเจาะจงลงไป (Actual Operational Goal) (Etzioni, 1964:6 อ้างถึงใน กมล รอดคล้าย, 2536:74) เป้าหมายประเภทแรก จะไม่มีทิศทางที่แน่ชัด จึงทำให้เป็นการยากที่จะระบุกิจกรรมหรือแผนงานที่จะนำไปสู่การบรรลุ จุดมุ่งหมายของเป้าหมายที่กล่าวไว้อย่างกว้าง ๆ ไว้ จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์และกำหนด เป้าหมายดังกล่าวออกเป็นวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติที่สามารถบรรลุเป้าหมาย เฉพาะหรือเป้าหมายเชิงปฏิบัติได้ (Kast and Rosenzweig, 1985:186) นอกจากนี้ เป้าหมาย องค์การหรือผลลัพธ์สุดท้ายที่องค์การต้องการให้บรรลุ ยังสามารถจำแนกออกเป็น 3 ระดับ คือ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Goals) เป้าหมายเชิงยุทธวิธี (Tactical Goals) และเป้าหมาย เชิงปฏิบัติการ (Operational Goals) เป้าหมายทั้งสามระดับจะมีความสัมพันธ์แบบสายโซ่ระหว่าง วิธีทางกับจุดหมาย (Means-end Chain) กล่าวคือ การบรรลุจุดหมายเชิงปฏิบัติการจะส่งผลต่อ

การบรรลุจุดหมายเชิงยุทธวิธีและการบรรลุจุดมุ่งหมายเชิงยุทธวิธีจะส่งผลต่อการบรรลุจุดหมายเชิงยุทธศาสตร์ และท้ายที่สุดบรรลุจุดหมายเชิงยุทธศาสตร์ จะส่งผลต่อความสำเร็จตามภารกิจขององค์การโดยรวม (วิโรจน์ สารรัตน์, 2545:36) อย่างไรก็ตาม ในการที่จะบรรลุเป้าหมายขององค์การนั้น องค์การควรกำหนดเป้าหมายในลักษณะที่ท้าทายและมีความชัดเจน กระตุ้นให้บุคลากรได้ใช้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ อาศัยความร่วมมือจากบุคลากร และต้องมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับเป้าหมาย อย่างฉลาดจึงจะช่วยให้เกิดจุดเน้นและการรวมพลังกันขึ้นในองค์การ (อำนาจ ธีระวนิช, 2547)

1.2 ระบบย่อยโครงสร้างขององค์การ

โครงสร้างองค์การหมายถึงแบบแผนที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์การ (Kast and Rosenzweig, 1985:234) โครงสร้างองค์การจะเกี่ยวข้องกับระบบการติดต่อสื่อสารและอำนาจการบังคับบัญชาที่เชื่อมต่อกันและกลุ่มคนเข้าด้วยกัน เพื่อทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายขององค์การ โครงสร้างองค์การทำให้รู้เครือข่ายของงาน การ 27 รายงาน และความสัมพันธ์ระหว่างคนและกลุ่มคน (เสนาะ ตีเยาว์, 2543:120) เสนาะ ตีเยาว์ (2543:121) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงสร้างองค์การที่เป็นทางการว่าองค์การจะมีการแบ่งงานความรับผิดชอบ มีสายการบังคับบัญชา ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าตำแหน่งใดใครสั่งงาน และคนใดต้องรายงานต่อใคร มีช่องทางการติดต่อสื่อสารกัน มีหน่วยงานหลัก อันแสดงให้เห็นถึงตำแหน่งงานที่สำคัญขององค์การ และมีระดับของการบริหาร ซึ่งแสดงให้เห็นการบังคับบัญชางานในแนวตั้ง

โดยทั่วไป โครงสร้างขององค์การจะกำหนดถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ (Kast and Rosenzweig, 1985:235)

- 1) แบบแผนที่เป็นทางการของความสัมพันธ์และหน้าที่ ในลักษณะที่เป็นแผนภูมิ (Organization Chart) และรายละเอียดของงาน (Job Description)
- 2) การกำหนดเกี่ยวกับกิจกรรมหรือภารกิจที่หน่วยงานหรือบุคคลในหน่วยงาน จะต้องกระทำ
- 3) กำหนดวิธีการประสานระหว่างกิจกรรมหรือภารกิจต่าง ๆ
- 4) แสดงถึงอำนาจ (Power) ฐานะ (Status) และความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น (Hierarchical Relationship) ขององค์การ

ในฐานะที่องค์การเป็นระบบที่มีสัมพันธ์ภาพกับสภาพแวดล้อมและระบบย่อยอื่น ๆ การกำหนดโครงสร้างองค์การที่มีประสิทธิภาพย่อมต้องคำนึงความเหมาะสม มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาโครงสร้างตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกและระบบย่อยๆ ต่างภายในองค์การ เช่น ระบบการตัดสินใจ การบังคับบัญชา ระบบข้อมูล ทั้งนี้เพื่อให้เกิด

ความสามารถสนองวัตถุประสงค์ขององค์การได้ตลอดเวลา กมล รอดคล้าย (2536) ได้กล่าวไว้ว่า ในการศึกษาองค์การในลักษณะที่เป็นระบบ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบโครงสร้างที่สัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ อันเป็นผลจากมิติที่สัมพันธ์กันของโครงสร้างองค์การตามแนวดิ่ง (Vertical Level) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น และโครงสร้างตามแนวนอน (Horizontal Level) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในระดับต่าง ๆ นั้น ได้นำไปสู่การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการจัดองค์การ การจัดแผนงาน การจัดสายการบังคับบัญชา การกำหนดขอบเขตหรือขนาดของการควบคุมงาน การแบ่งงาน และการกำหนดความรู้ความสามารถเฉพาะในการทำงาน อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงานในองค์การ การจัดระบบติดต่อสื่อสารและประสานงานในองค์การ ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ในองค์การ เป็นผลทำให้เกิดรูปแบบต่าง ๆ ขององค์การซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1) โครงสร้างองค์การตามแบบสายการบังคับบัญชา (Line Structure)
- 2) โครงสร้างองค์การตามแบบผสมผสานสายงานหลักและสายงานที่ปรึกษา (Line and Staff Structure)
- 3) โครงสร้างองค์การตามลักษณะงานและหน้าที่ (Functional Structure)
- 4) โครงสร้างองค์การแบบผสม (Matrix Structure)

จากการที่โครงสร้างองค์การเป็นระบบย่อยหนึ่งขององค์การที่มีความสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ การจัดโครงสร้างองค์การให้มีความเหมาะสม สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์จะสามารถนำองค์การไปสู่จุดหมายที่กำหนด

1.3 ระบบย่อยทางเทคโนโลยี

เทคโนโลยี หมายถึง ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการ ระบบ วิธีการ เครื่องจักร คอมพิวเตอร์และเครื่องมือที่ใช้ในการออกแบบและการผลิต (อำนาจ อีระวนิช, 2547:639) นอกจากนี้ เทคโนโลยียังหมายถึงการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อวัตถุประสงค์ขององค์การบรรลุผล เทคโนโลยีมีสองลักษณะ คือ เทคโนโลยีที่สามารถจับต้องได้ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องจักร และที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ปัญญาความรู้ กระบวนการที่ใช้ในการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต (Kast and Rosenzweig, 1985:208) การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในองค์การจะส่งผลกระทบต่อผลิต วิธีการทำงาน ตลอดจนบุคคลในองค์การ ดังนี้(กมล รอดคล้าย, 2536)

- 1) เทคโนโลยีทำให้ผลผลิตสูง
- 2) เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อโครงสร้างของงาน เช่น จากการทำงานด้วยมือมาเป็น การทำงานด้วยเครื่องจักรหรือคอมพิวเตอร์

3) เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อทัศนคติ พฤติกรรมการรวมกลุ่มคน ขนาดของกลุ่มคน และรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของบุคลากรในหน่วยงาน

4) เทคโนโลยีมีผลต่อพื้นฐานโครงสร้างองค์การ

จากแนวคิดของเทคโนโลยีข้างต้น เมื่อนำมาใช้ในความหมายขององค์การทางการศึกษา จึงหมายถึง เครื่องมืออุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ รวมถึงองค์ความรู้และวิธีการต่าง ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเอื้ออำนวยให้การดำเนินการจัดการศึกษาสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

1.4 ระบบย่อยทางจิตวิทยา

ระบบย่อยทางจิตวิทยาเป็นระบบย่อยในองค์การซึ่งประกอบด้วยลักษณะหรือพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล (Individual) และของกลุ่ม (Group) ซึ่งประกอบด้วยบุคลิกภาพ ทัศนคติ การรับรู้ แรงจูงใจ กระบวนการกลุ่ม ภาวะผู้นำ การสื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Kast and Rosenzweig, 1985:279 อ้างถึงใน พิเชษฐุ์ เจ้ยทองศรี, 2557: 28)

การศึกษาเกี่ยวกับระบบย่อยทางจิตวิทยาจะมีความเกี่ยวข้องกับการใช้ความรู้ด้านจิตวิทยาในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยในระดับบุคคลนั้น จะมีความเกี่ยวข้องในเรื่องบุคลิกภาพ ที่สะท้อนให้เห็นผ่านรูปร่างหน้าตา กริยาท่าที รวมถึงลักษณะภายในที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตของบุคคล การรับรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรูสึกนึกคิด ความเชื่อ และประสบการณ์ ทัศนคติ ซึ่งเป็นความรู้สึกอันเป็นผลจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งมีตั้งแต่ระดับที่เป็นความชอบหรือไม่ชอบ จนถึงระดับที่ผ่านการกลั่นกรองนำไปสู่การปฏิบัติ และการจูงใจ ซึ่งเป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลที่มีพลังในการชักจูงไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมระดับกลุ่มและความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลนั้น จะเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ในเรื่องกลุ่มสัมพันธ์ ภาวะผู้นำ และการสื่อสาร ซึ่งมีอิทธิพลโดยตรงต่อความสำเร็จขององค์การ ดังรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1.พลวัตรกลุ่ม (Group Dynamics) ลักษณะของกลุ่มในองค์การสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ กลุ่มที่เป็นทางการ(Formal Group) กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ(Informal Group) โดยกลุ่มแบบทางการสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มเชิงหน้าที่หรือเชิงบังคับบัญชา ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาในหน่วยงานหนึ่ง ๆ กลุ่มทำงาน เป็นกลุ่มที่ทีมงานที่ตั้งขึ้นเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งสามารถจำแนกเป็น กลุ่มทำงานถาวร ซึ่งอาจเรียกว่า คณะกรรมการหรือทีมงานถาวร กลุ่มทำงานชั่วคราว ซึ่งอาจเรียกว่าคณะกรรมการเฉพาะกิจ และทีมงานโครงการ ส่วนกลุ่มที่ไม่เป็นทางการจะจัดตั้งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความสนใจและ

ความต้องการทางสังคมของสมาชิกกลุ่ม มีการติดต่อสัมพันธ์กันธรรมดาแบบไม่มีพิธีการเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และการรวมกลุ่มเป็นไปตามความสมัครใจ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2545:122; เสนาะ ตีเยาว์, 2543:245)

2. ภาวะผู้นำ เป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในองค์การ ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิกขององค์การ วิโรจน์ สารรัตน์ (2545: 106) อำนาจ ธีระวนิช (2547) และ เสนาะ ตีเยาว์ (2543:182) กล่าว สอดคล้องกันว่า ภาวะผู้นำว่า เป็นความสามารถในการใช้อิทธิพลชักนำคนอื่นเพื่อให้บรรลุ เป้าหมาย หรือกระบวนการที่บุคคลหนึ่งมีอิทธิพลเหนือคนอื่น ๆ โดยการจูงใจและการชักนำกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และได้อธิบายถึงบ่อเกิดของอำนาจที่ผู้นำโดยทั่วไปใช้ว่า มาจากแหล่งที่ สำคัญ 6 แหล่ง ได้แก่ อำนาจตามกฎหมาย (Legitimate Power) อำนาจในการให้รางวัล (Reward Power) อำนาจในการลงโทษ (Coercive Power) อำนาจในความเป็นผู้เชี่ยวชาญ (Expert Power) อำนาจในการมีข้อมูลข่าวสารสนเทศ (Informative Power) และอำนาจเชิงอ้างอิง (Referent Power) อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาตามศักยภาพของการใช้อำนาจหน้าที่ที่สัมพันธ์กับความเป็น ผู้บังคับบัญชาและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา สามารถจำแนกผู้นำออก ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic Leadership) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership) และ ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissezfair Leadership)

3. การสื่อสาร เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารและสร้างความเข้าใจระหว่าง บุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นกระบวนการในการถ่ายทอดสิ่งที่ตั้งใจไว้จากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคล อื่น ๆ ในรูปของความคิด ความรู้สึก และข้อมูลข่าวสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ (เสนาะ ตีเยาว์, 2543); อำนาจ ธีระวนิช, 2547:498) การสื่อสารมีความสำคัญต่อองค์การ เพราะความสัมพันธ์อย่างมี ระบบ ในองค์การจะต้องอาศัยการสื่อสารในการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อให้การ ดำเนินงานไป อย่างมีประสิทธิภาพ(เสนาะ ตีเยาว์, 2543) อย่างไรก็ตาม ลักษณะโดยทั่วไปของการสื่อสารที่พบใน องค์การจะมีดังนี้ (เสนาะ ตีเยาว์, 2543:284-289; อำนาจ ธีระวนิช (2547:514-515)

1) การสื่อสารจากบนลงล่าง (Downward Communication) เป็นการ สื่อสารจากบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งสูงกว่าไปยังบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่า หรือการสื่อสารจาก ผู้บริหารไปยังผู้ปฏิบัติ

2) การสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Upward Communication) เป็นการ สื่อสารจากบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่าไปยังบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งสูงกว่า หรือการส่งข้อมูลจากผู้ ปฏิบัติไปยังผู้บริหาร

3) การสื่อสารในแนวนอน (Horizontal Communication) เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในระดับเดียวกันหรือบุคคลที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกัน มี 30 ผู้บังคับบัญชาคนเดียวกัน การสื่อสารในแนวนอนมักจะนำมาใช้ในการประสานงาน แลกเปลี่ยนข้อมูล การแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำงาน การสร้างความเข้าใจ และการขจัดข้อขัดแย้ง

4) การสื่อสารในแนวไขว้ (Cross-channel Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่อยู่คนละหน่วยกัน หรือระหว่างหน่วยงานซึ่งเป็นการข้ามหน้าที่กัน บุคคลที่ติดต่อกัน อาจอยู่ในตำแหน่งที่เท่ากันหรือระดับต่างกัน

5) การสื่อสารส่วนบุคคล (Personal Communication) เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลโดยส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหรือเกี่ยวข้องกับงาน เป็นการติดต่ออย่างไม่เป็นรูปแบบ เป็นทั้งการติดต่อจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นบน การติดต่อในแนวนอนและในแนวไขว้ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญ ซึ่งอำนาจ ธีระวนิช (2547) เรียก การสื่อสารประเภทนี้ เป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ

1.5 ระบบย่อยทางการจัดการ

ระบบย่อยทางการจัดการ หมายถึงวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด (Kast and Rosenzweig, 1985:401-405; อ้างถึงใน พิเชษฐ์ เจ้ยทองศรี, 2557: 30-31) ได้จำแนกกระบวนการบริหารตามแนวคิดเชิงระบบ ดังนี้

1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goal Setting) หมายถึง การกำหนดเป้าหมาย (Target) หรือสถานะในอนาคตที่องค์กรต้องการบรรลุ (อำนาจ ธีระวนิช, 2547:194) การกำหนดเป้าหมาย เป็นหน้าที่แรกของกระบวนการบริหารที่จะต้องกำหนดให้มีขึ้น ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายทั่วไป อันเป็นลักษณะของเป้าหมาย เป็นอุดมคติ และจุดมุ่งหมายเฉพาะในการปฏิบัติ ซึ่งต้องมีความชัดเจน สามารถวัดผลผลิตได้ หรือกำหนดเวลาทำงานเสร็จ เป็นต้น

2) การวางแผน (Planning) เป็นกระบวนการที่ผู้จัดการใช้ในการกำหนดและเลือก เป้าหมายตลอดจนวิธีทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับองค์กร (อำนาจ ธีระวนิช, 2547:194) กล่าวอีก นัยหนึ่ง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางที่จะปฏิบัติไว้ล่วงหน้า โดยใช้ความรู้ทางวิทยาการ หรือ กระบวนการคิดเชิงสังกัป (Conceptual Thinking) วิเคราะห์และคาดการณ์สภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ใน อนาคตอย่างระมัดระวังและครอบคลุมที่สุด แล้วกำหนดเป็นวิธีการอย่างมีเหตุผล เพื่อให้การ ดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญในการ ตัดสินใจและกำหนดแผนต่าง ๆ ที่ผ่านการวินิจฉัยอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความ

เหมาะสมกับกำลัง ความสามารถขององค์กร ทั้งนี้เพื่อนำแผนไปปฏิบัติภายใต้สภาพแวดล้อมที่ได้คาดการณ์ไว้แล้วเกิดประโยชน์สูงสุด

3) การจัดทรัพยากร (Assembling Resources) หมายถึง การจัดเตรียมทรัพยากร เช่น งบประมาณ เครื่องมือ คน และเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด โดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพและการใช้ที่ตรงตามความจำเป็นมาก

4) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วน งานต่าง ๆ และบุคคลในองค์การ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ภารกิจ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายงานควบคุมและการบังคับบัญชาให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจขององค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินการเพื่อจัดองค์การ จะประกอบด้วยงานที่ต้องทำคือ การจัดทำโครงสร้างขององค์การ ซึ่งเป็น การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดจะแบ่งสรรกันไปทำและ กิจกรรมใดต้อง สัมพันธ์กับฝ่ายอื่นอย่างไร การระบุขอบเขตของงานต่าง ๆ และการกำหนดรายละเอียดของความยาก ง่ายของงานแต่ละตำแหน่ง เพื่อให้สามารถทราบถึงคุณสมบัติของคนที่ต้องการได้

5) การดำเนินงาน (Implementing) หมายถึง การปฏิบัติการเพื่อให้แผน หรือ กิจกรรมสัมฤทธิ์ผลตามที่ได้กำหนด กล่าวคือ หลังจากที่ได้กำหนดจุดมุ่งหมาย แผน ทรัพยากร และ การจัดองค์การแล้ว การดำเนินการควรจะต้องเริ่มปฏิบัติในแต่ละขั้น ทั้งนี้ควรให้บุคลากร และ ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการผลักดันให้งานดำเนินไปตามที่กำหนด

6) การควบคุมงาน (Controlling) หมายถึง การกำกับดูแลให้งานต่าง ๆ เป็นไปตาม แผน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายต่อองค์การ กระบวนการควบคุมงานสามารถกระทำได้ โดยการวัดผลการปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็นปริมาณงานที่ทำ คุณภาพของงาน เวลาที่ใช้ในการทำงาน และค่าใช้จ่ายกับเป้าหมายหรือมาตรฐานที่กำหนด เพื่อช่วยใช้ทราบถึงข้อแตกต่างที่ผิดไปจากแผน และสามารถดำเนินการแก้ไขให้เข้าสู่ทิศทางที่ถูกต้องได้

2. กระบวนการระบบของ Hoy and Miskel (2001)

กระบวนการของระบบที่เสนอโดย Hoy and Miskel (2001) อ้างถึงใน พิเชษฐ์เจ็ยทองศรี, 2557: 31-33) ประกอบด้วยระบบย่อยทางโครงสร้าง ระบบย่อยทางบุคคล ระบบย่อยทางวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ ระบบย่อย ทางอำนาจและการเมือง และระบบย่อยทางการเรียนการสอน กระบวนการระบบของ Hoy and Miskel จะใช้ในหน่วยงานทางการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

2.1 ระบบย่อยทางโครงสร้าง

โรงเรียนมีโครงสร้างที่ประกอบด้วย บทบาทและความคาดหวังทางราชการ ลำดับชั้นของตำแหน่งและหน่วยงาน กฎระเบียบ และความ เชื่อวชาญเฉพาะ องค์ประกอบเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์ต่อกัน ความคาดหวังทางราชการจะเป็น ตัวกำหนดบทบาทขององค์การ ซึ่งจะส่งผลไปสู่การกำหนดตำแหน่งและหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีการ กำหนดลำดับชั้นของอำนาจหน้าที่ตามตำแหน่งและอำนาจ นอกจากนี้ จะมีการนำกฎระเบียบไปใช้ใน การตัดสินใจ กำหนดภาระงานของบุคลากรตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และการกำหนดรูปแบบ โครงสร้างองค์การจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคลากรภายในโรงเรียน

2.2 ระบบย่อยทางบุคคล

ปัจเจกบุคคลมีความสำคัญในฐานะเป็นองค์ประกอบย่อยของระบบสังคมโรงเรียน นักเรียน ครู และผู้บริหารจะนำความต้องการ จุดมุ่งหมาย และความเชื่อของพวกเขาเข้าสู่ระบบแล้วพัฒนาเป็นบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน องค์ประกอบเหล่านี้จะมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมองค์การเกี่ยวกับความต้องการของบุคคลนั้น ตามทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ ได้ระบุไว้ว่า บุคคลจะมีความต้องการเป็นลำดับขั้น จากขั้นต่ำสุด คือความต้องการด้านร่างกาย จนถึงขั้นสูงสุด คือความสำเร็จในชีวิต ส่วนเฮิร์ชเบิร์กได้จำแนกความต้องการออกเป็นประเภทที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความต้องการที่ไม่ก่อให้เกิดความพึงพอใจ นอกจากนี้ ระบบย่อยทางปัจเจกบุคคลยังเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายและความเชื่อซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจูงใจ เมื่อใดก็ตามที่จุดมุ่งหมายเป็นที่ยอมรับ มีความท้าทาย และสามารถบรรลุได้ พลังแห่งการจูงใจก็จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับงาน ในขณะเดียวกัน ผู้บริหาร ครู และนักเรียน จะทำงานอย่างทุ่มเทหากพวกเขาที่มีความเชื่อว่า ความสำเร็จนั้นเกิดจากความสามารถและความพยายามของเขา และผลของการปฏิบัติดีเยี่ยมจะนำมาซึ่งผลรางวัลตอบแทน

2.3 ระบบย่อยทางวัฒนธรรมและบรรยากาศองค์การ

วัฒนธรรมองค์การเป็นชุดของความมุ่งหวังร่วมกันที่รวมหน่วยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ก่อให้เกิดเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมเกิดจากการมีฐานคติ ค่านิยม และปทัสถานร่วมกัน องค์การใดที่มีระบบที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพองค์การนั้นจะมีวัฒนธรรมที่ความร่วมมือและเชื่อถือต่อกันสูง อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมเป็นทั้งปัจจัยเสริมและถ่วงความเจริญขององค์การ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพันธกิจและสภาพแวดล้อมขององค์การ ส่วนบรรยากาศองค์การเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างสมาชิกในหน่วยงาน บรรยากาศเป็นเสมือนบุคลิกภาพขององค์การ บรรยากาศแบ่งมีทั้งแบบเปิดและ

ปิดบรรยากาศถือเป็นสุขภาพองค์การ โรงเรียนที่มีสุขภาพองค์การที่ดี คือโรงเรียนที่สามารถบริหาร ทั้งความเป็นทางการและความต้องการของบุคลากรอย่างสมดุล ยิ่งสุขภาพขององค์การมีมากเท่าไร ก็ จะยิ่งทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้น และจะผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูงขึ้น ด้วย

2.4 ระบบย่อยทางอำนาจและการเมืองในองค์การ

อำนาจเป็นระบบย่อยที่เกี่ยวข้องกับการใช้กระบวนการทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการ ทั้งโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในการสั่งใช้บุคลากรในองค์การปฏิบัติ ตาม อำนาจในองค์การสามารถจำแนกออกเป็น 4 ลักษณะ โดยแบ่งออกเป็นสองลักษณะใหญ่ คือ อำนาจ ตามกฎหมาย (Legitimate) ซึ่งมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และอำนาจที่ไม่เป็นไป ตาม กฎหมาย (Illegitimate) ซึ่งได้แก่ อำนาจแห่งการบังคับ และอำนาจการเมือง ระบบย่อยของ อำนาจ ตามกฎหมายจะส่งเสริมความร่วมมือและการปฏิบัติตาม อีกทั้งยังช่วยทำให้จุดมุ่งหมายของ องค์การ บรรลุผล ในองค์การที่เป็นทางการ อำนาจทางกฎหมายจะมาพร้อมกับตำแหน่ง จาก ปทัสถานและ ค่านิยมแห่งวัฒนธรรม และจากความเชี่ยวชาญของบุคคลที่อยู่ในระบบ

2.5 ระบบย่อยทางการเรียนการสอน

ระบบการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบหลักของระบบย่อยของกระบวนการจัด การศึกษา ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอนจึงต้องได้รับการเอาใจใส่เป็นพิเศษ การเรียนรู้จะเกิดขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมหรือความรู้ของผู้เรียนในลักษณะที่ยั่งยืน ทฤษฎีที่แตกต่างของการ เรียนรู้ได้ให้คำอธิบายที่มีประโยชน์มากน้อยต่างกันขึ้นอยู่กับสิ่งที่ได้อธิบาย อย่างไรก็ตาม เราสามารถ แบ่งทฤษฎีการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1) ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรม (Behavioral Theory) เน้นการ เปลี่ยนแปลงที่ สังเกตได้จากพฤติกรรม ทักษะ และนิสัย จุดเน้นของทฤษฎีนี้คือพฤติกรรม ดังนั้นการ เรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้

2) ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิพิสัย (Cognitive Theory) เน้นเรื่อง กระบวนการคิด การจดจำ การคิดสรร และการแก้ปัญหา จุดเน้นของทฤษฎีนี้ คือเพื่อศึกษาว่า บุคคล ได้ใช้ 33 กระบวนการจดจำและประมวลผลข้อมูลอย่างไร และบุคคลได้ใช้ความรู้ในการควบคุม กระบวนการคิด อย่างไร

3) ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงปฏิรูป (Constructivist Theory) จะเกี่ยวข้องกับ วิธีการที่ ปัจเจกบุคคลให้ความหมายต่อกิจกรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า การเรียนรู้เป็นการสร้างความรู้ โดย ถือว่า บุคคลสามารถสร้างความรู้แทนที่จะเป็นผู้รับความรู้จากภายนอก

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษาปอเนาะ พบว่า มีงานวิจัยที่ทำอยู่ไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่แปรสภาพมาจากปอเนาะในอดีต และมีระบบการจัดการเรียนสอนที่แตกต่างจากระบบการเรียนการสอนที่มีอยู่ในสถาบันศึกษาปอเนาะในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งของงานวิจัยดังกล่าวนี้มีรายละเอียดที่นำเสนอต่อไปนี้

จากการศึกษาของมารุต คำชะอม และคณะ(2548) เรื่องการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค การดำเนินงานในภาพรวมตามเกณฑ์ และสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จ และประเมินผลโครงการตามวัตถุประสงค์ของโครงการภาพรวมทั้งในมิติของกระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบต่อลดจนเข้าเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานต่อไป จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสำรวจความต้องการและทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงาน ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชนทั้ง 3 จังหวัด มีความพึงพอใจ มีความรู้ความเข้าใจในโครงการ ในกาจัดสัมมนา และพบว่า ความต้องการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม พบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้ง 3 จังหวัดมีความต้องการการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสูงมาก

กิจกรรมการพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน พบว่าผู้เข้าอบรมทั้ง 3 จังหวัดร้อยละ 60 มีความต้องการการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ทั้งนี้ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และต้องการนำไปประกอบอาชีพหารายได้ และผู้เข้าฝึกอบรมและผู้บริหารทั้งสามจังหวัด ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผู้เข้าฝึกอบรมทั้งสามจังหวัดเห็นว่าหลังจากการฝึกอบรมตนเองมีความรู้และทักษะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และประกอบอาชีพได้ในอนาคต

สถานภาพปอเนาะผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การกำหนดสถานภาพของปอเนาะในการจัดช่วงชั้นทางสังคมนั้นขึ้นอยู่กับว่าจะมองในมิติใด หากมองในมิติทางศาสนาชาวไทยมุสลิมจะกำหนดสถานภาพในการจัดช่วงชั้นทางสังคมของปอเนาะสูงกว่าโรงเรียนสามัญ แต่หากมองในมิติของการเรียนสามัญการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพและในมุมมองของสังคมทั่วไป โดยเฉพาะมุมมองของชาวไทยพุทธโรงเรียนสามัญก็จะได้รับการกำหนดสถานภาพในการจัดช่วงชั้นทางสังคมที่สูงกว่า

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเงื่อนไขต่างๆที่มีผลต่อบทบาทของปอเนาะ ประกอบด้วยเงื่อนไขหลักสามประการ ได้แก่ความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้บุตรหลานตน เรียนศาสนา ความเชื่อทางศาสนา และกระแสโลกาภิวัตน์

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย คือรัฐควรส่งเสริมบทบาทของปอเนาะในฐานะที่เป็น แหล่งสอนศาสนาและผลิตผู้รู้ด้านศาสนาต่อไป ทั้งนี้ อาจปรับรูปแบบให้มีมาตรฐานในการสอนมากขึ้น โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการดูแลหลักสูตร ของปอเนาะในแต่ละจังหวัด เพื่อกำหนดเนื้อหาและ แนวทางการสอนให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลามที่แท้จริง และเนื่องจากสังคมภายนอก บางส่วนยังมีการรับรู้ และตีความปอเนาะคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในบางส่วน รัฐบาลและ สื่อมวลชนควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านบวกของปอเนาะในฐานะแหล่งผลิตผู้รู้ด้านศาสนาที่มีคุณค่า ต่อสังคมให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ปอเนาะเข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายของรัฐที่ เกี่ยวกับปอเนาะเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาย่างตรงจุด

บัณฑิต สมะฮูน และคณะ (2549) ได้ศึกษาเรื่องพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนา การศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาปอเนาะ จากการศึกษาพบว่า สถาบันศึกษาที่เป็น ตัวขับเคลื่อนสังคมมุสลิมที่สำคัญคือ สถาบันศึกษาปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งถือเป็นสถาบันศึกษาที่มีความแตกต่างจากสังคมส่วนใหญ่ทั่วไปอย่างไรก็ตามรัฐได้ให้ความสำคัญ และความช่วยเหลือสถาบันทั้งสิ่งมาตลอด โดยมุ่งที่จะพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แต่ในภาพแห่งความเป็นจริง ได้เกิดปัญหามากมายในการ พัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากขาดการติดตามและความ ต่อเนื่องจากฝ่ายรัฐ และเรื่องงบประมาณที่ไม่พอเพียงในการขับเคลื่อนกลไกทางการศึกษาให้เดินไป ข้างหน้า ยิ่งไปกว่านั้นยังขาดความเข้าใจและประสบการณ์ทางการศึกษารูปแบบใหม่ของฝ่ายผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งถือเป็นสาเหตุหลักที่ต้องผลักดันให้เกิดผลในทางรูปแบบต่อไป ในส่วนของสถาบันศึกษา ปอเนาะรัฐควรปล่อยให้มื่ออิสระในการและกำหนดหลักสูตร และควรส่งเสริมทางด้านกายภาพหรือ ด้านสาธารณูปโภคให้แก่สถาบันศึกษาปอเนาะ โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับหลักสูตร ในส่วนของการ ส่งเสริมวิชาชีพจะต้องไม่กระทบกับตารางการศึกษาที่มีอยู่ และไม่กระทบกับวิถีชีวิตทางการศึกษา ภายในสถาบันศึกษาปอเนาะ

ทางออกและแนวทางที่จะพัฒนาการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเริ่ม ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะส่วนสำคัญที่มีอำนาจและหน้าที่โดยตรงกับการศึกษา คือ ฝ่ายรัฐที่ต้องมีความเอาใจจริงเอาใจและความจริงใจในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ฝ่ายผู้บริหาร โรงเรียนต้องมีความเข้าใจการบริหารจัดการการศึกษา และฝ่ายหน่วยงานที่ดูแลการจัดการศึกษาทั้ง

ในระดับพื้นที่หรือระดับส่วนกลาง ทั้งสามส่วนนี้ต้องมีการประสานงานกันด้วยการติดตามดูแลปัญหาและความขาดแคลนที่เกิดขึ้นกับสถาบันศึกษาดังกล่าว ให้มีความพร้อมทางด้านกายภาพหลักสูตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ และให้เกิดความสอดคล้องและเกิดการยอมรับด้วยความสมัครใจในการจัดการศึกษา โดยรัฐต้องมีเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจนที่จะเข้าไปช่วยเหลือและส่งเสริมมากกว่าเข้าไปเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในพื้นที่ทั้งนี้รัฐต้องตระหนักเสมอว่ามุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทุนชีวิตคือศาสนาอิสลามและทุนวัฒนธรรมคือความเป็นมาลายู ดังนั้น การจะพัฒนาใด ๆ ก็ตามต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับทุนทั้งสองด้วยความเข้าใจ เข้าถึง และยอมรับในลักษณะดังกล่าว

อิบราเฮ็ม ญรงค์รักษาเขต และคณะ (2551) ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ความต้องการเพื่อพัฒนากรอบหลักสูตรตาศึกษาและสถาบันศึกษาปอเนาะ จากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่ากรอบหลักสูตรของสถาบันศึกษาปอเนาะคง อัตลักษณ์เดิมของการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะสังคมส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้ปอเนาะเป็นปอเนาะสมัยใหม่ และต้องการให้ปอเนาะจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่ต้องการให้มีการเรียนการสอนวิชาสามัญ อย่างไรก็ตามการสองทักษะชีวิตนั้นสามารถทำได้ ส่วนปอเนาะมีความประสงค์จะเป็นปอเนาะสมัยใหม่(Modern Pondok) การเรียนการสอนวิชาชีพ และวิชาสามัญบางวิชาสามารถทำได้ ทั้งนี้ข้อค้นพบเชิงคุณภาพก็มีความเห็นสอดคล้องกัน ดังนี้

1. ปอเนาะเป็นแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามเพื่อให้ประชาชนได้ดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมอิสลามรวมถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่ขัดกับอิสลาม
2. สังคมมุสลิมส่วนใหญ่ต้องการให้สถาบันศึกษาปอเนาะคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นปอเนาะดั้งเดิมที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับสังคมมุสลิม
3. สังคมมุสลิมส่วนใหญ่ยังไม่ต้องการให้ปอเนาะมีการเรียนการสอนวิชาสามัญและวิชาชีพ แต่การเรียนการสอนทักษะชีวิตที่เกี่ยวกับวิชาชีพที่สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันนั้นสามารถเรียนได้แต่ต้องเป็นรูปแบบการสอนตามอัธยาศัย ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของสถาบันศึกษาปอเนาะที่เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย เพราะความรู้ดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนหรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากปอเนาะสามารถนำแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ซึ่งอาจทำให้พวกเขามีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
4. สังคมมุสลิมส่วนน้อยที่ต้องการให้ปอเนาะพัฒนาเป็นปอเนาะสมัยใหม่ (Modern Pondok)

5. สังคมมุสลิมต้องการให้ปอเนาะมีการเรียนการสอนวิชาต่อไปนี้ ศาสนาบัญญัติ (ฟิกฮฺ) เอกภาพ (เตาฮีด) อรรถาธิบายอัลกุรอาน (ตัฟซีร์) วัจนศาสตร์ (หะดีษ) ศาสนาประวัติ (ตารีค) ตะเซวูฟ (ภาษาอาหรับ)

นอกจากนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสำหรับสถาบันศึกษาปอเนาะไว้ดังนี้

1. การสอนวิชาชีฟในปอเนาะแบบดั้งเดิมให้เป็นลักษณะของทักษะชีวิต และการสอนให้เป็นธรรมชาติตามอัธยาศัยควรสอนด้วยภาษาถิ่น
2. วิชาชีฟและวิชาสามัญบางวิชาในปอเนาะที่พร้อมจะพัฒนาเป็นปอเนาะสมัยใหม่ ให้มีการเรียนการสอนได้ แต่ในระยะแรกให้ใช้ภาษาถิ่น เพื่อปอเนาะเห็นความสำคัญของวิชาชีฟและวิชาสามัญแล้วค่อยเปลี่ยนเป็นภาษาอื่นต่อไป
3. วิชาสามัญยังไม่ควรมีการเรียนการสอนในสมัยนี้
4. หลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น
5. กรอบหลักสูตรของสถาบันศึกษาปอเนาะควรมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติดังนี้

- 5.1 มีอัคลาก (จริยธรรม) ที่ดี
- 5.2 ปฏิบัติอิบาดะฮฺ (การภักดีต่ออัลลอฮฺ สุบฮฺ) อย่างต่อเนื่อง
- 5.3 มีความรู้เกี่ยวกับฟิกฮฺ ตัฟซีร์ หะดีษ เตาฮีด และตะเซวูฟ
- 5.4 มีทักษะในการพูด อ่าน ฟัง และเขียนใช้ภาษาอาหรับ
- 5.5 อ่านอัลกุรอานได้ถูกต้องตามหลักตัจวีด
- 5.6 รักษาความเป็น อัตลักษณ์ของความเป็นมลายูมุสลิม
- 5.7 ท่องจำบางองค์การของอัลกุรอานและบางหะดีษได้

นิเลาะ แวอุเซ็งและคณะ (2551) ได้ศึกษาเรื่องสภาพ ปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการศึกษาพบว่า

- 1) สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า สถาบันศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตชนบทและประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม คือ สถานการณ์ความไม่สงบ ความยากจน นโยบายของรัฐ การเมืองท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับชุมชน

ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า สถาบันศึกษาปอเนาะมีโต๊ะครูเป็นผู้บริหารหลัก มีผู้ช่วยโต๊ะครูทำหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากโต๊ะครู สถาบันศึกษาปอเนาะเน้นการสอนศาสนา รายวิชาที่สอนขึ้นอยู่กับความสามารถของโต๊ะครูและความต้องการของผู้เรียน มีอัตราส่วนโดยเฉลี่ยระหว่าง

ผู้เรียนชายและผู้เรียนหญิงเท่ากับ 59:23 ผู้ปกครองของผู้เรียนส่วนใหญ่ทำการเกษตรและรับจ้าง มีอาคารเรียนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1 หลัง งบประมาณได้รับทั้งจากรัฐบาล เงินบริจาค ค่าธรรมเนียม มูลนิธิ การกุศล และการหารายได้ด้วยตนเอง

ด้านกระบวนการการจัดการศึกษา พบว่า สถาบันศึกษาปอเนาะมีเป้าหมายสูงสุด คือ สร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความศรัทธา มีความรู้ และปฏิบัติตามแนวทางของอัลกุรอานและสุนนะฮฺ สถาบันศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่ได้ใช้วิธีสอนแบบบรรยายและท่องจำ มีการใช้สื่อการสอนมีความหลากหลาย มีการใช้ตำราปณฺญุมุมิของมัซฮับชาฟีอี้อยู่เป็นหลัก โต๊ะครูใช้ภาวะผู้นำแบบผสมผสานระหว่างแบบเสรีนิยม แบบประชาธิปไตย และแบบเผด็จการ มีโครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์โดยมีโต๊ะครูผู้มีอำนาจสูงสุด ในส่วนของระบบย่อยด้านการจัดการนั้น สถาบันศึกษาปอเนาะได้มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย มีการวางแผนการดำเนินงาน มีการบริหารงบประมาณ มีการจัดโครงสร้างองค์การ มีการดำเนินการตามแผนงาน และมีการประเมินผลการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ประสบส่วนใหญ่ คือความไม่ชัดเจนในกระบวนการทำงาน และการที่มีงบประมาณไม่เพียงพอ

ด้านผลผลิตทางการศึกษา พบว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากสถาบันศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นครูสอนศาสนา โต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครูมีความพึงพอใจต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน สถานภาพทางสังคมของตนเอง และกระบวนการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะอยู่ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจต่ออัตราค่าตอบแทนและระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่ในระดับน้อย

2) ความคาดหวังในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

โต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครูส่วนใหญ่ต้องการให้สถาบันศึกษาปอเนาะคงสภาพเป็นแบบเดิม สิ่งที่เป็นความจำเป็นที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ งบประมาณ อาคารเรียน อาคารที่พักของผู้เรียน และระบบสาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้อง

3) แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

ด้านสภาพแวดล้อม ควรใช้หลัก “เข้าใจ” “เข้าถึง” และ “พัฒนา” ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษาปอเนาะ เรียนรู้และเข้าใจในธรรมเนียมนิยมและประเพณีปฏิบัติของสังคมสถาบันศึกษา

ด้านปัจจัยนำเข้า ควรให้มีค่าตอบแทนในรูปเงินเดือนประจำแก่โต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครู จัดให้มีสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่โต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครู และควรสนับสนุนเงินอุดหนุนผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นรายหัวในอัตราที่เหมาะสมตามสภาพที่เป็นจริง

ด้านกระบวนการจัดการศึกษา ควรกำหนดเป้าหมายให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาด้านการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการเรียนการสอน ควรจัดเผยแพร่ผลงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินโดยสถาบันศึกษาปอเนาะเพื่อให้สังคมได้เรียนรู้และเข้าใจ จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการเป็นผู้นำองค์กรและการคิดสร้างสรรค์ จัดทำกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน ควรจัดระบบโครงสร้างการบริหาร ขอบข่าย และภาระงานให้มีความชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริง ในส่วนของจุดมุ่งหมาย การวางแผน การจัดทรัพยากร การจัดองค์การ การดำเนินงาน และการประเมินผลนั้น ควรกำหนดให้มีแนวทางการดำเนินงานที่มีความชัดเจนง่ายต่อการปฏิบัติ โดยอาจกำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานในแต่ละด้าน

ด้านผลผลิตทางการศึกษา ควรกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านความรู้สำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับ จัดให้มีการสอบเทียบระดับความรู้อิสลามศึกษา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพแก่ผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

รุ่ง แก้วแดง และคณะ (2559) ศึกษาแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญคือ ปัญหาด้านการเรียนศาสนา ขาดมาตรฐานการเรียนรู้ ไม่มีหลักสูตรและการประเมินผลที่แน่นอน การเรียนการสอนใช้วิธีอ่านหนังสือและท่องจำ ขาดการปฏิบัติบรรยายโดยผู้สอนคนเดียวต่อผู้เรียนกลุ่มใหญ่ การประเมินผลใช้การถาม-ตอบ ขาดสื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และมีความไม่แน่นอนเรื่องระยะเวลาที่ใช้เรียน ผู้เรียนบางคนต้องใช้เวลาเรียนนานถึง 10-15 ปี และใช้เวลาเรียนทั้งวันรวมประมาณ 16-18 ชั่วโมง แม้จะมีช่วงเวลาพักผ่อนบ้าง แต่การเรียนนานก็อาจทำให้ผู้เรียนอ่อนล้าและขาดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ

ปัญหาด้านการเรียนสามัญ พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจที่จะเรียนปานกลาง มุ่งที่จะเรียนศาสนามากกว่า และการรับผู้เรียนที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับทำให้ผู้เรียนจำนวนหนึ่งขาดโอกาสในการพัฒนาตามสิทธิที่พึงมี

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ โต๊ะครูต้องการมีความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการ มีหลายหน่วยงานเข้าไปให้ความช่วยเหลือสถาบันศึกษาปอเนาะในรูปแบบต่างๆแต่ขาดการบูรณาการ ทำให้มีปัญหาความซ้ำซ้อนและขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร

ปัญหาด้านครูผู้สอน ครูอาสาสมัครประจำสถาบันศึกษาปอเนาะไม่เพียงพอ เพราะมีครูคนเดียวในแต่ละแห่ง และสอนหลายชั้นทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตลอดจนหลักสูตรอาชีพระยะสั้น กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงและ

ช่วยงานธุรการอื่นๆให้กับโต๊ะครู นอกจากนี้ ครูอาสาสมัครประจำสถาบันศึกษาปอเนาะจำนวนหนึ่งไม่มีวุฒิครู ทำให้ขาดทักษะการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

ปัญหาด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมที่พักและห้องน้ำของผู้เรียนยังไม่ถูกสุขลักษณะ สถาบันศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่ไม่มีสถานที่ให้ผู้เรียนเล่นกีฬาเพื่อออกกำลังกาย ผู้เรียนอาบน้ำรวมโดยใช้ขันตักจากบ่อเดียวกัน บางแห่งมีน้ำค้ำไต้ถุนที่พัก และมีขยะจำนวนมากรวมทั้งยังไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม

ปัญหาด้านจำนวนผู้เรียน มีการเคลื่อนย้าย เข้า-ออกสูง ระบบสารสนเทศไม่เป็นปัจจุบันและข้อมูลของแต่ละแห่งไม่ตรงกันเนื่องจากมีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทำให้การสอนวิชาสามัญและวิชาอาชีวะไม่ตรงตามความต้องการและส่งผลถึงการจ่ายเงินอุดหนุนที่อาจไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ระบบสารสนเทศไม่เป็นเอกภาพเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับการวางแผนการพัฒนาการจัดสรรทรัพยากร

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า สถาบันศึกษาปอเนาะเป็นสถาบันการศึกษาความรู้ด้านศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นแหล่งผลิตผู้รู้ทางการศาสนา สถาบันศึกษาปอเนาะเกิดขึ้นจากความต้องการของประชาชนที่จะให้บุตรหลานของตนได้เรียนศาสนาเป็นหลัก สถาบันศึกษาปอเนาะประสบกับปัญหาด้านการขาดการสนับสนุนและติดตามอย่างต่อเนื่องจากฝ่ายรัฐ งบประมาณมีไม่พอเพียงในการขับเคลื่อนกลไกทางการศึกษาให้เดินไปข้างหน้า สถาบันศึกษาปอเนาะมีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาศาสนา หรือวิชาชีวะเพื่อพัฒนาอาชีพ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และต้องการนำไปประกอบอาชีพหารายได้ โดยให้คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของความเป็นปอเนาะดั้งเดิมที่จัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับสังคมมุสลิม งานวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะ คือ ควรช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมปอเนาะในฐานะที่เป็นแหล่งสอนศาสนาและผลิตผู้รู้ด้านศาสนา ทั้งนี้อาจปรับรูปแบบให้มีมาตรฐานในการสอนมากขึ้น โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการดูแลหลักสูตรของสถาบันศึกษาปอเนาะในแต่ละจังหวัด เพื่อกำหนดเนื้อหาและแนวทางการสอนให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลามที่แท้จริง และเนื่องจากสังคมภายนอกบางส่วนยังมีการรับรู้ และตีความปอเนาะคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ในบางส่วน รัฐบาลและสื่อมวลชนควรนำเสนอข้อมูลข่าวสารด้านบวกของปอเนาะในฐานะแหล่งผลิตผู้รู้ด้านศาสนาที่มีคุณค่าต่อสังคมให้มากขึ้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้ปอเนาะเข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับปอเนาะเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

- 3.1 การออกแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การออกแบบการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามและข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ จากกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยนี้มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษาปอเนาะที่จดทะเบียน เปิดทำการเรียนการสอนในจังหวัดสตูล จำนวน 9 สถาบัน (ข้อมูลพื้นฐานสถาบันศึกษาปอเนาะ ปีการศึกษา 2562 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล) ประกอบด้วย ผู้ช่วยโต๊ะครู ครูผู้สอน คณะกรรมการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ และผู้ปกครอง จำนวน 600 คน

3.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 213 คน จากนั้นได้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้ผู้ช่วยโตะครู จำนวน 18 คน ครูผู้สอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 45 คน คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 75 คน และผู้ปกครองจำนวน 75 คน ตามตารางดังต่อไปนี้

ตำแหน่ง	กลุ่มประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ผู้ช่วยโตะครู	41	18
ครูผู้สอน	86	45
คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ	111	75
ตัวแทนผู้ปกครอง	362	75
รวม	600	213

3.2.2 กลุ่มเป้าหมาย

เลือกกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive selection) โดยกำหนดให้เป็น โตะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ 9 แห่งๆ ละ 1 คน รวมจำนวน 9 คน ทั้งนี้เนื่องจากโตะครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญสูงสุดในการบริหารและจัดการสถาบัน มีความรู้และสามารถให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะได้เป็นอย่างดีลึกซึ้งและครอบคลุม

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.3.1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัญหา และสภาพที่ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อม
2. ปัจจัยนำเข้า
3. กระบวนการจัดการศึกษา
4. ผลผลิต

โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง สภาพปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ความคาดหวังการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

1. สภาพแวดล้อม
2. ปัจจัยนำเข้า
3. กระบวนการจัดการศึกษา
4. ผลผลิต

โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง ความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ความคาดหวังอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ความคาดหวังอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.3.2 แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open – Ended question) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อธิบายหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยข้อความถามใน

การสัมภาษณ์จะครอบคลุมประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ สภาพปัญหา ความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

3.4 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 แบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและ ความคาดหวังในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลซึ่งใช้รูปแบบคำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีของไลเคอร์ท (Likert) ได้ดำเนินการดังนี้

3.4.1.1 ศึกษาการสร้างข้อคำถามที่ครอบคลุมสภาพปัญหาและ ความคาดหวังในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (มาร์ต คำชะอม และคณะ (2548) ; บัณฑิต สมะออน และคณะ (2549) ; อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2551) ; และนิเลาะ แวอุซิงและคณะ (2551)

3.4.1.2 กำหนดขอบเขตและสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมสภาพปัญหา ความคาดหวังในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษา และด้านผลผลิต

3.4.1.3 ร่างแบบสอบถามแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้คำแนะนำในการแก้ไข ปรับปรุง และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4.1.4 ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยแบบสอบถามด้านสภาพแวดล้อม มีข้อคำถาม 11 ข้อ ด้านปัจจัยนำเข้า มีข้อคำถาม 10 ข้อ ด้านกระบวนการจัดการศึกษา มีข้อคำถาม 14 ข้อ และด้านผลผลิต มีข้อคำถาม 5 ข้อ รวมทั้งฉบับมีข้อคำถามทั้งหมด 40 ข้อ

3.4.1.5 นำแบบสอบถามส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามที่กำหนดนิยาม กำหนดเกณฑ์คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าความตรงตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวี

รัตน์, 2540: 116-117) ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อคำถามแต่ละข้อ มีค่าดัชนีเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือมีค่าตั้งแต่ 0.66 ขึ้นไป ซึ่งแสดงว่า แบบสอบถามมีความเที่ยงตรง

3.4.1.6 นำแบบสอบถามที่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ ครูในสถาบันศึกษาปอเนาะ คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน

3.4.1.7 นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจสอบให้คะแนนและหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (อ้างถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540: 125 – 126) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3.4.1.8 นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพมาจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

3.4.2 แบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา ความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ได้ดำเนินการ ดังนี้

3.4.2.1 ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือการวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

3.4.2.2 กำหนดขอบข่ายและสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษา และด้านผลผลิต

3.4.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความตรงเชิงพินิจ (Face Validity) โดยการพิจารณาถึงความชัดเจนและความความถูกต้องในการใช้สำนวนภาษา รวมถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.4.2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4.2.5 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

3.5.1.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้ช่วยโต๊ะครู ครูผู้สอน คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน

3.5.1.2 นำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ พร้อมแบบสอบถามและติดตามขอคืนจากแต่ละสถาบันศึกษาปอเนาะด้วยตนเอง

3.5.1.3 นำแบบสอบถามที่ได้คืนมา คิดเป็นร้อยละ 100 ไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

3.5.2.1 ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความร่วมมือในการวิจัย โดยแนบกำหนดการนัดหมายที่ไปสัมภาษณ์

3.5.2.2 ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 9 คน ล่วงหน้า 3 วัน ก่อนวันที่นัดสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3.5.2.3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) ด้วยตนเอง จำนวน 9 คน เป็นเวลา 1 – 2 ชั่วโมงต่อคน โดยก่อนการสัมภาษณ์ได้ชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้ถูกจัดเก็บในคอมพิวเตอร์ที่มีการตั้งรหัสลับ มีเพียงผู้วิจัยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงได้ และจะทำการทำลายในภายหลัง

3.6 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องแล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.6.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

3.6.1.2 ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความคาดหวังการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ รายด้าน และโดยภาพรวม โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535 : 100)

4.51 – 5.00 หมายถึง มีสภาพปัญหา หรือความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีสภาพปัญหา หรือความคาดหวังอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีสภาพปัญหา หรือความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีสภาพปัญหา หรือความคาดหวังอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีสภาพปัญหา หรือความคาดหวังอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกันตามประเด็นของขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด นำเสนอผลการวิจัยโดยการเขียนแบบพรรณนาบรรยาย และไม่ใช้ชื่อจริงของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ใช้สมมติแทน

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ มีดังนี้

3.7.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

3.7.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2550: 35)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

$\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของข้อมูล

n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง

3.7.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) (ชูศรี วงศ์รัตน์. 2550 : 59)

$$S. D. = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}{n - 1}}$$

เมื่อ S. D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดสตูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

4.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.2.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม) และระดับการศึกษา (สามัญ) ปรากฏตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ความถี่และร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 213)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	56	26.29
หญิง	157	73.71
รวม	213	100.00

2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	7	3.29
20-30 ปี	30	14.08
31-40 ปี	73	34.27
41-50 ปี	60	28.17
51-60 ปี	43	20.19
61 ปีขึ้นไป	0	0.00
รวม	213	100.00
3. ตำแหน่ง		
ผู้ช่วยโตะะครู	18	8.45
ครูผู้สอน	45	21.13
ผู้ปกครอง	75	35.21
คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ	75	35.21
รวม	213	100.00
4. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง		
1-5 ปี	99	46.48
6-10 ปี	89	41.78
11 ปีขึ้นไป	25	11.74
รวม	213	100.00
5. ระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม)		
ขั้นต้น (อิบติดาอียะห์)	69	32.39
ขั้นกลาง (มุตาวาซีเตาะห์)	48	22.54
ขั้นปลาย (ชานาวียะห์)	73	34.27
อื่นๆ (หลักสูตรกีรออาตี)	23	10.80
รวม	213	100.00
6. ระดับการศึกษา (สามัญ)		
ประถมศึกษา	29	13.61
มัธยมศึกษาตอนต้น	51	23.94
มัธยมศึกษาตอนปลาย	85	39.91
ปริญญาตรี	37	17.37
สูงกว่าปริญญาตรี	7	3.29
อื่นๆ (ปวส.)	4	1.88
รวม	213	100.00

จากตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวนทั้งหมด 213 คน ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียด ได้ดังนี้

จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 73.71 และเป็นเพศชาย จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 26.29 โดยเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ในสัดส่วน 3 : 1

จำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุแตกต่างกัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 34.27 รองลงมามีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 28.17 และมีอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 20.19 โดยในแต่ละช่วงอายุคิดเป็นสัดส่วน 1.5 : 1 : 1 ตามลำดับ

จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปกครองและคณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ มีจำนวน 75 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 35.21 รองลงมาเป็นครูผู้สอน จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 21.13 และเป็นผู้ช่วยโต๊ะครู จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 8.45 โดยในแต่ละตำแหน่งคิดเป็นสัดส่วน 4 : 4 : 3 : 1 ตามลำดับ

จำแนกตามระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 46.48 รองลงมา มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 41.78 และมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง 11 ปีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 11.74 45 โดยในแต่ละระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง คิดเป็นสัดส่วน 4 : 4 : 1 ตามลำดับ

จำแนกตามระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม) ชั้นปลาย (ซานาวิยะห์) จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 34.27 รองลงมามีระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม)ขั้นต้น (อิบตีดาอียะห์) จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 32.39 และมีระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม)ชั้นกลาง (มุตาวาซีเตาะห์) จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 22.54 โดยในแต่ละระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม) คิดเป็นสัดส่วน 1.5 : 1.5 : 1 ตามลำดับ

จำแนกตามระดับการศึกษา (สามัญ) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 39.91 รองลงมามีระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 23.94 และมีระดับการศึกษา (สามัญ) ระดับปริญญาตรี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 17.37 โดยในแต่ละระดับการศึกษา (สามัญ) คิดเป็นสัดส่วน 2 : 1.5 : 1 ตามลำดับ

4.2.1.2 สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงาน
การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ปรากฏรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.2 – 4.6

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัด
สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

สภาพปัญหา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. สภาพแวดล้อม	3.49	1.40	ปานกลาง
2. ปัจจัยนำเข้า	3.80	1.16	มาก
3. กระบวนการจัดการศึกษา	4.04	0.97	มาก
4. ผลผลิต	3.80	0.94	มาก
รวม	3.81	1.17	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงาน
การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D.= 1.17) เมื่อพิจารณา
รายด้านพบว่า ส่วนมากมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ดังนี้ ด้านกระบวนการจัดการศึกษาอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.97) รองลงมาด้านปัจจัยนำเข้าและด้านผลผลิตอยู่ในระดับมากเท่ากัน
($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 1.16) และ ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.94) ตามลำดับ ส่วนด้านสภาพแวดล้อมภายนอก
มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 1.40)

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพปัญหาด้านสภาพแวดล้อม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. จำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดห้องประชุม	3.55	1.35	มาก
2. จำนวนหอพักนักเรียนประจำ	3.50	1.46	มาก
3. สภาพภูมิทัศน์ที่เหมาะสมแก่การจัดการเรียนการสอน	3.46	1.37	ปานกลาง
4. จำนวนห้องน้ำ ห้องสุขา	3.52	1.35	มาก
5. วัสดุอุปกรณ์และระบบสาธารณูปโภค เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบอินเทอร์เน็ต	3.59	1.49	มาก
6. รั้วกั้นรอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ	3.54	1.34	มาก
7. การจัดที่พักรักษาพยาบาลนักเรียนหอพักแยก หญิง ชาย	3.45	1.49	ปานกลาง
8. ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก	3.46	1.37	ปานกลาง
9. ความร่วมมือของชุมชนรอบสถาบันปอเนาะ	3.45	1.39	ปานกลาง
10. ความร่วมมือของผู้ปกครอง	3.41	1.41	ปานกลาง
11. ความเหมาะสมพื้นที่ที่ตั้งสถาบันปอเนาะ	3.40	1.40	ปานกลาง
รวม	3.49	1.40	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D.= 1.40) เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาเป็นรายข้อ พบว่า วัสดุอุปกรณ์และระบบสาธารณูปโภค เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบอินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D.= 1.49) รองลงมาจำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดห้องประชุมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D.= 1.35) และรั้วกั้นรอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D.= 1.34) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านปัจจัยนำเข้า

สภาพปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ทักษะการบริหารงานของโต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ	3.66	1.24	มาก
2. ประสิทธิภาพและความรู้ความสามารถของ โต๊ะครูผู้ช่วยโต๊ะครู	3.66	1.24	มาก
3. จำนวนบุคคลากรครูผู้สอน	4.16	0.98	มาก
4. วุฒิการศึกษาของครูผู้สอน	3.89	0.90	มาก
5. ความร่วมมือของผู้ปกครอง	3.50	1.38	มาก
6. งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ	4.37	0.80	มาก
7. งบประมาณสนับสนุนจากผู้บริจาค เพื่อการกุศล	3.62	1.16	มาก
8. งบประมาณสนับสนุนจากภาคเอกชน มูลนิธิ สหกรณ์	3.62	1.16	มาก
9. นโยบายและโครงการภาครัฐ หรือเอกชน ที่นำเข้ามามีส่วนร่วม	3.69	1.43	มาก
10. เครื่องมือ สื่อสาร ICT อินเทอร์เน็ต ข่าวสาร สื่อการจัดการสอนเรียน	3.88	0.90	มาก
รวม	3.80	1.16	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 1.16) เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากดังนี้ งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D.= 0.80) รองลงมา จำนวนบุคคลากรครูผู้สอนมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.98) และวุฒิการศึกษาของครูผู้สอนมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านกระบวนการจัดการศึกษา

สภาพปัญหาด้านกระบวนการจัดการศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. โต้ะครูมีประสบการณ์และมีภาวะผู้นำ	3.88	0.98	มาก
2. หลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอน	4.26	0.91	มาก
3. ใบประกอบวิชาชีพของโต้ะครูและผู้ช่วยโต้ะครู	4.20	1.09	มาก
4. ใบประกอบวิชาชีพของบุคลากรครู	4.21	0.86	มาก
5. มีการสร้างทีมงานที่ชัดเจน เป็นรูปแบบ (ญามาอะฮ)	3.93	0.93	มาก
6. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันปอเนาะ	3.92	0.95	มาก
7. การประเมินสถาบันปอเนาะเพื่อยกระดับการศึกษา	3.89	0.97	มาก
8. การวางแผนกลยุทธ์สถาบันปอเนาะ	4.18	1.09	มาก
9. การประกันคุณภาพสถาบันปอเนาะ	3.89	0.97	มาก
10. การนิเทศการจัดการศึกษาสถาบันปอเนาะ	3.87	0.99	มาก
11. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.17	1.12	มาก
12. สื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน	4.24	0.93	มาก
13. การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน	4.23	0.84	มาก
14. ระบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	3.93	0.93	มาก
รวม	4.04	0.97	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านกระบวนการจัดการศึกษาโดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.97) เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากดังนี้ หลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอนมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D.= 0.91) รองลงมาสื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D.= 0.93) และ การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$, S.D.= 0.84) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านผลผลิต

สภาพปัญหาด้านผลผลิต	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	3.71	0.97	มาก
2. ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ	3.74	0.93	มาก
3. นักเรียนสามารถศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในและต่างประเทศ	3.89	0.93	มาก
4. นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคม	3.76	0.93	มาก
5. เอกสารวุฒิการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป	3.91	0.91	มาก
รวม	3.80	0.94	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านผลผลิตโดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.96) เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากดังนี้ เอกสารวุฒิการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D.= 0.94) รองลงมามีนักเรียนสามารถศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในและต่างประเทศมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D.= 0.93) และนักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D.= 0.93) ตามลำดับ

4.2.1.3 ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

การวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ปรากฏรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.7 – 4.11

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

ความคาดหวัง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. สภาพแวดล้อม	4.05	0.97	มาก
2. ปัจจัยนำเข้า	4.55	0.65	มากที่สุด
3. กระบวนการจัดการศึกษา	4.04	0.65	มาก
4. ผลผลิต	4.16	0.88	มาก
รวม	4.36	0.71	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D.= 0.71) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้ามีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D.= 0.65) รองลงมาด้านผลผลิตมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, SD= 0.88) ด้านสภาพแวดล้อมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, SD= 0.97) และด้านกระบวนการจัดการศึกษามีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, SD= 0.65) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก

ความคาดหวังด้านสภาพแวดล้อม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. จำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดห้องประชุม	4.45	0.70	มาก
2. จำนวนหอพักนักเรียนประจำ	4.46	0.68	มาก
3. สภาพภูมิทัศน์ที่เหมาะสมแก่การจัดการเรียนการสอน	4.32	0.65	มาก
4. จำนวนห้องน้ำ ห้องสุขา	4.37	0.63	มาก
5. วัสดุอุปกรณ์และระบบสาธารณูปโภค เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โตะ แก้วอี้ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบอินเตอร์เน็ต	4.35	0.66	มาก
6. รั้วกั้นรอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ	4.31	0.70	มาก
7. การจัดที่พักรักษาพยาบาลนักเรียนหอพักแยก หญิง ชาย	4.27	0.75	มาก
8. ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก	4.23	0.76	มาก
9. ความร่วมมือของชุมชนรอบสถาบันปอเนาะ	4.15	0.75	มาก
10. ความร่วมมือของผู้ปกครอง	4.23	0.75	มาก
11. ความเหมาะสมพื้นที่ที่ตั้งสถาบันปอเนาะ	4.13	0.76	มาก
รวม	4.05	0.97	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D.= 0.97) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ดังนี้ จำนวนหอพักนักเรียนประจำ มีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D.= 0.68) รองลงมาจำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดห้องประชุมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D.= 0.70) และจำนวนห้องน้ำ ห้องสุขามีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D.= 0.63) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านปัจจัยนำเข้า

ความคาดหวังด้านปัจจัยนำเข้า	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ทักษะการบริหารงานของโต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะ	4.37	0.69	มาก
2. ประสิทธิภาพและความรู้ความสามารถของ โต๊ะครูผู้ช่วยโต๊ะครู	4.65	0.64	มากที่สุด
3. จำนวนบุคลากรครูผู้สอน	4.55	0.62	มากที่สุด
4. วุฒิการศึกษาของครูผู้สอน	4.64	0.68	มากที่สุด
5. ความร่วมมือของผู้ปกครอง	4.52	0.73	มากที่สุด
6. งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ	4.66	0.52	มากที่สุด
7. งบประมาณสนับสนุนจากผู้บริจาค เพื่อการกุศล	4.53	0.71	มากที่สุด
8. งบประมาณสนับสนุนจากภาคเอกชน มูลนิธิ สหกรณ์	4.55	0.61	มากที่สุด
9. นโยบายและโครงการภาครัฐ หรือเอกชน ที่นำเข้ามามีส่วนร่วม	4.52	0.73	มากที่สุด
10. เครื่องมือ สื่อสาร ICT อินเทอร์เน็ต ข่าวสาร สื่อการจัดการสอนเรียน	4.50	0.62	มากที่สุด
รวม	4.55	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D.= 0.65) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนี้ งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D.= 0.52) รองลงมาประสิทธิภาพและความรู้ความสามารถของ โต๊ะครู ผู้ช่วยโต๊ะครูมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D.= 0.64) และวุฒิการศึกษาของครูผู้สอนมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D.= 0.68) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านกระบวนการจัดการศึกษา

ความคาดหวังด้านกระบวนการจัดการศึกษา	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. โต้ะครูมีประสบการณ์และมีภาวะผู้นำ	4.31	0.60	มาก
2. หลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอน	4.42	0.73	มาก
3. ใบประกอบวิชาชีพของโต้ะครูและผู้ช่วยโต้ะครู	4.40	0.65	มาก
4. ใบประกอบวิชาชีพของบุคลากรครู	4.41	0.73	มาก
5. มีการสร้างทีมงานที่ชัดเจน เป็นรูปแบบ (ญามาอะฮ)	4.23	0.66	มาก
6. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถาบันปอเนาะ	4.24	0.65	มาก
7. การประเมินสถาบันปอเนาะเพื่อยกระดับการศึกษา	4.22	0.67	มาก
8. การวางแผนกลยุทธ์สถาบันปอเนาะ	4.36	0.72	มาก
9. การประกันคุณภาพสถาบันปอเนาะ	4.33	0.71	มาก
10. การนิเทศการจัดการศึกษาสถาบันปอเนาะ	4.32	0.58	มาก
11. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.35	0.68	มาก
12. สื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน	4.44	0.58	มาก
13. การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน	4.43	0.58	มาก
14. ระบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน	4.34	0.55	มาก
รวม	4.04	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านกระบวนการจัดการศึกษาโดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 0.65) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ดังนี้ สื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D.= 0.58) รองลงมาการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D.= 0.58) และหลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอนมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D.= 0.73) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านผลผลิต

ความคาดหวังด้านผลผลิต	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	4.18	0.87	มาก
2. ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ	4.13	0.89	มาก
3. นักเรียนสามารถศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในและต่างประเทศ	4.14	0.90	มาก
4. นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคม	4.15	0.88	มาก
5. เอกสารวุฒิการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป	4.19	0.85	มาก
รวม	4.16	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านผลผลิต โดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.88) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกข้อมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ดังนี้ เอกสารวุฒิการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D.= 0.85) รองลงมาผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D.= 0.87) และนักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D.= 0.88) ตามลำดับ

4.2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการนำเสนอภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละคน จากนั้นได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพปัญหา ความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดสตูล ตามประเด็นที่กำหนด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.2.1 ภูมิหลังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่หนึ่ง

การศึกษา เรียนจบด้านศาสนาอาเล็ม 8 ปี ต่างประเทศ จบด้านสามัญ ปริญญาตรี ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมกับสถาบันศึกษาปอเนาะ 7 ปี มีนักเรียนที่ต้องรับผิดชอบเป็นนักเรียน ประจำ (หญิงล้วน) 86 คน ระยะเวลาที่ดูแลสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นเวลา 7 ปี บริบทสถาบันศึกษาปอเนาะภายในเป็นหอพัก กิน นอนและศึกษา ซึ่งสถาบันศึกษาปอเนาะจะคอยจัดการดูแลทั้งหมด ส่วนบริบทกับชุมชน มีความสัมพันธ์ ได้ระดับหนึ่ง ไม่มากนัก เนื่องจาก นักศึกษาเป็นผู้หญิงล้วนเลยไม่ได้มีกิจกรรมมากมายกับชุมชน ส่วนผู้ประกอบการยังคงมีความสานสัมพันธ์อันดีตามกิจกรรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะกำหนดตามเวลาและสภาพ

2) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สอง

การศึกษา เรียนจบด้านศาสนาอาเล็ม 8 ปีต่างประเทศ จบด้านสามัญ มัธยมปลาย มีนักเรียนที่ต้องรับผิดชอบ เป็นนักเรียน ประจำชาย 160 คน มีนักเรียนหญิงบางส่วน ระยะเวลาทำงานกับสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นเวลา 9 ปี เรื่องการสัมพันธ์ชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจหลักของสถาบันศึกษาปอเนาะ ที่มีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น ละหมาดญามาเซห์ ส่งนักเรียนไปเป็นอิหม่ามตามมัสยิดในเดือนรอมฎอน เป็นต้น ส่วนความเป็นพี่น้องระหว่างผู้ประกอบการ เป็นภารกิจที่สำคัญเนื่องจากการสนับสนุนหลักๆ มาจากผู้ปกครอง

3) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สาม

การศึกษา เรียนจบด้านศาสนา ซานาวี จบด้านสามัญ ปริญญาตรี ประสบการณ์ที่รับผิดชอบต่อสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นเวลา 5 ปี มีนักเรียนที่ต้องจัดการเรียนการสอน 19 คน (ชายล้วน) ลักษณะของสถาบัน ศึกษาปอเนาะ เป็นนักเรียนประจำ ระยะเวลาการรับผิดชอบและดูแลสถาบัน 5 ปี ชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ในทุกๆด้าน สืบเนื่องมาจาก สถาบันเป็นการก่อตั้งด้วยกำลังประชาชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ศูนย์การศึกษาศาสนาอินฮัยดอยู่ได้ ส่วนผู้ประกอบการก็ คือประชาชนในชุมชนเดียวกัน เพราะนักเรียนเป็นนักเรียนในหมู่บ้าน ความสัมพันธ์เลยกลายเป็นหน้าที่ของทุกคน

4) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สี่

ประวัติการศึกษา จบด้านศาสนาปริญญาตรี จบด้านสามัญ ปริญญาโท หน้าที่จะต้องรับผิดชอบดูแลสถาบันศึกษาปอเนาะมาเป็นเวลา 5 ปี มีนักเรียน ทั้งหมด 268 คน มีทั้งเยาวชน ชายหญิง ผู้สูงอายุรวมอยู่ด้วย (ศึกษาผู้ใหญ่) ลักษณะการจัดการเรียนการสอน นักเรียนไป

กลับ เรียนตามวันและเวลาที่ โต้ะครูกำหนดให้มาเรียนในรอบสัปดาห์ ส่วนความสัมพันธ์ชุมชน ถือได้ว่ามีความเข้มแข็งมากเลยทีเดียว เพราะเนื่องจากโต้ะครูเอง เป็นที่ยอมรับในชุมชนมาก่อนแล้ว รุ่นต่อรุ่น

5) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ห้า

การศึกษา จบด้านศาสนาอาเล็ม หลักสูตร 8 ปี จบด้านสามัญ ปริญญาตรี ประสบการณ์ทำงานกับสถาบันศึกษาปอเนาะ มาเป็นเวลา 3 ปี มีนักเรียนที่จะต้องรับผิดชอบดูแล 10 คน (ชายล้วน) ความผูกพันระหว่างชุมชนกับสถาบันศึกษาปอเนาะ มีความรับผิดชอบร่วมกัน เนื่องจากสถาบันศึกษาปอเนาะมาจากมติของกรรมการมัสยิดเพื่อจัดตั้งให้มีศูนย์การเรียนศาสนา ประจำหมู่บ้าน ส่วนผู้ปกครองก็ส่วนหนึ่งเป็นกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะอีกด้วย

6) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่หก

การศึกษา จบด้านศาสนา ปริญญาตรี จบด้านสามัญ ระดับชั้น ชานาวี ประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษากับสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นระยะเวลา 3 ปี มีนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ 10 คน (ชายล้วน) เป็นนักเรียนประจำ สถาบันเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนหนังสือ ศึกษาผู้ใหญ่ในรอบสัปดาห์ (เรียนกิตาบ) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่ทางสถาบันกำหนดขึ้นเป็นอย่างดี

7) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่เจ็ด

การศึกษา ด้านศาสนาจบปริญญาตรี จบด้านศาสนามัธยมปลาย ประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับสถาบันศึกษาปอเนาะระยะเวลา 4 ปี มีจำนวนนักเรียนที่ต้องรับผิดชอบ 18 คน (ชายล้วน) เป็นนักเรียนประจำหอพัก สถาบันได้ให้ความสะดวกกับชุมชนให้บริการประชาชนในด้านวิชาการ สำหรับผู้ปกครองก็ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ มีส่วนร่วมในการจัดงานระดมทุนในรอบปีเพื่อให้สถาบันอยู่รอด

8) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่แปด

การศึกษา จบด้านศาสนา ปริญญาตรี จบด้านสามัญ ปริญญาโท ประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นระยะเวลา 3 ปี นักเรียนที่รับผิดชอบ จำนวน 16 คน เป็นนักเรียนประจำ (ชายล้วน) ชุมชนมีความผูกพันกับสถาบันศึกษาปอเนาะได้เป็นอย่างดี ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในทุกๆกิจกรรมเมื่อโต้ะครูต้องการจัดกิจกรรมต่างๆ

9) ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่เก้า

การศึกษา จบด้านศาสนาปริญญาตรี จบด้านสามัญ ระดับปริญญาโท ประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นเวลา 6 ปี มีนักเรียน ที่ต้องรับผิดชอบ ทั้งหมด 450 คน

บางส่วนเป็นนักเรียนไปกลับ อีกบางส่วนเป็นนักเรียนหอพัก(มีทั้งชาย และหญิง) สถาบันแห่งนี้เป็นที่ยอมรับของชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากโต๊ะครูได้มีความผูกพันด้านวิชาการอย่างต่อเนื่องในการมถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนรวมไปถึงผู้ปกครองที่อยู่รอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ

4.2.2.2 สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

สถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดสตูลมีสภาพปัญหาที่ความแตกต่างจากสถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้เนื่องจากมีบริบทที่ต่างกัน การดำเนินชีวิต และการเป็นอยู่ที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์มุสลิมอย่างเข้มแข็ง จากการประมวลและสังเคราะห์คำให้การสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด สามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้

ประการแรก สถานที่และ อาคารเรียน ไม่ได้มาตรฐานเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน อีกทั้งห้องปฏิบัติงานของบุคลากร มีจำนวนไม่เพียงพอ

ประการที่สอง บุคลากรผู้สอนมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนหนึ่งคนต้องรับผิดชอบนักเรียน 40 – 50 คน เลยทำให้การจัดการเรียนการสอนและการดูแลผู้เรียนไม่ทั่วถึง

ประการที่สาม หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรแกนกลาง สถาบันศึกษาปอเนาะยังคงใช้หลักสูตรของสถานศึกษาที่กำหนดโดยโต๊ะครู ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ประการที่สี่ นักเรียนประจำ มีจำนวนน้อย ส่งผลทำให้ไม่สามารถเก็บค่าเล่าเรียนได้เต็มอัตรา

ประการที่ห้า งบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษาไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทำให้โต๊ะครูต้องจัดหางบประมาณโดยการขอ (รับบริจาค) หรือจัดงานเพื่อการกุศลในรอบปีเพื่อนำเงินมาสำรองจ่ายบุคลากรและอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ประการที่หก บุคลากรขาดความรู้และทักษะในการสร้างและใช้สื่อการสอนสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับการศึกษายุค 4.0 ซึ่งให้ความสำคัญต่อไอซีที และสื่อมัลติมีเดีย

ประการที่เจ็ด หน่วยงานรัฐหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษาปอเนาะไม่ได้มีส่วนช่วยเหลือหรือดูแลอย่างต่อเนื่อง

ประการที่แปด ไม่มีการสร้าง เครือข่ายกับองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐและ/หรือเอกชน ที่จะช่วยให้สถาบันศึกษาปอเนาะสามารถจัดส่งบุคลากรเข้ารับการพัฒนาผ่านโปรแกรมการอบรม หรือกิจกรรมต่าง ๆ

ประการที่เก้า สถาบันศึกษาปอเนาะยังไม่ได้รับการยอมรับและรับรองจากรัฐ เหมือนกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เมื่อนักเรียนจบการศึกษา จึงทำให้ผู้ปกครองส่วนมากไม่มั่นใจ ต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

4.2.2.3 ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ

โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะมีความคาดหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ ต้องการที่จะให้รัฐจัดสรรงบประมาณเหมือนอย่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ทั้งนี้สถาบันศึกษาปอเนาะคาดหวังว่า หากรัฐได้สนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการศึกษาก็จะให้มีการวิจัยเกี่ยวกับหัวข้อที่สำคัญสามารถนำไปใช้ในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่เป็นความคาดหวังหรือความต้องการของสถาบันศึกษาปอเนาะ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง งบประมาณเพื่อการพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักและสำคัญที่สุดที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนั้น สถาบันศึกษาปอเนาะมีความคาดหวังว่า รัฐควรจะสนับสนุนเงินประมาณตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการที่ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่โรงเรียนรัฐและเอกชน

ประเด็นที่สอง บุคลากร โดยคาดหวังว่า สถาบันศึกษาปอเนาะควรมีบุคลากรที่เพียงพอ อีกทั้งควรมีคุณวุฒิและประสบการณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ

ประเด็นที่สาม ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก โดยคาดหวังว่า สถาบันศึกษาปอเนาะควรมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและควรมีการจัดเวทีการเสวนาพูดคุยประเด็นปัญหาต่างๆ ที่โต๊ะครูสามารถสะท้อนความคิดเห็นและเสนอความต้องการเพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนา การศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะอย่างต่อเนื่อง

ประเด็นที่สี่ ผลผลิตทางการศึกษา ทุกสถาบันการศึกษาย่อมมีผลผลิตแต่ละสถาบันที่แตกต่างกัน จึงมีความต้องการที่จะให้หน่วยงานทางการศึกษาของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพให้การรับรองผลผลิตของสถาบันศึกษาปอเนาะ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้เหมือนกับสถาบันอื่น ๆ

4.2.2.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ

การสัมภาษณ์ประเด็นแนวทางการพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะที่เกี่ยวข้องกับด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษา และด้านผลผลิตทางการศึกษา ปรากฏผลดังนี้

1) ด้านสภาพแวดล้อม

สถาบันศึกษาควรจัดที่พักเหมาะแก่การอยู่อาศัยและให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน จัดให้มีอาคารเรียนที่เพียงพอต่อผู้เรียน สร้างระบบสาธารณูปโภคให้มีคุณภาพ จัดห้องน้ำห้องสุขา ให้มีความเพียงพอ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ควรให้สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 8 เป็นเจ้าภาพในการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ เมื่อก่อนเคยมีการบูรณาการ มาแล้วแต่เป็นเรื่องของเอกสาร ไม่ได้ลงมือทำจริงเชิงปฏิบัติการ จึงขอให้มีการบูรณาการ ประกอบด้วย ผู้ที่เกี่ยวข้องและบูรณาการ 3 ด้าน คือ แผนงานและโครงการ การประสานงานและการบริหารจัดการ” (โต๊ะครู อับบาส : สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

นอกจากนี้ สถาบันศึกษาปอเนาะควรจัดให้มี เวทีเพื่อการปรึกษาเสวนาระหว่างสถาบันกับชุมชน องค์กรเอกชน และภาครัฐ อย่างน้อย 3 – 4 ครั้ง ในรอบปี โดยจัดแบ่งเป็นกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ตามความสภาพจริงแล้วโต๊ะครูเองก็มีความบกพร่องต่อการเข้าร่วมเสวนาแต่ละครั้ง และบางครั้งก็ส่งตัวแทนไปบ้าง พอมีการเสนอและตัดสินใจในกลุ่มเสวนาก็จะไม่มีความคิดเห็นในการเสนอเพราะ มติการตัดสินใจอยู่ที่โต๊ะครูเพียงผู้เดียว สาเหตุดังกล่าวอาจเป็นความคลานเคลื่อนข้อมูลที่ได้รับมาถ่ายทอดให้กับผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในสถาบันศึกษาปอเนาะ ฉะนั้นควรอย่างยิ่งในครั้งต่อไปจำเป็นต้องโต๊ะครูเข้าร่วมด้วยตัวเอง หรืออีกทางหนึ่งต้องสรุปงานที่ได้รับมาให้ครบถ้วนตามมติกลุ่มเสวนาร่วม” (โต๊ะครู ชาภิร : สัมภาษณ์ 18 ม.ค. 64)

จำเป็นที่ภาครัฐจะต้องเอาใจใส่ให้เท่าเทียมเสมอภาคกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และโรงเรียนรัฐในทุก ๆ การจัดการบริหารทุกด้าน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การร่วมมือเพื่อพัฒนาการศึกษาในสถาบันปอเนาะ หน่วยงานภาครัฐต้องเข้าใจและเข้าถึงประชาคมในชุมชนและสร้างความเข้าใจกับโต๊ะครูให้เกิดความโปร่งใส ในการเข้ามามีส่วนร่วม ไม่ว่าจะป็นหน่วยงานตำรวจหรือทหารก็ดี ต้องปรับทัศนคติที่ดีต่อประชาชน ไม่ว่าจะในจังหวัดสตูลเอง ก็ตาม” (โต๊ะครู คอเดร : สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 63)

ควรวางแผน เพื่อนำโครงการที่เป็นความต้องการจากสถาบันศึกษาปอเนาะจริง ๆ และตรงวัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนา ยกระดับการเป็นอยู่ของชุมชนที่มีสถาบันปอเนาะ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การส่งเสริมหรือยกระดับสถานะการเป็นอยู่ของมนุษย์ผ่านสถาบันศึกษาปอเนาะเห็นได้แล้วว่าเป็นรูปแบบที่เราสามารถจำต้องสัมผัสได้ถึงแก่นของความเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ จึงขอความอนุเคราะห์หน่วยงาน ทุกหน่วย ไม่ว่าจะรัฐบาลหรือเอกชนก็ตาม ส่งเสริมเพิ่มเติมให้กับสถาบันศึกษาปอเนาะ โดยที่ไม่ให้ซ้ำโครงการ ในแต่ละหน่วยงาน และให้คำนึงถึงความต้องการและความคาดหวังของสถาบันแต่ละแห่งนั้นด้วย ไม่ใช่จะลงจะเขียนโครงการโดยไม่คำนึงถึงปัจจัยหรือทิศทางพัฒนาของสถาบันศึกษาปอเนาะเลย” (โต๊ะครู ไพศาล : สัมภาษณ์ 11 ม.ค. 64)

การสร้างความสัมพันธ์ เชิงรูปธรรม โดยการลงเยี่ยมพื้นที่ของแต่ละหน่วยงาน ภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษาปอเนาะให้รับคุมอย่างต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ลงพื้นที่เยี่ยมสถาบันศึกษาปอเนาะทุกครั้ง ได้สัมผัสการทำงานที่เอาจริง เอาใจของบาบอและทีมบริหารของโต๊ะครูต่อหน้าที่ ให้ได้มาคุณภาพการจัดการบริหารสถานศึกษา และพัฒนาการสอนเรียน เพื่อยกระดับการศึกษา ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผมเห็นควรที่จะให้หน่วยงานภาครัฐ มีการประสานงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับฟังความต้องการของبابอ ทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสิ่งแวดล้อมภายใน เช่นสถานที่ อาคาร ที่พัก ห้องปฏิบัติงานโต๊ะครูและบุคลากร เห็นควรมีการดูแลอย่างต่อเนื่อง อีกประการที่ไม่ควรละเลย เรื่องของนักเรียนที่จะเข้ามาเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ เห็นควรที่จะมีการคัดกรองพฤติกรรม ที่จะส่งผลต่อการอยู่ร่วมกัน

หลาย ๆ คน หรืออาจจะมีการแยกนักเรียนออกจากกัน” (โตะครู ไพศาล : สัมภาษณ์ 11 ม.ค. 64)

สถาบันปอเนาะควรวางแผนการจัดตั้งสถานศึกษาให้รัดกุม ไม่ว่าจะเป็นอาคาร สถานที่ และตำแหน่งจุดบริการต่าง ๆ เช่น กำแพงขอบเขตเนื้อที่ ห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร สำนักงาน และห้องปฏิบัติงาน เป็นต้น เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการบริหารองค์กร และให้เป็นระเบียบ ดูเป็นสัดส่วน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“สถาบันศึกษาปอเนาะถือได้ว่าเป็นสถานที่เพาะปลูกเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ รู้จักนำเอาวิชาการที่ได้รับจากสถาบันนำไปใช้ได้จริง แต่อย่างไรก็ดี สถาบันปอเนาะยังคงขาดสภาพแวดล้อมที่จะอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่มาก ท่ามกลางมีพื้นที่และอาคาร สถานที่ แออัดที่จะรับนักเรียนมาอยู่ที่ ๆ เดียวกัน นับร้อยคน เพราะนักเรียนจะใช้ชีวิตในสถาบันปอเนาะมากกว่าที่บ้าน อันนี้เป็นที่เข้าใจกันมาตลอด ผมจึงเห็นควรเป็นอย่างยิ่งในการช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกที่เข้ามาดูแลการเป็นอยู่ของ บาบอและนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ให้เป็นสัดส่วน เหมาะสมแก่การดำเนินการสอนเรียน” (โตะครู ชัยพาน : สัมภาษณ์ 23 ธ.ค. 63)

การเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปจัดการเรียนการสอน โดยอำนวยความสะดวก กับเจ้าหน้าที่ ด้วยการจัดห้องทำงาน หรือสถานที่ปฏิบัติงานแต่ละองค์กร เช่น มุมนักการอ่าน โดยมีหนังสือไว้สักจุดๆหนึ่งของสถาบันอาจจะเป็นห้องหรือมุมนึงที่เป็นสัดส่วน เพื่อให้องค์กรภาครัฐเข้าไปปฏิบัติงานเพื่อให้บริการประชาชน และเห็นควรเป็นอย่างยิ่งกับโตะครูในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ ด้วยการให้ความสะดวก ในการทำโครงการแต่ละโครงการ ประสารงาน จัดเตรียมความพร้อมตามโครงการ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องหารือประชุมให้ชัดเจนว่าหน่วยงานใดช่วยจุดใด ส่งเสริมด้านใด งบประมาณจำนวนเท่าไร ต้องนำมาพัฒนาส่วนใด จะได้ไม่เกิดการซ้ำซ้อนในการ มีส่วนร่วม กับโตะครู และให้ทำแผนพัฒนาที่ไม่ขัดต่อระบบสถาบันศึกษาปอเนาะ” (โตะครู สมาน: สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

2) ด้านปัจจัยนำเข้า

ไต่เตาะกรรรมการ ที่จะกำหนดทิศทางให้ชัดเจนและสอดคล้องตามนโยบายรัฐกระทรวงศึกษาธิการ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ส่งเสริมให้สถาบันศึกษาปอเนาะจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง แล้วนำสื่อการจัดการเรียนรู้ให้ทันกับสถานการณ์ โลกปัจจุบัน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสร้างเครือข่าย กับภาครัฐ เอกชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ในการยกระดับการบริหารสถาบัน” (ไต่เตาะกรรรมาน: สัมภาษณ์ 30 ธ.ค. 63)

“ไต่เตาะกรรรมและทีมบริหารสถาบันศึกษาปอเนาะยังขาดแบบแผนนโยบายที่มีความชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติต้นสังกัด ผมเห็นสมควรให้ไต่เตาะกรรรมจัดทำนโยบายการบริหารที่เป็นรูปแบบเข้าใจได้ง่าย” (ไต่เตาะกรรรม ไพศาล : สัมภาษณ์ 18 ธ.ค. 63)

ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณ ให้ตรงความต้องการของสถาบันศึกษาปอเนาะ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“จำนวนนักเรียนที่น้อยส่งผลกระทบต่อจัดการบริหารของสถาบันศึกษาปอเนาะ เนื่องจากสถาบันศึกษาปอเนาะ ยังขาดงบประมาณที่ชัดเจนจากหน่วยงานรัฐ ผมเรียกร้องให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ ให้จัดสรรค่าตอบแทน บุคลากรครู และงบประมาณภูมิทัศน์ ให้กับสถาบันศึกษาปอเนาะอย่างเท่าเทียมกัน กับสามชายแดนใต้ ที่ได้รับผลประโยชน์มายาวนาน ปัจจัยนี้ ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมไม่มากนักน้อย เนื่องจากมีความจัดการงบประมาณจากภาครัฐไม่เสมอภาค” (ไต่เตาะกรรรม คอเดร : สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 63)

การร่างนโยบายและการจัดสรรงบประมาณที่จะมาใช้กับสถาบันศึกษาปอเนาะ ให้เท่าเทียมเหมือนกับโรงเรียนเอกชน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“สถาบันศึกษาปอเนาะขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานรัฐ จึงจำเป็นที่รัฐต้อง

“ให้การดูแลให้เสมอภาคในเมื่อเป็นสถานศึกษาเหมือนกัน” (ไต่ถามครู อชวาน : สัมภาษณ์ 12 ม.ค. 63)

“ให้หน่วยงานรัฐจัดบุคลากรครูที่มีความสามารถ มาสมทบกับบุคลากรครูสถาบันศึกษาปอเนาะ ให้เพียงพอกับผู้เรียน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“บุคลากรสถาบันศึกษาปอเนาะเดิมที่ได้มาจากการคัดสรรด้วยตัวเอง ด้วยเหตุนี้ กระผมเล็งเห็นถึงความสำคัญของบุคลากรที่มีคุณภาพ มีประสบการณ์ โดยผ่านการคัดกรองจากหน่วยงานรัฐซึ่งจัดบุคลากรให้เป็นไปตามเงื่อนไขหน่วยงานรัฐ เหมือนกับ เปิดสอบและแสดงความสามารถของบุคลากร เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของไต่ถามครู” (ไต่ถามครู ซอบรี : สัมภาษณ์ 14 ม.ค. 64)

การแจ้งให้ชัดเจนกับงบประมาณที่มีการสนับสนุนผ่านหน่วยงานรัฐ ไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม เพื่อให้สถาบันปอเนาะได้มีแนวทางการพัฒนาอย่างมีทิศทาง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้กับสถาบันศึกษาปอเนาะ ทั้งหมด ใน 5 จังหวัด ชายแดนใต้ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา และจังหวัดสตูล อย่างเร่งด่วน” (ไต่ถามครู คอเดร : สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 63)

ควรส่งเสริมอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องจัดสรรให้สถาบันศึกษาปอเนาะไต่ถามครู ผู้ช่วยไต่ถามครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่อย่างเร่งด่วน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“หากกรณีที่มีนักเรียน ระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย แบ่งออกเป็น 3 ระดับ จำเป็นต้องจัดครูอาสาให้ครบตามระดับการเรียน หรืออาจจะเปิดโอกาสให้ ป.บัณฑิต ที่ไม่จบวิชาชีพรูโดยการรับรองผ่านครุสภา มาเป็นครูทำหน้าที่อีกแรง เพื่อให้เกิดความเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และได้คุณภาพยิ่งขึ้น” (ไต่ถามครู คอเดร : สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 63)

สถาบันศึกษาปอเนาะจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง แล้วนำสื่อการจัดการเรียนรู้ให้ทันกับสถานการณ์ โลกปัจจุบัน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสร้างเครือข่าย กับภาครัฐ เอกชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ในการยกระดับการบริหารสถาบัน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การรับข่าวสาร ผ่านสื่อ ยังไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุค 4.0 เนื่องจากสถาบันศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่ยังไม่เปิดโอกาสที่จะรับข่าวสาร ความเคลื่อนไหวทางสังคม มากนัก ผมเห็นควรที่จะให้ โต๊ะครู ได้เปิดโอกาสและจัดเตรียมให้นักเรียนได้รับ ข่าวสาร ผ่านโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต แต่ต้องได้รับการชี้แนะจากผู้ชำนาญเรื่องสื่อ โดยแต่เดิมได้รับทราบข่าวสารเพียง แค่นั่งสือพิมพ์รายวัน” (โต๊ะครูชาภิร : สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

3) ด้านกระบวนการจัดการศึกษา

ส่งเสริมให้โต๊ะครู และผู้ช่วยโต๊ะครู ได้รับการต่อยอดทางการศึกษา จนจบระดับปริญญา ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ระดับการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะ ให้มีระดับที่สูงขึ้น โต๊ะครูและผู้ช่วยก็เช่นเดียวกันต้องมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เทียบเท่ากับระดับการจัดการบริหารโรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนรัฐ” (โต๊ะครู สมาน : สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

เสนอให้บุคลากรครูทุกท่านควรได้รับการเข้าร่วมการอบรมเชิงวิชาการ และทักษะการสอนต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“บุคลากรสถาบันศึกษาปอเนาะยังขาดทักษะการสอน แผนการสอน และประสบการณ์การนำเสนอเนื้อหาบทเรียน จึงส่งเสริมให้บุคลากรเพิ่มประสบการณ์ ด้วยการเข้าอบรมเชิงปฏิบัติจริง หรือเข้าร่วมทุกครั้งที่มีโครงการฝึกทักษะการจัดการสอนจากหน่วยงานภายนอก” (โต๊ะครู สุเบร : สัมภาษณ์ 30 ธ.ค. 63)

เห็นควรอย่างยิ่งที่ให้หน่วยงานภาครัฐ การเยี่ยมเยือน สถาบันปอเนาะ 2-3 ครั้งต่อปี เพื่อที่จะเห็นปัญหาตามสภาพจริงว่า สถาบันมีปัญหา ความคาดหวัง อะไรอย่างไร ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“สภาพปัญหาที่เป็นจริงแต่ละสถาบันก็แตกต่างกันไปเนื่องจากไม่มีการประกันคุณภาพการศึกษาเหมือนโรงเรียนเอกชนทั่วไป เลยถึงเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องประเมินคุณภาพในระดับสถาบันศึกษาปอเนาะด้วย” (โต๊ะครู ซอบรี : สัมภาษณ์ 14 ม.ค. 64)

เสนอแนะให้มีการประเมินการบริหารสถาบันปอเนาะเช่นเดียวกับประเมินโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การสร้างขวัญกำลังใจให้กับสถานศึกษาเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่ไม่ควรละเลยไม่ว่าจะ ระดับผู้บริหาร บุคลากร ตลอดจนนักเรียนที่มีจุดเด่น ความสามารถที่ควร ผลักดันด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ หรือขวัญกำลังใจให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้น สถาบันศึกษาปอเนาะ ควรเห็นความสำคัญจุดนี้เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้กับผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถาบัน โดยการสร้างเครือข่าย เช่น จัดตั้งชมรมสถาบันปอเนาะ หรือแนวร่วม ในการยกระดับการศึกษา โดยมอบรางวัลในโครงการ บุคลากรดีเด่น โต๊ะครูทรงคุณธรรม เป็นต้น เป็นขวัญกำลังใจให้ โต๊ะครู ผู้ช่วยโต๊ะครู รวมไปถึงบุคลากรครูทุกท่าน ที่มี จุดเด่น ในรอบปี” (โต๊ะครู ชัยदान : สัมภาษณ์ 25 ม.ค. 64)

เสนอแนะให้สถาบันปอเนาะพัฒนาสารสนเทศให้มีความชัดเจน เป็นปัจจุบัน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การพัฒนาระบบสารสนเทศของสถาบันปอเนาะให้มีความชัดเจนและครบถ้วนสมบูรณ์และถูกต้องตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนสถาบัน จำนวนทะเบียนนักเรียน บุคลากรครู และเจ้าหน้าที่สถาบันเห็นควรต้องมีการประชุมปรึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันปอเนาะอย่างไร เก็บด้วยวิธีใด เพื่อให้ข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบันให้มากที่สุด โดยที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล จะต้องรับทราบในทุกๆระดับเช่น สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 8 สำนักงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัด / อำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น กศน. หากมีการจัดระบบการเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ชัดเจน จะทำให้การพัฒนาการศึกษาตรงตามวัตถุประสงค์และตรงตามความต้องการที่จะให้ผลที่ออกมาประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น” (โต๊ะครู ไพศาล : สัมภาษณ์ 11 ม.ค. 64)

ส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับวิชาอาชีพ ทำหลักสูตรร่วมกันหรือใส่วิชาชีพเข้าไปด้วยในหลักสูตร สถาบันปอเนาะ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น ในการศึกษา ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“การศึกษาอาชีพเป็นสิ่งสำคัญหรือหัวใจหลักในการดำเนินชีวิต ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลย เพราะมันคือ อาชีพหรือปัจจัยหลักที่จะนำมาประกอบอาชีพหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ดังนั้นไต่ตะครู ต้องจัดการดำเนินการให้หน่วยงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน กศน. หรือ สำนักงาน ส.ช. ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาชีพมาจัด วิชาชั่วโมงเรียนให้กับนักเรียน ในรอบสัปดาห์หรือให้ครบตามหลักสูตรวิชาชีพ หรืออาจจะเป็นการสำรวจเบื้องต้นก่อนว่า ผู้เรียน ถนัดอาชีพด้านใดบ้าง เช่น ไฟฟ้า ก่อสร้าง เกษตร เป็นต้น ซึ่งดังกล่าว นั้นจะต้องมีหลักสูตร การเรียนการสอน เวลา และผลผลิต คุณภาพ อย่างชัดเจน รวมถึงมีใบประกอบอาชีพรับรอง ผ่านวิทยากร จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค ฯลฯ และมีใบรับรองการจบ ให้ด้วย เพื่อเป็นหลักฐาน การประกอบอาชีพในวันข้างหน้า” (ไต่ตะครู คอเดร : สัมภาษณ์ 20 ม.ค. 63)

เห็นควรภาครัฐต้องพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะด้วยการส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยยุค 4.0 ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“หน่วยงานรัฐต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และรูปแบบการจัดการการศึกษาในปัจจุบัน จึงขอเสนอให้รัฐจัดสรรสื่อการสอนให้เหมือนกับ การสนับสนุนโรงเรียนเอกชนทั่วไป” (ไต่ตะครู ชัยदान : สัมภาษณ์ 25 ม.ค. 64)

ส่งเสริมให้มีการนำสื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนรู้ ICT ห้องทดลอง เห็นควรที่จะดำเนินการให้ความสะดวกกับนักเรียนในจุดๆนี้ เพื่อพัฒนาความสามารถของนักเรียนที่มีอยู่แล้วให้สูงขึ้น ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ผมเล็งเห็นถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาสถาบันปอศึกษาปอเนาะในอนาคต ที่จะเกิดขึ้นถ้าหาก สื่อการสอน ICT หรืออุปกรณ์การสื่อสาร ไม่ได้ถูกนำมาใช้ ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน แน่นอนสถาบันศึกษาปอเนาะ ยังไม่มีการยกระดับการศึกษาแน่นอน จึงจำเป็นกับไต่ตะครูที่จะต้องจัดเตรียมความพร้อม ให้ทัน ยุค 4.0 โดยการจัดการเรียนการสอนผ่าน ไอ ซี ที เช่น โทรศัพท์ แท็บเล็ต เป็นต้น” (ไต่ตะครู ไพศาล : สัมภาษณ์ 11 ม.ค. 64)

4) ด้านผลผลิตทางการศึกษา

การเทียบโอน สถาบันปอเนาะ เมื่อจบการศึกษา เพื่อศึกษาระดับที่สูงขึ้นไป เช่น ป. 6 ม.ปลาย ระดับปริญญาจะในประเทศหรือนอกก็ตามและให้มีการเทียบโอนแก่นักศึกษาที่จบจากต่างประเทศ ไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม เพื่อให้โอกาสทางด้านการศึกษาต่อในระดับที่เห็นควร และออกใบจบการศึกษาเทียบเท่ากับโรงเรียนในระบบ โดยมีการรับรองผ่านหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ให้ไต่ครุทุกสถาบันจัดกระบวนการศึกษาสาระเรียนรู้และจัดทำหลักสูตร ให้ยึดเนื้อหาเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลาง เพื่อเสนอหน่วยงานรัฐให้กำหนดระดับชั้นที่สอดคล้องกับหลักสูตร และให้มีการเทียบโอนที่เป็นไปทิศทางเดียวกัน” (ไต่ครุ อับบาส : สัมภาษณ์ 11 ม.ค. 64)

ให้สถาบันศึกษาปอเนาะเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าภาครัฐหรือเอกชน เข้ามาจัดกิจกรรมโครงการเสริมสร้างทักษะอาชีพให้เกิดความชำนาญ เช่น อาชีพทำขนม ช่างยนต์ ช่างก่อสร้าง เป็นต้น ล้วนแล้วสิ่งเหล่านี้คือ เป้าหมายของการดำเนินชีวิต เพื่อไปประกอบอาชีพในอนาคต ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นไว้ว่า

“ไต่ครุ ต้องจัดการดำเนินการให้ หน่วยงาน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน กศน. หรือ สำนักงาน ส.ช. ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาชีพมาจัด วิชาชั่วโมงเรียนให้กับนักเรียน ในรอบสัปดาห์หรือให้ครบตามหลักสูตรวิชาชีพ หรืออาจจะเป็นการสำรวจเบื้องต้นก่อนว่า ผู้เรียนถนัดอาชีพด้านใดบ้าง เช่น ไฟฟ้า ก่อสร้าง เกษตร เป็นต้น ซึ่งดังกล่าว นั้นจะต้องมีหลักสูตร การเรียนการสอน เวลา และผลผลิต คุณภาพ อย่างชัดเจน รวมถึงมีใบประกอบอาชีพ รับรอง ผ่านวิทยากร จากวิทยาลัย อาชีวศึกษา วิทยาลัยเทคนิค ฯลฯ และมีใบรับรองการจบ ให้ด้วย เพื่อเป็นหลักฐาน การประกอบอาชีพในวันข้างหน้า” (ไต่ครุอับบาส : สัมภาษณ์ 25 ธ.ค. 63)

โดยสรุป แล้วแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล คือหน่วยงานภาครัฐต้องเล็งเห็นความสำคัญต่อสถาบันศึกษาปอเนาะให้มีความเท่าเทียมกัน โดยเบื้องต้น ค้นหาข้อมูลที่ชัดเจน แล้วนำมาวิเคราะห์และวางแผนเพื่อให้ความช่วยเหลือส่วนที่ขาด และต่อเติมสิ่งที่สถาบันคาดหวัง ด้วยการจัดงบประมาณ ตามความเหมาะสมตามขนาดเล็กของสถาบันในจังหวัดสตูลที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย

นอกเหนือจากนี้ที่กล่าวข้างต้น โตะครูเองก็ต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน หรือองค์กรภายนอก เพื่อสร้างเครือข่ายและให้ข้อมูลตามสภาพจริงที่เป็น และสะท้อน ปัญหา บอกเล่าความต้องการและคาดหวังให้ได้รับความเข้าใจที่เป็นจริง และให้เปิดโอกาสให้ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน กศน. ศูนย์ฝึกอาชีพเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อหาแนวทางพัฒนา และยกระดับการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล 2) เพื่อศึกษาความคาดหวังการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้ช่วยโต๊ะครู จำนวน 18 คน ครูผู้สอนในสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 45 คน คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 75 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 75 คน รวมจำนวนทั้งหมด 213 คน และ 2) กลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์เป็นผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open - ended question) เก็บข้อมูลโดยลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง ครบจำนวนแบบสอบถาม 213 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และประสานงานนัดวัน เวลา เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคำนวณผล โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาหาค่าร้อยละ และข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เกี่ยวกับสภาพปัญหาและความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ข้อมูลเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวบรวมและรายด้านนำเสนอในรูปตารางและบรรยายประกอบ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ประมวลผลความคิดเห็นที่ได้สรุปเป็นผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนา การศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลเป็น 3 ตอน คือ ผลการ วิเคราะห์ข้อมูลระดับสภาพสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงาน การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล และผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงาน การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงาน การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลมี 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ จัดการศึกษาและด้านผลผลิต พบว่า สภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงาน การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ส่วนมากมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับระดับสภาพปัญหาจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้าน กระบวนการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนด้านสภาพแวดล้อม มีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา เป็นรายด้านผลปรากฏ ดังนี้

1.1 ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ระดับสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับสภาพปัญหาสูงสุด 3 อันดับ แรก คือ วัสดุอุปกรณ์และระบบสาธารณูปโภค เช่น โทรศัพท์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้ ระบบ ไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบอินเตอร์เน็ต รองลงมาจำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดห้องประชุม และรั้วกั้นรอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ระดับสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับสภาพปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ รองลงมาจำนวนบุคลากรครูผู้สอน และวุฒิการศึกษาของครูผู้สอน

1.3 ด้านกระบวนการจัดการศึกษา พบว่า ระดับสภาพปัญหาของสถาบันศึกษา ปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านกระบวนการจัดการศึกษา โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับสภาพปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ หลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอน รองลงมาคือ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน และการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน

1.4 ด้านผลผลิต พบว่า ระดับสภาพปัญหาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านผลผลิต โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับสภาพปัญหาสูงสุด 3 อันดับแรก คือ เอกสารคู่มือการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป รองลงมา นักเรียนสามารถศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในและต่างประเทศ และนักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคม

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลมี 4 ด้าน ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษาและด้านผลผลิต พบว่า ความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล โดยรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนมากมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับระดับความคาดหวังจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านผลผลิต ด้านสภาพแวดล้อม และด้านกระบวนการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลปรากฏ ดังนี้

2.1 ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับความคาดหวังสูงสุด 3 อันดับแรก คือ จำนวนหอพักนักเรียนประจำ รองลงมาจำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษ ต่าง ๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดห้องประชุม และจำนวนห้องน้ำ ห้องสุขา

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับความคาดหวังสูงสุด 3 อันดับแรก คือ งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ รองลงมาประสบการณ์และความรู้ความสามารถของ โต๊ะครู ผู้ช่วยโต๊ะครู และวุฒิการศึกษาของครูผู้สอน

2.3 ด้านกระบวนการจัดการศึกษา พบว่า ระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านกระบวนการจัดการศึกษา โดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับความคาดหวังสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน รองลงมาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอน และหลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอน

2.4 ด้านผลผลิต พบว่า ระดับความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูลด้านผลผลิต โดยภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นต่อระดับความคาดหวังสูงสุด 3 อันดับแรก คือ เอกสาร วุฒิการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป รองลงมาผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ และนักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคม

จากการสัมภาษณ์โต๊ะครูสถาบันศึกษาปอเนาะมีความคาดหวังที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมจากสภาพเดิมที่เป็นอยู่ ต้องการที่จะให้ภาครัฐจัดสรรงบประมาณเหมือนอย่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ทั้งนี้สถาบันศึกษาปอเนาะคาดหวังว่า หากภาครัฐได้สนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการศึกษาก็จะให้ปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญสามารถนำไปใช้ในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพ บุคลากรของสถาบันศึกษาปอเนาะควรมีบุคลากรที่เพียงพอ อีกทั้งควรมีคุณวุฒิและประสบการณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก สถาบันศึกษาปอเนาะควรมีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและควรมีการจัดเวทีการเสวนาพูดคุยประเด็นปัญหาต่างๆ ที่โต๊ะครูสามารถสะท้อนความคิดเห็นและเสนอความต้องการเพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะอย่างต่อเนื่อง และต้องการที่จะให้หน่วยงานทางการศึกษาของรัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอาชีพให้การรับรอง

ผลผลิตของสถาบันศึกษาปอเนาะ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้เหมือนกับสถาบันอื่นๆ

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล พบว่า มีแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ ดังนี้

3.1 ด้านสภาพแวดล้อม แนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านสภาพแวดล้อม คือ จัดที่พักเหมาะแก่การอยู่อาศัยและให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน จัดอาคารเรียนที่เพียงพอต่อผู้เรียน สร้างระบบสาธารณูปโภคให้มีคุณภาพ จัดห้องน้ำ ห้องสุขา ให้มีความเพียงพอ จำเป็นต้องเปิดเวทีเพื่อการปรึกษาหารือระหว่างสถาบันกับชุมชน องค์กรเอกชน และภาครัฐ อย่างน้อย 3 - 4 ครั้ง ทั้งกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่ จำเป็นที่ภาครัฐจะต้องเอาใจใส่ให้เท่าเทียมเสมอภาคกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาและโรงเรียนรัฐในทุกๆ การจัดการบริหารทุกด้าน ควรวางแผน เพื่อนำโครงการที่เป็นความต้องการจากสถาบันศึกษาปอเนาะจริง ๆ และตรงวัตถุประสงค์กลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนา ยกกระตือรือร้นการเป็นอยู่ของชุมชนที่มีสถาบันปอเนาะ มีการสร้างความสัมพันธ์ เชิงรูปธรรม โดยการลงเยี่ยมพื้นที่ของแต่ละหน่วยงานภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษาปอเนาะให้รัดกุมอย่างต่อเนื่อง สถาบันปอเนาะควรวางแผนการจัดตั้งสถานศึกษาให้รัดกุม ไม่ว่าจะเป็นอาคาร สถานที่ และตำแหน่งจุดบริการต่าง ๆ เช่น กำแพงขอบเขตเนื้อที่ ห้องเรียน ห้องน้ำ โรงอาหาร สำนักงาน และห้องปฏิบัติงาน เป็นต้น เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการบริหารองค์กร และให้เป็นระเบียบ ดูเป็นสัดส่วน และการเปิดโอกาสให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปจัดการเรียนการสอน โดยอำนวยความสะดวก กับเจ้าหน้าที่ ด้วยการจัดห้องทำงาน หรือสถานที่ปฏิบัติงานแต่ละองค์กร เช่น มุขรักการอ่านโดยมีหนังสือไว้สักจุดๆ หนึ่งของสถาบันอาจจะเป็นห้องหรือมุมหนึ่งที่เป็นสัดส่วน เพื่อให้องค์กรภาครัฐเข้าไปปฏิบัติงานเพื่อให้บริการประชาชน และเห็นควรเป็นอย่างยิ่งกับโต๊ะครูในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ ด้วยการให้ความสะดวก ในการทำโครงการแต่ละโครงการ ประสานงาน จัดเตรียม ความพร้อมตามโครงการ

3.2 ด้านปัจจัยนำเข้า แนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านปัจจัยนำเข้า คือ โต๊ะครู และกรรมการควรกำหนดทิศทาง

ให้ชัดเจนและสอดคล้องตามนโยบายรัฐ กระทรวงศึกษาธิการ ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณ ให้ตรงความต้องการของสถาบันศึกษาปอเนาะ การร่างนโยบายและการจัดสรรงบประมาณที่จะมาใช้กับสถาบันศึกษาปอเนาะ ให้เท่าเทียมเหมือนที่ใช้กับโรงเรียนเอกชน ให้หน่วยงานรัฐจัดบุคลากรครูที่มีความสามารถ มาสมทบกับบุคลากรครูสถาบันศึกษาปอเนาะ ให้เพียงพอกับผู้เรียน การแจ้งให้ชัดเจนกับงบประมาณที่มีการสนับสนุนผ่านหน่วยงานรัฐ ไม่ว่าจะมากหรือน้อย ก็ตามเพื่อให้สถาบันปอเนาะได้มีแนวทางการพัฒนาอย่างมีทิศทางควรส่งเสริมอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องจัดสรรให้สถาบันศึกษาปอเนาะโต๊ะครู ผู้ช่วยโต๊ะ ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ อย่างเร่งด่วน สถาบันศึกษาปอเนาะจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง แล้วนำสื่อการจัดการเรียนรู้ให้ทันกับสถานการณ์โลกปัจจุบัน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสร้างเครือข่ายกับภาครัฐ เอกชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในการยกระดับการบริหารสถาบัน

3.3 ด้านกระบวนการจัดการศึกษา แนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านกระบวนการจัดการศึกษา คือ ส่งเสริมให้โต๊ะครู และผู้ช่วยโต๊ะครู ได้รับการต่อยอดทางการศึกษาจนจบระดับปริญญาตรี เสนอให้บุคลากรครูทุกท่านควรได้รับการเข้าร่วมการอบรมเชิงวิชาการและทักษะการสอนต่อเนื่อง เห็นควรอย่างยิ่งที่ให้หน่วยงานภาครัฐ การเยี่ยมเยือนสถาบันปอเนาะ 2-3 ครั้งต่อปี เพื่อที่จะเห็นปัญหาตามสภาพจริงว่าสถาบันมีปัญหา ความคาดหวังอะไรอย่างไร เสนอแนะให้มีการประเมินการบริหารสถาบันปอเนาะ เช่นเดียวกับประเมินโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา เสนอแนะให้สถาบันปอเนาะพัฒนาสารสนเทศให้มีความชัดเจน เป็นปัจจุบัน ส่งเสริมให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับวิชาอาชีพ ทำหลักสูตรร่วมกันหรือใส่วิชาชีพเข้าไปด้วยในหลักสูตรสถาบันปอเนาะ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ เห็นควรภาครัฐต้องพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะด้วยการส่งเสริมสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ยุค 4.0 ส่งเสริมให้มีการนำสื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนรู้ เช่นห้องเรียนรู้ ICT ห้องทดลอง เป็นต้น

3.4 ด้านผลผลิต แนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ด้านผลผลิต คือ เทียบโอนความรู้สายสามัญให้กับผู้เรียนที่สำเร็จวิชาศาสนาจากสถาบันศึกษาปอเนาะ เพื่อการศึกษาต่อสายสามัญในระดับที่สูงขึ้น การเทียบโอนสถาบันปอเนาะ เมื่อจบการศึกษาเพื่อศึกษาระดับที่สูงขึ้นไป เช่น ป.6 ม.ปลาย ระดับปริญญาตรี ทั้งในประเทศและต่างประเทศก็ตามและให้มีการเทียบโอนแก่นักศึกษาที่จบ จากต่างประเทศ ไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม เพื่อให้โอกาสทางด้านการศึกษาต่อในระดับที่เห็นควรและออกใบจบการศึกษา เทียบเท่ากับโรงเรียนในระบบ โดยมีการรับรองผ่านหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องทางด้านการศึกษา และให้

สถาบันศึกษาปอเนาะเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือเอกชน เข้ามาจัดกิจกรรม โครงการเสริมสร้างทักษะอาชีพให้เกิดความชำนาญ เช่น อาชีพทำขนม ช่างยนต์ ช่างก่อสร้าง เป็นต้น ล้วนแล้วสิ่งเหล่านี้คือ เป้าหมายของการดำเนินชีวิต เพื่อไปประกอบอาชีพในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล พบว่า

โดยภาพรวมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านกระบวนการจัดการศึกษา รองลงมาด้านปัจจัยนำเข้า ด้านผลผลิต และด้านสภาพแวดล้อม โดยสภาพปัญหาที่มากที่สุด คือด้านกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ งานวิจัยของ รุ่ง แก้วแดง และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ของสถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า สภาพปัญหาของสถาบัน ศึกษาปอเนาะของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญคือ ปัญหาด้านการเรียนศาสนา ขาดมาตรฐานการ เรียนรู้ ไม่มีหลักสูตรและการประเมินผลที่แน่นอน การเรียนการสอนใช้วิธีอ่านหนังสือและท่องจำ ขาดการปฏิบัติ บรรยายโดยผู้สอนคนเดียวต่อผู้เรียนกลุ่มใหญ่ การประเมินผลใช้การถาม-ตอบ ขาด สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และมีความไม่แน่นอนเรื่องระยะเวลาที่ใช้เรียน ผู้เรียน บางคนต้องใช้เวลาเรียนนานถึง 10-15 ปี และใช้เวลาเรียนทั้งวันรวมประมาณ 16-18 ชั่วโมง แม้จะมี ช่วงเวลาพักผ่อนบ้าง แต่การเรียนนานก็อาจทำให้ผู้เรียนอ่อนล้าและขาดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ

เหตุที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะว่าสถาบันศึกษาปอเนาะไม่ได้นำหลักสูตรแกนกลางจาก กระทรวงศึกษาธิการมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ แต่ได้กำหนดหลักสูตรของ สถาบันศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโต๊ะครูเป็นหลัก ซึ่งโต๊ะครูส่วนใหญ่มีความรู้ทางด้านศาสนา อิสลามเพียงด้านเดียว ทำให้การจัดการบริหารการศึกษาเชิงระบบไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เท่าที่ควร

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษาความคาดหวังการจัดการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล พบว่า โดยภาพรวมมีความ คาดหวังอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า รองลงมาด้าน ผลผลิต ด้านสภาพแวดล้อมและด้านกระบวนการจัดการศึกษา โดยความคาดหวังด้านปัจจัยนำเข้ามี

ความคาดหวังมากที่สุด มีความคาดหวังให้หน่วยงานภาครัฐ จัดงบประมาณ และความคาดหวังในด้านผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของบัณฑิต สะมะฮูน และคณะ (2549) ที่ได้ศึกษาเรื่องพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาปอเนาะ จากการศึกษาพบว่า และควรส่งเสริมทางด้านกายภาพหรือด้านสาธารณูปโภคให้แก่สถาบันศึกษาปอเนาะ และความต้องการในด้านผลผลิตประเดิมผู้เรียนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและนำไปประกอบอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของมารุต คำชะอม และคณะ (2548) เรื่องการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส พบว่า ความต้องการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม พบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้ง 3 จังหวัดมีความต้องการการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสูงมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่องวิเคราะห์ความต้องการเพื่อพัฒนารอบหลักสูตรตติยาและสถาบันศึกษาปอเนาะ พบว่า การสอนวิชาชีพในปอเนาะแบบดั้งเดิมให้เป็นลักษณะของทักษะชีวิต วิชาชีพและวิชาสามัญบางวิชาในปอเนาะที่พร้อมจะพัฒนาเป็นปอเนาะสมัยใหม่ ให้มีการเรียนการสอนได้

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล พบว่า มีแนวทางการพัฒนาใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการจัดการศึกษาและด้านผลผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิเลาะ แวอุซังและคณะ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

ด้านปัจจัยนำเข้า ควรให้มีค่าตอบแทนในรูปเงินเดือนประจำแก่โต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครู จัดให้มีสวัสดิการต่าง ๆ ให้แก่โต๊ะครูและผู้ช่วยโต๊ะครู และควรสนับสนุนเงินอุดหนุนผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในสถาบันศึกษาปอเนาะเป็นรายหัวในอัตราที่เหมาะสมตามสภาพที่เป็นจริง

ด้านกระบวนการจัดการศึกษา ควรกำหนดเป้าหมายให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาด้านการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการเรียนการสอน ควรจัดเผยแพร่ผลงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินโดยสถาบันศึกษาปอเนาะเพื่อให้สังคมได้เรียนรู้และเข้าใจ จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการเป็นผู้นำองค์กรและการคิดสร้างสรรค์ จัดทำกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน ควรจัดระบบโครงสร้างการบริหาร ขอบข่าย และภาระงานให้มีความชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริง ในส่วนของจุดมุ่งหมาย การวางแผน การจัดทรัพยากร การจัดองค์การ การดำเนินงาน และการประเมินผลนั้น ควรกำหนดให้มีแนวทางการดำเนินงานที่มีความชัดเจนง่ายต่อ

การปฏิบัติ โดยอาจกำหนดเป็นตัวชี้วัดเพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานในแต่ละด้านและ

ด้านผลผลิตทางการศึกษา ควรกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านความรู้สำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับ จัดให้มีการสอบเทียบระดับความรู้อิสลามศึกษา จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพแก่ผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

เหตุที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะว่าจากเดิมสถาบันศึกษาปอเนาะจัดการเรียนการสอนโดยจิตอาสาไม่ได้มุ่งเน้นในการเรื่องค่าตอบแทนหรือสวัสดิการต่าง ๆ แต่ปัจจุบันการดำเนินชีวิตได้เปลี่ยนไป ทำให้การทำงานจิตอาสาน้อยลง ดังนั้นควรให้มีค่าตอบแทนหรือเงินสนับสนุนแก่บุคลากรในสถาบันศึกษาปอเนาะเพื่อที่จะมารองรับการดำเนินชีวิตและให้มีการทำงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้มากที่สุด ในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะมีการจัดการเรียนการสอนที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม หลักการศาสนาอิสลามในด้านต่าง ๆ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นระบบหลักสูตรไม่ชัดเจน บุคลากรขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีตลอดจนโต๊ะครูไม่ได้มีความรู้ในเรื่องการบริหารงานการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะ สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากการวิจัย พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมมีสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและมีความคาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ วัสดุอุปกรณ์และระบบสาธารณูปโภค เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ โต๊ะ เก้าอี้ ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำประปา ระบบอินเทอร์เน็ต จำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษต่างๆ เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดห้องประชุม รั้วกั้นรอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวนหอพักนักเรียนประจำ และจำนวนห้องน้ำ ห้องสุขา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการลงพื้นที่เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมของสถาบันศึกษาปอเนาะ จัดสรรวัสดุอุปกรณ์และระบบสาธารณูปโภค จำนวนอาคารเรียนและห้องพิเศษต่างๆ จำนวนหอพักนักเรียนประจำ และจำนวนห้องน้ำ ห้องสุขา

1.2 จากการวิจัย พบว่า ด้านปัจจัยนำเข้ามีสภาพปัญหาอยู่ในระดับมากและมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด คือ งบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ จำนวนบุคลากรครูผู้สอน วุฒิ

การศึกษาของครูผู้สอน และประสบการณ์และความรู้ความสามารถของ โต้ะครู ผู้ช่วยโต้ะครู ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนบุคลากรครูผู้สอน มีการพัฒนาภูมิ การศึกษาของครูผู้สอนและโครงการหรือกิจกรรมที่พัฒนาประสบการณ์และความรู้ความสามารถของ โต้ะครู ผู้ช่วยโต้ะครูอย่างเป็นรูปธรรม

1.3 จากการวิจัย พบว่า ด้านกระบวนการจัดการศึกษามีสภาพปัญหาและมีความ คาดหวังอยู่ในระดับมาก คือ หลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอน สื่อ อุปกรณ์ใน การจัดการเรียนการสอน และการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการเรียนการ สอน ดังนั้น สถาบันศึกษาปอเนาะควรมีการประเมินและพัฒนาหลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษา ปอเนาะที่เปิดสอน จัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ ประสานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งครูเข้าร่วมการอบรมเชิงวิชาการและทักษะการสอน

1.4 จากการวิจัย พบว่า ด้านผลผลิต มีสภาพปัญหาและมีความคาดหวังอยู่ในระดับ มาก คือ เอกสารคู่มือการศึกษาสำหรับนักเรียนที่จบการศึกษาแต่ละระดับชั้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ต่อไป นักเรียนสามารถศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในและต่างประเทศ นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดี ของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคม และผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรจัดให้มีการสอบเทียบโอนความรู้ ทั้งด้านศาสนาและด้านสามัญให้กับนักเรียนที่จบการศึกษาจากสถาบันศึกษาปอเนาะ และสถาบัน ศึกษาปอเนาะควรมีการประสานงานและขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทักษะอาชีพให้ เข้ามาจัดกิจกรรมหรือโครงการทักษะอาชีพให้กับนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการ จัด การศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล มีประเด็นข้อเสนอแนะในการ ทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 การวิจัยครั้งนี้ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะเป็น รายด้าน ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นรายด้านตามแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการฝึกทักษะอาชีพในสถาบันศึกษาปอเนาะ และ ติดตามผลนักเรียนที่จบการศึกษาจากสถาบันศึกษาปอเนาะ

บรรณานุกรม

- กมล รอดคล้าย. (2536). *การวิเคราะห์ระบบการจัดการประถมศึกษาของหน่วยงานรัฐบาล และเอกชนในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547*. เอกสารอัดสำเนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *ประมวลการจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะ จังหวัดชายแดนภาคใต้*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *การพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้*. ปัตตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพปัตตานี.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. (2551)*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *หลักสูตรแกนกลางของสถาบันศึกษาปอเนาะพุทธศักราช 2561/ อภิเษกศักราช 1439*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : ไทยเนรมิตกิจอินเตอร์ โพรเกรสซิฟ.
- ธานี นทร์ ศิลป์จารุ. (2549). *การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ:วี.อินเตอร์ พริน.
- ไพศาล พรหมยงค์. (2547). *โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องแนวทางการพัฒนาปอเนาะเชิงอนุรักษ์*. ม.ป.ท. อัดสำเนา.
- มูหามัดรุษานี บากา. (2548). *ปอเนาะแหล่งเรียนรู้อิสลามชายแดนใต้*. ยะลา : สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการ 12. เอกสารอัดสำเนา.
- ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547. ม.ป.ป. (เอกสารโรเนียว).
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2545). *การบริหาร: หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษา และบทวิเคราะห์องค์การทางการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พิทยวิสุทธ์.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2547). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยสถาบันศึกษาปอเนาะ พ.ศ. 2547*. เอกสารอัดสำเนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2549). *การพัฒนาการศึกษาจังหวัดชายแดนใต้*. ปัตตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพปัตตานี.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551*. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมเชาว์ กาญจนจรัส. (2557). *การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน กศน. ในสถาบันศึกษาปอเนาะ จังหวัดปัตตานี*. นครปฐม : สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- สาโรจน์ จรจิตต์. (2550). *การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษาในสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. ยะลา : เอกสารอัดสำเนา.
- สำนักงานจังหวัดสตูล. (2561). *แผนพัฒนาจังหวัดสตูล 4 ปี (พ.ศ. 2561 - 2564) ฉบับทบทวน*. สตูล: สำนักงานจังหวัดสตูล.
- สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 12 . (2547). *แนวทางการพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะจังหวัดชายแดนภาคใต้*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การศึกษาแนวทางเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถาบันศึกษาปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- เสนาะ ตีเยาว. (2543). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อำนาจ ธีระวนิช. (2547). *การจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : ซี.วี.แอล. การพิมพ์.
- อุทัย ดุลยเกษม, เลิศชาย ศิริชัย, บรรณาธิการ. (2548). *ความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง กรณีวิกฤติการณ์*. กรุงเทพ : สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ระบบออนไลน์

มัสลิน มาหะมะ.(ม.ป.ป.).*อิสลามกับระบบการศึกษา*. (ระบบออนไลน์).เข้าถึงได้จาก <https://www.islammore.com> (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2564)

ภาษาต่างประเทศ

- Kast, Fremost, E. and Resenzweig. (1985). *Organizational and Management: A system and Contingency Approach*. 4 th. Ed. New York: McGraw Hill Book Company.
- Hoy, W.K., Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*, 6th ed., McGraw-Hill, New York, NY,
- Hoy, W.K., Miskel, C.G. (2013). *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*, 6th ed., New York: McGraw Hill Book Company.

วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

- กาญจนา บุญยัง. (2549). *ปอเนาะ รากเง้าของปัญหาเยาวชน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้* ในศรัทธิต์ สกฤตรัตน์ วารสารอินโดจีน ฉบับวิกฤตการณ์ไฟใต้ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม 2549 - ธันวาคม 2549 .หน้า 307-345
- จำนงค์ แสงอำไพ. (2542). *ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) เขตการศึกษาที่ 2 และเขตการศึกษาที่ 3*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ, วิชาเอกการบริหารการศึกษา.
- ซอฝิเ้ายะ หัวงหลี. (2555). *การดำเนินงานวางแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณัฐฐินี ปิยะศิริพันธ์. (2548). *สภาพและบทบาทของปอเนาะในสังคมไทย: กรณีศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- นันทกาญจน์ เบ็ญเต็มอะหลี. (2542). *ปัจจัยที่มีผลต่อการคงสภาพระบบเก่าของโรงเรียนปอเนาะในเจตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิเลาะ แวอูเซ็ง และคณะ. (2551). *สภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- บัณฑิตย์ สมะอะฮุน และคณะ. (2549). *พหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาการศึกษาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษาปอเนาะ*. ศูนย์มุสลิมศึกษา, สถาบันเอเชีย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มารุต คำชะอม และคณะ. (2548). การติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตปัตตานี.
- วินิจ สังข์รัตน์. (2544). อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (ปอเนาะ) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุเทพ สุนทรเกษม. (2547). ปอเนาะ มรดกสถาบันการศึกษากับการบูรณาการทางศาสนาและสังคมของชาวมาเลย์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. บทความในนิตยสารศิลปวัฒนธรรม ลำดับที่ 298 ปีที่ 25 ฉบับที่ 10 สิงหาคม 2547, หน้า 96 – 107.
- อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. (2548). ปอเนาะกับการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในความรู้กับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง กรณีวิกฤติการณ์ชายแดนภาคใต้. วิทยาลัยอิสลามศึกษา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตปัตตานี.
- อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต และคณะ. (2551). รายงานการวิจัย เรื่อง วิเคราะห์ความต้องการเพื่อพัฒนากรอบหลักสูตรตาดีกาและสถาบันศึกษาปอเนาะ. วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, วิทยาเขตปัตตานี.
- อับบัส ยีรัน. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการคงสภาพระบบดั้งเดิมของสถาบันศึกษาปอเนาะ ในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. ดร.มุชั๊กกิต ทิมพินิจ

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนดีนูลอิสลาม

สถานที่ทำงาน โรงเรียนดีนูลอิสลาม 51 ม.2 ต.จะโหลง อ.จะนะ จ.สงขลา 90130

2. ดร.อิสมาอีล ราโอบ

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

สถานที่ทำงาน มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ตำบลเขาตวม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

3. นางสาวมะลิ นาคสง่า

ตำแหน่ง ครู คศ.3

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านทุ่งดินลู่ม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

4. นางอำมิมะ เต็นหมาน

ตำแหน่ง ครู คศ.4

สถานที่ทำงาน โรงเรียนเทศบาล 4 ตำบลพิมาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล 91110

5. นางสาวมารีแย เจ๊ะยะห์ปา

ตำแหน่ง ครู คศ.3

สถานที่ทำงาน โรงเรียนบ้านกระโต หมู่ที่1 ตำบลกระโต อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2

ภาคผนวก ข
แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของประเด็นแบบสอบถาม
เรื่อง “สภาพปัญหา คาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการจัดศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ
สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล”

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาความสอดคล้องของประเด็นข้อคำถามเพื่อใช้ในแบบสอบถามความพึงพอใจ
ต่อสภาพปัญหา ความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาการจัดการจัดศึกษา สถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัด
สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล แต่ละข้อมีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ เมื่อพิจารณาแล้ว
ให้ใส่เครื่องหมาย

ลงในของความคิดเห็น โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- +1 หมายถึง เห็นด้วย
0 หมายถึง ไม่แน่ใจ
-1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย

ข้อที่	ประเด็นแบบสอบถาม	ระดับความสอดคล้อง			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1. ด้านสภาพแวดล้อม					
1.	ความเพียงพอของอาคารเรียน	✓			
2.	ความเพียงพอของอาคารที่พัก	✓			
3.	สภาพอาคารที่เหมาะสมแก่การจัดการเรียนการสอน	✓			
4.	ความเพียงพอของห้องน้ำ ห้องส้วม		✓		ถูกสุขลักษณะ
5.	ความเพียงพอของระบบสาธารณูปโภค		✓		ถูกหลักอนามัย
6.	มีรั้วกั้นรอบบริเวณสถาบันศึกษาปอเนาะ	✓			ความปลอดภัย
2. ด้านปัจจัยนำเข้า					
7.	การบริหารงานของสถาบันศึกษาปอเนาะ	✓			
8.	ความรู้ความสามารถของ โต๊ะครู ผู้ช่วยโต๊ะครู ครูผู้สอน		✓		ครูผู้สอน
9.	ความเพียงพอของครูผู้สอน		✓		สัดส่วนครู/ความเหมาะสม
10.	ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน		✓		บุคลิกของครูสอน
11.	ความร่วมมือของอุปกรณ์	✓			

ข้อที่	ประเด็นแบบสอบถาม	ระดับความสอดคล้อง			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
12.	การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ	✓			
13.	การได้รับงบประมาณสนับสนุนจากผู้บริหาร	✓			
3. ดานกระบวนการจัดการศึกษา					
14.	หลักสูตร/โปรแกรมที่สถาบันศึกษาปอเนาะที่เปิดสอน	✓			
15.	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	✓			
16.	ความเพียงพอของสื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน	✓			
17.	การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการเรียนการสอน		✓		การบูรณาการ ความรู้
18.	ระบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน		✓		รูปแบบ
4. ดานผลผลิต					
19.	ผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	✓			
20.	ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ	✓			
21.	ผลผลิตที่ส่งผลต่อทางสังคม	✓			
22.	ผลผลิตที่ส่งผลต่อทางสังคม	✓			

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ยว 68205/1948

คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

24 พฤศจิกายน 2563

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร. มุจกัต หิมพินิจ

ด้วย นายสุรียา หะยีเหย็บ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "สภาพ ปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันปอเนาะในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. นิเลาะ แวอุเซ็ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะวิทยาการอิสลาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมนี้ได้แนบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยมาด้วยแล้ว จำนวน 2 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุหัมมัดรอห์ลี แวะหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

สำนักงานเลขานุการ

โทร 084-9645224

โทรสาร 0-7334-8726

ที่ อว 68205/ 1949

คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

24 พฤศจิกายน 2563

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสาวมะลิ นาคสง่า

ด้วย นายสุรียา หะยีเหย็บ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันปอเนาะในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. นิเลาะ แวอุเซ็ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะวิทยาการอิสลาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมนี้ได้แนบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยมาด้วยแล้ว จำนวน 2 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุหัมมัดรอฟลี แวหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

สำนักงานเลขานุการ

โทร 084-9645224

โทรสาร 0-7334-8726

ที่ ยว 68205/ 1947

คณะวิทยาการอิสลาม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล
อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

24 พฤศจิกายน 2563

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร. อิสมาอิล ราโอบ

ด้วย นายสุรียา หะยีเหย็บ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการศึกษาอิสลาม คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “สภาพ ปัญหา ความต้องการและแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันปอเนาะในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. นิเลาะ แวอุเซ็ง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะวิทยาการอิสลาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้วิจัยในการปรับปรุงเครื่องมือเพื่อการวิจัยต่อไป พร้อมนี้ได้แนบบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยมาด้วยแล้ว จำนวน 2 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มุหัมมัดรอฟลี แวหะมะ)

คณบดีคณะวิทยาการอิสลาม

สำนักงานเลขานุการ
โทร 084-9645224
โทรสาร 0-7334-8726

ภาคผนวก ง
เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ
สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จังหวัดสตูล”

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความคาดหวังและการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จังหวัดสตูล
2. ผู้วิจัยรับรองว่าข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะถูกเก็บไว้เป็นความลับและไม่เกิดผลกระทบใดๆ ต่อท่าน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและตรงตามความเป็นจริงเพื่อจะได้นำผลการวิจัยนำเสนอเป็นแนวทางการสนับสนุนการดำเนินการในลำดับต่อไป
3. แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ระดับสภาพปัญหาและความคาดหวังในแนวทางการพัฒนาการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จังหวัดสตูล

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นายสุรียา หะยีเหย็บ

นักศึกษาปริญญาโท การบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

- 1) หญิง 2) ชาย

2. อายุ

- 1) ต่ำกว่า 20 ปี 2) 20-30 ปี 3) 31-40 ปี
 4) 41-50 ปี 5) 51-60 ปี 6) 61 ปีขึ้นไป

3. ตำแหน่ง

- 1) ผู้ช่วยโต๊ะครู 2) ครูผู้สอน
 3) ผู้ปกครอง 4) คณะกรรมการสถาบันศึกษาปอเนาะ

4. ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง

- 1) 1-5 ปี 2) 6-10 ปี 3) 11 ปีขึ้นไป

5. ระดับการศึกษา (ศาสนาอิสลาม)

- 1) ชั้นต้น (อิบติดาอียะห์) 2) ชั้นกลาง (มุตาวาซีเตาะห์)
 3) ชั้นปลาย (ชานาวียะห์) 4) อื่นๆ โปรดระบุ.....(หลักสูตกรืออาตี).....

6. ระดับการศึกษา (สามัญ)

- 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 4) ปริญญาตรี
 5) สูงกว่าปริญญาตรี 6) อื่นๆ โปรดระบุ....(ปวช/ปวส).....

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับสภาพปัญหา					ระดับความคาดหวัง และ ความต้องการ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
29.	การวางแผนกลยุทธ์สถาบันปอเนาะ										
30.	การประกันคุณภาพสถาบันปอเนาะ										
31.	การนิเทศการจัดการศึกษาสถาบันปอเนาะ										
32.	รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ										
33.	สื่อ อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน										
34.	การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อจัดการเรียนการสอน										
35.	ระบบการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน										
	ด้านผลผลิต										
36.	ผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ										
37.	ความพึงพอใจต่อการจัดการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะ										
38.	นักเรียนสามารถศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัย ทั้งในและต่างประเทศ										
39.	นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคมสามารถเป็นผู้นำสังคม										
40.	ผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ										

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง "สภาพ ปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ
สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จังหวัดสตูล"

ผู้วิจัย

นายสุรียา หะยีเหย็บ

อาจารย์ที่ปรึกษา

นิเลาะ แวอุเซ็ง

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง / สถานที่ทำงาน.....

วันเดือนปี ที่สัมภาษณ์.....

เริ่มการสัมภาษณ์เวลา.....น. จบการสัมภาษณ์เวลา.....น.

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สัมภาษณ์

กรุณาเล่าประวัติโดยย่อเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวในด้านต่อไปนี้

ประวัติการศึกษา.....

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศึกษาปอเนาะ.....

ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ณ สถานที่ทำงาน.....

จำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบ.....

บริบททั่วไปของโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง.....

.....

.....

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา และความคาดหวังของสถาบันศึกษาปอเนาะ

แนวประเด็นคำถาม

1. สถาบันศึกษาปอเนาะในความรับผิดชอบของท่านมีสภาพปัญหาอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. สถาบันศึกษาปอเนาะในความรับผิดชอบของท่านมีความคาดหวังอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัด
สำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล อย่างไร

-ด้านสภาพแวดล้อม

.....

.....

.....

.....

-ด้านปัจจัยนำเข้า

.....

.....

.....

.....

-ด้านกระบวนการจัดการศึกษา

.....

.....

.....

.....

-ด้านผลผลิตทางการศึกษา

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

นายสุรียา หะยีเหย็บ

ภาคผนวก จ
รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์ (บบอ)

รายนามผู้ให้การสัมภาษณ์แบบอ (โต๊ะครู) สถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงาน
การศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล

1. นายเจ๊ะอับดุลรอศักดิ์ ยาหลี
2. นายมุซาร์ อปีปักรินณ์
3. นายอาบีบูลลอฮ์ ลาโหยด
4. นายยะโกบ ปะดุกา
5. นายอดิศักดิ์ สนติวงศ์
6. นายอาบีดีน อาลีสกุล
7. นายสามารถ อาเก็ม
8. นายยะฟาด ดาแลหมัน
9. นายสุรียา หะยีเหย็บ

ภาคผนวก ฉ
การนำเสนอตีพิมพ์งานวิจัย (เอกสาร)

جامعة فاطاني
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
FATONI UNIVERSITY

ที่ ม.ฟ.น. 19.01/033

วันที่ 11 สิงหาคม 2564

เรื่อง ตอบรับบทความวิจัยและตีพิมพ์ลงวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

เรียน คุณสุรียา หะยีเหย็บ

ตามที่กองบรรณาธิการวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ซึ่งเป็นวารสารที่จัดอยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้รับบทความวิจัยของท่านในหัวข้อ: “สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล” เพื่อพิจารณาตีพิมพ์บทความวิจัยดังกล่าวในวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี นั้น

ในการนี้ ทางกองบรรณาธิการวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ให้ความเห็นชอบตอบรับการตีพิมพ์บทความดังกล่าวลงในวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ในฉบับที่ 22 ปีที่ 11 (ฉ.ที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2564) ต่อไป และขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างสูง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.อัสมาอีด ราโอบ)

บรรณาธิการวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

สำนักวิจัยและพัฒนา
แผนงานวิชาการและวารสาร
087-6852279
อีเมล: gsyiu2014@gmail.com

แบบตอบรับการตีพิมพ์บทความวิชาการ / บทความการวิจัย
วารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

1. ข้อมูลทั่วไป

(ชื่อ-สกุล) สุรียา หะยีเหยียบ
(ประเภทบุคคล) นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม (IEAMP)
(สังกัด / สถาบัน) คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. ชื่อเรื่อง บทความวิชาการ / บทความการวิจัย

"สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล"

3. ข้อมูลการเผยแพร่

ในการนี้ กองบรรณาธิการวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ให้ความเห็นชอบจะดำเนินการตีพิมพ์
บทความวิจัยดังกล่าว ใน

ฉบับที่ 22 (ครั้งที่ 2 / 2564)

ปีที่ 11

ประจำเดือน กรกฎาคม ถึงเดือน ธันวาคม ปี 2564

วารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี	
1. บรรณาธิการจัดการวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี	2. บรรณาธิการวารสาร อัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
ลงนาม <u>[Signature]</u> (นายฟาริฮ์ อับดุลลอฮ์หะซัน) เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป (ชำนาญการ)	ลงนาม <u>[Signature]</u> (ดร.อิสมาอีล วาโอบ) บรรณาธิการสารฯ
วันที่ <u>11 ก.ค. 2564</u>	วันที่ <u>11 ก.ค. 2564</u>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นายสุรียา หะยีเหย็บ	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	6220420111	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ปริญญาตรี	มหาวิทยาลัยอัลอัซฮัร	2008
ซารีอะห์อิสลาม		

ทุนการศึกษา

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ประจำปีงบประมาณ 2563

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ผู้รับใบอนุญาต สถาบันศึกษาปอเนาะดารุ้ลกุรอานวัลอูลูมิลอิสลามียะห์ 527 ตำบล เขาขาว อำเภอละงู จังหวัดสตูล 91110

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

สุรียา หะยีเหย็บ และนิเลาะ แวอูเซ็ง “สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล” วารสาร อัล-อิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี ฉบับที่ 22 (จ.ที่ 2 / 2564) ปีที่ 11 ประจำเดือน กรกฎาคม ถึง เดือน ธันวาคม ปี 2564